

TANZANIA:

Mye bistand ble borte langs skoleveien

Hvor mye av norsk utdanningsbistand til Tanzania når fram til skolene? Det var spørsmålet forsker **Bertil Tungodden** fikk i oppgave å svare på. Han tilbrakte ett år i Tanzania og samarbeidet med lokale forskere. Nå fastslår forskerne at det er store problemer og betydelig lekkasje i programmet.

Side 4-5

FOTO: G.M.B. AKASH

BANGLADESH:

Sliper seg ut av slummen

Å lære seg å dreie, sveise eller sy kan være en vei ut av fattigdommen. I Bangladesh har titusener av fattige slumbarn fått grunnskole og yrkesopplæring gjennom det norskstøttede UCEP-programmet. Gjennom en årrekke har programmet fått skryt, men nå mener bistandsgiverne at ildsjelene må finne seg alternative inntektskilder.

Side 18

bistandsaktuelt

fagblad om utviklingssamarbeid · nr. 4 · 2005

Vil spleise FN-soldater og bistandsarbeidere

Nupi-forsker **Espen Barth Eide** (bildet) har laget en rapport til FN som vil skape strid. Den tidligere UD-statssekretæren anbefaler tettere samordning mellom FNs militære og humanitære operasjoner.

Side 8-9

USA-press gir kondomkutt i aidskamp

Side 10-11

Intervju: Tove Strand

Side 3

På kurs for å takle rusa gerilja-soldater

Side 28

28 år gamle **Christina Julius** våker over den gjenlevende av sine to nyfødte tvillinger på distriktssykehuset i Dowa i Malawi. Den tre uker gamle jenta har lårbeinsbrudd. I mangel på profesjonelt utstyr har en hjelpepleier spikket, klippet og tilpasset et provisorisk apparat for å holde beinet i strekk mens det gror.

FOTO: KEN OPPRANN

Sykepleierne flykter fra helsevesenet

Pasientkaos og slavelønn får Afrikas helsepersonell til å rømme

■ Afrikas leger og sykepleiere rømmer i tusentall fra det offentlige helsevesenet hvert år. Årsaken er aids og økende arbeidsbyrde, elendig arbeidsmiljø og dårlige lønninger.

■ Når «den hvite hær» marsjerer ut av sykesalene, er det pasientene som ligger igjen som tapere: Barn og voksne som

ikke får medisinen eller operasjonen de trenger, eller kvinner som ikke får hjelp når det oppstår komplikasjoner under fødsel.

■ Det lutfattige landet Malawi – ett av Norges hovedsamarbeidsland for bistand – er allerede svært hardt rammet av aidsepidemien og ressurskrisa i helse-

vesenet. Nå opplever de offentlige sykehusene at de beste helsearbeiderne lokkes til utenlandskfinansierte bistandsorganisasjoner eller til Storbritannia, USA og Australia.

TEMA: HELSEPERSONELL-KRISA
Side 13-17

B-blad

RETURADRESSE: Bistandsaktuelt,
boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

Illusjonen om eierskap

AV KARI VESTBØ

UTDANNING FOR ALLE

UTDANNING FOR ALLE står for tiden høyt oppe på den internasjonale dagsorden, takket være blant annet Verdensbanken. Som den største bidragsyter til utdanning i Sør har Verdensbanken stor påvirkning på utdanningspolitikk. Men selv hevder Banken at landene i Sør skal sitte i førersetet når deres utdanningsstrategier utmeisles. Gjør de det?

På 80- og tidlig 90-tallet ble Verdensbanken anklaget for å påtvinge land i Sør en bestemt utdanningspolitikk. Et kjent eksempel er hvordan Verdensbankens strukturtilpasningsprogram fikk flere land til å innføre skolepenger. Dette førte videre til at mange foreldre ikke lenger hadde råd til å sende barna sine på skolen.

Fra 1990-tallet skjedde det en endring i Verdensbankens retorikk. Med Education Sector Policy fra 1999 ble språkdrakten endret fra å være dominert av økonomisk terminologi med fokus på kostnadseffektivitet og «rate of return», til et mer «pedagogisk språk» som beskriver omsorg og læring. Enda viktigere var Bankens fokus på at landene selv måtte ha styring over egen politikk. I Education Sector Policy heter det at «countries very much need to be in the driver's seat when planning their development», og «ownership by the country» blir fremhevet som et sentralt prinsipp.

Men har land i Sør nå fått større eierskap over egen utdanningspolitikk? Og hva mener vi egentlig med «nasjonalt eierskap»?

I ET DISKUSJONSNOTAT fra Verdensbanken presenteres en «eierskapsmodell» som noe forenklet bygger på tre kriterier. Det første kriteriet handler om hvem som står bak initiativet til en ny politikk eller reform. Er det et nasjonalt initiativ eller kommer endringene på grunn av press fra donorene? Kriterium nummer to fokuserer på utformingen av politikken; blir den utformet og for-

Ugandas plan om «Utdanning for alle» – slik den reflekteres i Fast Track Initiativet – ble i praksis utført av givene gjennom deres retningslinjer, skriver artikkelforfatteren. FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

debatt

mulert nasjonalt eller av donorene? Det tredje kriteriet handler om den politiske støtten til reformen. I hvilken grad har reformen støtte fra det politiske lederskap, parlamentet og det sivile samfunn? Lever Verdensbanken selv opp til disse kriteriene?

EDUCATION FOR ALL sitt Fast Track Initiative (FTI) er basert på et initiativ fra Verdensbanken for å nå målet om Utdanning For Alle innen 2015. Mer enn 30 multilaterale og bilaterale donorer har sluttet seg til FTI, inkludert Norge.

Initiativet ble lansert i 2002, og 18 land ble invitert til å søke FTI støtte. For å motta støtte måtte landene utvikle en Education For All-plan (EFA), som skulle være basert på nasjonalt eierskap. FTI kan derfor være et godt «testcase» for å se hvordan Verdensbanken og andre givere nå bidrar til økt eierskap.

Uganda, som ofte blir omtalt som et foregangsland i bistands og utdanningssammenheng, var et av de første landene som ble invitert til å søke om FTI-støtte. (I forbindelse med min masteroppgave fulgte jeg første fase av FTI-prosessen i Uganda.)

FTI-sekretariatet, som ledes av Verdensbanken, utarbeidet retningslinjer for søkerens EFA-planer. Da jeg intervjuet representanter for Utdanningsministeriet, som hadde utarbeidet første utkast til Ugandas EFA-plan, fikk jeg høre at det hadde vært en enkel oppgave å skrive EFA-planen. Det var bare å fylle inn den informasjonen FTI-retningslinjene bad om. Studier av planen viste da også at det var akkurat det de hadde gjort. Ugandas første utkast til en EFA-plan var så å si en kopi av FTI-retningslinjene.

DE BILATERALE og multilaterale givene deltok alle i prosessen med å utarbeide EFA-planen, og blant dem var Verdensbanken en svært aktiv deltaker. Tre av politikerne i Utdanningskomiteen i parlamentet hadde derimot ikke engang hørt om FTI. Det sivile samfunn var også svært lite involvert i prosessen på dette stadiet. Organisasjonen Action Aid skriver i en rapport at det sivile samfunns deltagelse i FTI-prosessen i Uganda var svært begrenset, og hadde kun som formål å sette deres godkjent-stempel på noe som allerede var vedtatt.

FTI-prosessen i Uganda oppfyller

Hvorvidt politikerne i Uganda støttet ideen, er umulig å svare på – for de var ikke engang informert.

knappt noen av kriteriene for nasjonalt eierskap slik de er utformet i det nevnte diskusjonsnotatet fra Verdensbanken. Initiativet til EFA-planen, som altså var landets FTI søknad, lå helt klart hos givene. Politikken ble i praksis utformet av givene gjennom deres retningslinjer. Hvorvidt politikerne i Uganda støttet ideen, er umulig å svare på – for de var ikke engang informert.

NOE AV HOVEDPROBLEMET med FTI var at givene på forhånd hadde utformet politikken de ønsket gjennomført. FTI-retningslinjene bygger blant annet på en Verdensbank-studie av utdanningssystemet til 47 lavinntektsland. Ved å studere politikken til landene som er best i klassen, har Verdensbanken kommet frem til retningslinjer for en god utdanningspolitikk.

Professor Steven Klees er en av flere som har kritisert Verdensbankens bruk av forskning for å legitimere egen politikk. I en artikkel fra boka «Kunnskap, makt og frigjøring» skriver han: «Tanken om et sentralt lager av «beste praksis» er skremmende. Forslaget er ganske enkelt forbløffende. Dette kunne aldri vært gjort i Nord. Tenk om en institusjon i USA hadde gått inn for å være et klareringsorgan for tanker om den beste pedagogiske eller økonomiske praksis. Folk ville ledd.»

DERSOM FTI ILLUSTRERER hvordan Banken generelt jobber for nasjonalt eierskap, blir det knapt ståkarakterer. Selv om det nå er vedtatt flere endringer i FTI, har donorene fremdeles stor innflytelse på et lands utdanning gjennom FTI. Det holder ikke med riktig retorikk, så lenge retorikken ikke følges opp med en «riktigere» praksis. En endret praksis vil blant annet innebære mindre styring. Det er innlysende at donorene har muligheten for å utøve stor grad av makt og styring over bistandsavhengige land. Men er de villig til å gi slipp på makt og styring?

Dersom landene i Sør skal få større grad av selvstyre over egen utdanningspolitikk kan ikke Verdensbanken fortsette å hevde at deres studier og kunnskap gir det ene riktige svaret på hva som er god utdanningspolitikk. Et utdanningssystem blir formet av politiske valg og bør derfor være demokratisk styrt – i Sør så vel som i Nord. Med Wolfowitz som ny president i Verdensbanken, blir det enda viktigere å sørge for at Banken ikke slipper unna med lett-solgt retorikk.

Kari Vestbø har en mastergrad i «International and Comparative education» og var (med)redaktør for boka «Kunnskap, makt og frigjøring – tekster om utvikling og utdanning». Hun jobber for tida i Redd Barna.

Følg bistandsdebatten på nett!

www.bistandsaktuelt.no. På våre nettsider finner du blant annet:

Dårlige UD-forslag truer informasjon

AV CAMILLA HOUELAND OG JOHN Y. JONES, STYRINGSGRUPPA FOR RORG-SAMARBEIDET
Houeland og Jones kritiserer UD's håndtering av endringen av ordninger for støtte til nord/sør-informasjon.

Økonomisk sikkerhet for fattige

AV JO HENRIKSEN, DAGLIG LEDER KOLIBRI KAPITAL
Innlegget er et innspill i debatten om Hernan de Soto og betydningen av formell eiendomsrett.

Replikk: Bistand til Nepal tross kupp?

AV WALDEMAR WERGELAND, PROSJEKTSEKRETÆR I MISJONSSAMBANDET
Innlegget er et svar på kronikken av Shiva H. Adhikari og Dagmar Førland om bistanden til Nepal som sto i forrige utgave av Bistandsaktuelt.

bistands
aktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid
nr. 4/05 – 8. årgang

Fagbladets redaksjon arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat.

Ansvarlig redaktør:
Jon Bech

Redaktør:
Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Journalister:
Liv R. Bjergene (perm.)
Tone Bratteli
tbr@norad.no
Ellen Hofsvang
ellenhofsvang@online.no
Synnøve Aspelund
syas@norad.no
Tor Aksel Bolle
toab@norad.no

Internett:
www.norad.no/bistandsaktuelt
www.bistandsaktuelt.no

Postadresse:
Boks 8034 Dep., 0030 Oslo

Kontoradresse:
Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefon sentralbord:
22 24 20 30

Telefon redaksjon:
22 24 20 40 - 22 24 05 72

E-post redaksjon:
gz@norad.no

Telefon annonser:
22 24 20 40 - 22 24 05 72

E-post annonser:
gz@norad.no

Fax:
22 24 20 66

Design / produksjon:
Odyssé reklamebyrå/
Akela grafisk design,
Fred Isaksen, Larvik #6177

Trykk:
Nr1 Trykk as

Abonnement:
Bistandsaktuelt, Norad,
Boks 8034 Dep., 0030 Oslo.
Telefon: 22 24 20 59.
Fax: 22 24 20 66.
E-post: adr-ba@norad.no

Abonnement kan også tegnes via internett:
www.bistandsaktuelt.no

Abonnementet er gratis.

Artikler i Bistandsaktuelt uttrykker ikke nødvendigvis et offisielt syn.

Utgiver:

Norad

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:
Tirsdag 10. mai 2005

Opplag – denne utgaven:
14 300 eksemplarer

MÅNEDENS SITAT:

«Jeg er nok blitt trukket litt langt fra VGs side.»

Fremskrittspartiets Siv Jensen til Morgenbladet, 29. april 2005, etter at VG har meldt om full enighet i bistandspolitikken mellom Frp og KrF.

Når er nok nok?

LEDER

I februar i år erklærte Nepals kong Gyanendra unntakstilstand i landet. Under unntakstilstanden ble en rekke av bestemmelsene i grunnloven opphevet og det ble innført streng pressesensur. Etter femten år med flerpartidemokrati forbød kongen all politisk kritikk og avsatte regjeringen.

Selv om unntakstilstanden nå er opphevet, er det fortsatt grunn til å følge situasjonen nøye. Fortsatt sitter det mer enn 1000 politiske fanger i nepalske fengsler, blant dem tidligere statsminister Deuba, og massemediene er underlagt strenge restriksjoner.

Mange land, blant dem Norge, har uttrykt bekymring over utviklingen i landet. Fra politisk hold er det antydning av en revurdering av bistanden til Nepal og norsk engasjement i fredsprosessen i landet. Men hittil har Norge, i likhet med andre giverland, valgt å bli i Nepal.

Norge betoner i ulike sammenhenger betydningen av demokrati og godt styresett rundt om i verden. Vi skal og må forsvare demokratiet og protestere mot både kongelige maktovertakelser og militærkupp.

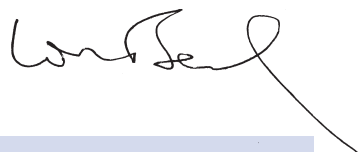
Bistanden er kanskje vårt viktigste våpen og vår mest synbare måte å vise vår misnøye med i en situasjon som den vi i øyeblikket finner i Nepal. Samtidig er det nødvendig å tenke langsiktighet i bistandsarbeidet. Selv om det finner sted tilbakeskritt i den demokratiske utviklingen, bør man ikke uten videre avbryte utviklingssamarbeidet. I stedet bør man velge en mer gradvis tilnærming, heter det seg gjerne.

Det er viktig at Norge i slike situasjoner som den vi nå har i Nepal, ikke blir stående alene i sin kritikk og avskymarkering. Dersom Norge og andre giverland trekker seg ut, vil dette først og fremst gå ut over den fattige del av befolkningen, fremholdes det.

Disse vurderinger er nok de fleste enig i. Samtidig er det mange spørsmål Norge kontinuerlig må vurdere i sitt forhold til land der demokrati og styringsstrukturer ennå er lite utviklet: Hvor tålmodige skal vi være og hvor langsiktige skal vi være i vår tenkning og tilnærming? Hvor er tålegrensen når det gjelder korrupsjon, vanstyre og despotisme? Er vi gjennom vår fortsatte tilstedeværelse og vårt bistandsengasjement med på å gi myndighetene i disse landene troverdighet? Hvor langt skal vi strekke vår optimisme når det gjelder forventninger om en utvikling til det bedre?

Kort sagt:

Når er nok nok?

bistandsaktuelt forbeholder seg retten til å lagre og utgi alt stoff i fagbladet i elektronisk form. Redaksjonen forbeholder seg også retten til å forkorte innsendte manuskripter.

På grunn av stor pågang av debattinnlegg, kronikker, reisebrev, o.l. vil mange artikler ikke komme på trykk.

Debattinnlegg honoreres ikke.

Norad-direktør **Tove Strand** mener det har preget jobben at Norad-direktøren har måtte leve i skyggen av en markant statsråd. – Jeg tror norsk bistand er tjent med at flere deltar i den offentlige debatten, sier Strand.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

– Man må like å ta risiko

rett på sak

HVEM:
Tove Strand

HVA:
Direktør
i Norad.

HVORFOR:
Begynner i ny
jobb 1. juni.

– Det spennende ved denne jobben har vært at det ikke finnes entydige svar. Man må like å ta risiko, sier Norads avtroppende direktør Tove Strand.

• GUNNAR ZACHRISEN

1. juni går hun til ny jobb som direktør ved Ulevål universitetssykehus. Da kan sosialøkonomen Strand se tilbake på åtte år i ledelsen for Direktoratet for utviklingssamarbeid - Norad. Før hun begynte i den jobben hadde hun rukket å markere seg i norsk offentlighet både som helseministeren som innførte «Røykeloven» og som en tydelig motstander av norsk medlemskap i EU.

– Du har sittet ved roret i Norad siden 1997. Hva håper du å bli husket for?

– Jeg håper at folk har opplevd meg som en engasjert leder, i forhold til arbeidsfeltet, og at jeg har vært opptatt av dialog og samhandling. Blant de ansatte håper jeg at de har opplevd Norad som en trivelig arbeidsplass med interessante faglige utfordringer, og at det har vært en arbeidsplass som tar godt vare på folk.

– Men det er ikke så enkelt når man omorganiserer så ofte som det Norad gjør?

– Jeg tror at de ansatte opplevde den første prosessen med ny strategi og omorganisering som en god prosess. Sammen utviklet vi arbeidsformer og samarbeidsformer som var hensiktsmessige i forhold til å ta fatt i de nye internasjonale utfordringene som vi står overfor. Det var en prosess Norad kom styrket ut av.

Den andre omorganiseringen var tyngre for oss alle, fordi den var pålagt utenfra. Også nå satses vi på en inkluderende tilnærming, men dette var en annen type prosess. Likevel må jeg si at jeg er imponert over hvordan og hvor raskt Norad-folk tilpasset seg omstillingen. Det tok bare kort tid før folk på ny var i full jobb, og vi får nå positive tilbakemeldinger fra ambassadene om at Norad er «lette å spørre» og at vi leverer god kvalitet til rett tid.

– Står norsk bistand sterkere etter omorganiseringen?

– Det vil jeg overlate til evalueringene å svare på, når de snart skal i gang med å se på det spørsmålet - for øvrig i regi av Norads evalueringsavdeling.

– Mens den forrige Norad-direktøren i siste del av sin periode opererte ved siden av en meget svak statsråd, har du i hovedsak måttet leve med en meget meningssterk og markeringsvrig statsråd. Hvordan har dette påvirket jobben din?

– Det har preget jobben ved at Norad-

rektøren har vært gitt lite plass i det offentlige rom. For meg personlig har ikke det vært noe problem, men jeg tror at norsk bistand er tjent med at flere deltar i den offentlige debatten på området.

– I et tidligere intervju med Bistandsaktuelt varsl du et mer selvstendig og tydeligere direktorat?

– Jeg mener at Norads nye rolle etter omorganiseringen - med enda sterkere vektlegging av faglig rådgivning - gir bedre rom for det enn før. Hvis vi kan gå inn i diskusjonen med faglige råd, og med briller som sier «hva gir fattigdomsbekjempelsen best», så har vi også en plikt til å delta i det offentlige rom. Jeg mener vi er godt i gang med dette nå. I flere saker har vi kunnet bidra med klare faglige råd overfor Utenriksdepartementet, og vi føler at det lyttes.

– I det samme intervjuet uttalte du at Norad skulle være i verdensklasse på enkelte områder?

– Det mener jeg fortsatt. Men det gjenstår fortsatt å sortere ut en del temaer hvor man skal satse spesielt. Dette mener jeg må tas som en del av den strategi-diskusjonen som Norad nå er oppe i, og det blir feil om jeg - som avtroppende direktør - skulle konkludere i noen av de spørsmålene.

Om jeg likevel skulle antyde noe måtte det være at man her må se etter områder hvor man er gode både som nasjon og som direktorat. Elektrisitet, olje, gass og fisk er noen slike områder hvor vi kan ha noe ekstra å bidra med. Se bare på hvilken interesse det er i ulike internasjonale miljøer for å studere det norske oljefondet, oljebeskattningen og petroleumslovgivningen. Ingen andre land har klart å få til en så god modell for en langsiktig forvaltning av oljeresursene som Norge. Derfor er også norsk rådgivning på området etterspurt.

og fisk er noen slike områder hvor vi kan ha noe ekstra å bidra med. Se bare på hvilken interesse det er i ulike internasjonale miljøer for å studere det norske oljefondet, oljebeskattningen og petroleumslovgivningen. Ingen andre land har klart å få til en så god modell for en langsiktig forvaltning av oljeresursene som Norge. Derfor er også norsk rådgivning på området etterspurt.

TOVE STRAND

Tove Strand har vært Norad-direktør siden februar 1997. Hun har to perioder bak seg som statsråd for Arbeiderpartiet. Hun var helse- og sosialminister fra 1986 til 1989 og arbeids- og administrasjonsminister fra 1990 til 1992. I årene 1992-1996 var hun direktør for miljø- og utviklingsforskning i Norges Forskningsråd. Hun har også erfaring fra sykehusledelse som assisterende direktør ved Rikshospitalet fra 1982 til 1986.

Skolebistand forsvinner på veien

Tanzanias grunnskolereform i trøbbel – opptil 80 prosent på «skolebok-kontoen»

10 dollar per elev skulle skolene i Tanzania få gjennom det norskstøttede programmet for grunnskoleutdanning.

En gjennomgang viser at bare mellom 5,4 – 6,4 dollar når fram. For enkelte deler er svinnet oppe i 70-80 prosent.

• ELLEN HOFVANG

TANZANIA

Sist høst besøkte statsminister Kjell Magne Bondevik Tanzania, og et av de grundig fotograferte stoppestedene var en grunnskole utenfor Dar es Salaam. Den norske statsministeren skrøt av Tanzanias satsing på grunnskole, støttet av norske og internasjonale givere, og viste til en kraftig økning i antall barn som begynner på skole. Samtidig var en gruppe forskere i ferd med å slutføre en studie som viser at en stor del av pengeoverføringene som skulle gå til skolene forsvinner på veien. Forskerne bak studien, som er publisert i Tanzania, frykter nå at skole-suksessen vil bli kortvarig om ikke pengelekkasjene stanses.

– Det er store problemer og betydelig lekkasje i programmet, sier Bertil Tungodden, professor ved Norges Handelshøyskole og forsker tilknyttet Christian Michelsens Institutt i Bergen.

Hvor mye nådde skolene? Tungodden har ledet arbeidet med den såkalte «springsstudien», der man følger pengene som er bevilget for å se hvor mye som når fram til målgruppen – landets grunnskoler. Han tilbrakte ett år i Tanzania og gjennomførte studien sammen med en gruppe forskere fra den tanzanianske forskningsinstitusjonen RE-POA, i nært samarbeid med landets myndigheter.

Forskerne har sett på utbetaling-er fra sentralt departementhold, hva som registreres inn på distriktsnivå, hva som betales ut herfra og hva som registreres mottatt på sko-

De tanzanianske skolebarna klapper høflig overfor europeiske gjester, men mange av dem har sett lite til bistandspengene som skulle gjøre skolehverdagen enklere.

lenivå – representert ved et utvalg av 210 skoler i 21 distrikter.

Lekkasjer. Grunnskoleprogrammet (Primary education development plan – PEDP) omfatter flere ulike ty-

per støtte til skolene, og studien ser spesielt på midler til skoleoppustning og infrastruktur, og en «stykkpris-støtte». Ordningen skulle erstatte skolepenger, styrke skolenes økonomi og oppmuntre til å få innrullet flere elever, ved at de får en støtte på 10 dollar per elev. Seks dollar av støtten går som pengeoverføring til skolene, mens fire dollar skal gå til innkjøp av skolebøker administrert på distriktsnivå.

Strømmet ut? Studien har tatt for seg pengeoverføringene de to første årene av programmet, i 2002 og 2003, og konkluderer med at det er 36-46 prosents «lekkasje». Mens i snitt 14-24 prosent av *kontantoverføringene* blir borte før de når skolene, er tallet så høyt som 70-80 prosent for *skolebokdelen*.

– Man har hatt en forestilling om at skolebøkene har strømmet ut til Tanzanias skolebarn gjennom dette programmet. Vi tror at boktilgjengeligheten faktisk har blitt dårligere per elev, sier Bertil Tungodden. Med flere elever i skolen er ikke den lave summen som blir brukt til bokinnkjøp nok til å erstatte utslitte bøker.

Den andre delen av midlene kalles *utviklingsstøtte*, og skal gå til klasserom, pult, toaletter, lærerboliger og annen infrastruktur. Disse midlene kommer fram i langt større grad; hele 84 prosent når skolene. En årsak kan være at det knytter seg større politisk prestisje til tiltak som gir fysiske og synlige resultater enn økonomisk støtte til den daglige

undervisningen.

Ikke bare korrupsjon. Forskeren omtaler pengesvinnet som «lekkasjer», og Tungodden vil ikke si at alt dette dreier seg om korrupsjon. Midlene kan være brukt på andre gode utviklingsformål, uten at dette er dokumentert.

– Vi vet ikke hvor pengene er gått, men en del av det er nok korrupsjon. Hvor stor andel dette dreier seg om, kan vi ikke si, sier Bertil Tungodden.

Han understreker at dette ikke er spesielt for Tanzania, men at studier der man har fulgt pengestrømmene i andre land viser lignende resultater. Det er heller ikke spesielt for utdanningssektoren, men gjenspeiler et system med svake forvaltningssystemer og utbredt korrupsjon.

Tungodden er ikke overrasket over funnene, og mener svinnet på 14-24 prosent ikke er spesielt høye tall.

– Svinnet på skolebokdelen er derimot svært høyt, understreker han.

Dette er også noe Tanzanias myndigheter har tatt tak i, og fra 2004 går skolebokstøtten direkte til skolene slik at de selv skal stå for innkjøp av bøker. Imidlertid er dette en svært omfattende oppgave å pålegge de enkelte skoler, og Tungodden er usikker på om det vil løse problemet.

Ingen visste. Problemene rundt pengestrømmen i grunnskolepro-

– Dette er ikke korrupsjon

– Vi anser ikke dette som korrupsjon. Det er et stort budsjettunderskudd i Tanzania, og midler blir derfor omdisponert til andre områder myndighetene mener er viktige, sier ministerråd ved den norske ambassaden Inge Herman Rydland.

Han peker på at studien er gjort det første halvåret året av programmet. «Lekkasjen» av midler er på samme nivå som er funnet i tilsvarende studier i startfasen av programmer i Uganda og Zambia.

Tar tak i problemene. Rydland understreker at giverne ser på studien til Bertil Tungodden og REPOA som svært nyttig, og at de har inntrykk av at Tanzania tar tak i problemene som studien påpeker. Han forteller at det pågår flere rettsaker mot til dels høytstående embetsfolk i utdanningsadministrasjonen som dreier seg om korrupsjon. Totalt er mer enn 4000 tjenestemenn i Tanzania avskjediget på grunn av korrupsjonsmistanke!

– På grunn av manglende kapasitet i rettsapparatet blir ikke disse

sakene rettsforfulgt i første omgang, men de har gjort det klart at Tanzania ikke aksepterer korrupsjon, sier ministerråden.

Han understreker samtidig at det fortsatt er store rom for forbedringer i anti-korrupsjonsarbeidet i Tanzania, og at dette er et område Norge følger tett opp sammen med andre givere.

Har oversikt. Rydland avviser at det er manglende oversikt fra giversiden over innbetalte midler til grunnskoleprogrammet PEDP. Den kompliserte utbetalingsmodellen har imidlertid skapt problemer, og gjort at enkelte givere ikke har fulgt opp utbetalingen av midler inn i programmene godt nok, mener han.

Selv om Norge er i ferd med å avslutte avtalen om støtte til grunnskoleprogrammet, vil man øke støtten til utdanning i Tanzania framover. Grunnutdanning skal fortsatt støttes, og det skal satses mer på videregående utdanning der finansieringen til nå har vært mager.

”

Midler blir omdisponert til andre områder myndighetene mener er viktige.

Inge Herman Rydland, ministerråd ved den norske ambassaden i Dar es Salaam.

lere.

ARKIVFOTO: CAMILLA SOLHEIM

grammet skyldes likevel ikke bare Tanzanias svake forvaltningssystemer. Bistandsgiverne, åtte ulike land og Verdensbanken, må ta sin del av ansvaret.

- Giverne hadde problemer med å sette opp en fullstendig liste over innbetalingene til programmet. De hadde betalt til ulike deler av programmet, på ulike tidspunkt og til flere ulike konti, forteller Tungodden. Han understreker at Norge ikke var blant de som manglet oversikt over egne utbetalinger.

Møysommelig arbeid. Forskerteamet måtte i starten gjennom et møysommelig arbeid for å finne ut hvor mye penger som var betalt inn til programmet, hva som var kommet inn og hva som var utbetalt fra sentralt hold. I et av departementene fikk Tungodden en bunke på 200 ark levert på pulten, og måtte selv sortere ut hva som var hva. Andre ganger måtte forskerne få tjenestemenn fra departementene med seg i banken for å lokalisere bilag.

- Vi skulle holde på i ett år, og kunne bruke den tiden det tok å grave fram nødvendig dokumentasjon. Et vanlig evalueringsteam, som er innom i to uker, må forholde seg til det de får presentert, sier Tungodden.

Tre departementer. Ifølge Bertil Tungodden kom det som en overraskelse på giverlandene når forskerne fant ut at det var tre ulike departementer som utbetalte penger til

Boksamlingen ved Vilabwa barneskole var intet imponerende syn høsten 2002. Håpet var at nye penger skulle gi et bedre tilbud.

grunnskoleprogrammet, den opprinnelige planen var at alt skulle gjennom én kanal. Det var gjort en gjennomgang av programmet i 2003 og Verdensbanken hadde gjort en egen pilotstudie. Men begge disse var fulle av feil.

- Før vi gjorde denne studien var en vanlig forestilling av det var utbetalt relativt lite penger gjennom programmet, og at det var lite lekkasje, forteller Tungodden. Gjennomgangen fra 2003 konkluderte med at det var utbetalt 2 dollar per elev, men man hadde bare sett på pengene som ble utbetalt gjennom ett enkelt departement.

Var enkel, ble kompleks. Tungodden mener giverne ikke har stilt de enkle, klare spørsmålene knyttet til pengeoverføringene.

- Dette var en svært enkel plan, som ble ekstremt kompleks. Giverne visste rett og slett svært lite om hva som hadde skjedd i prosjektet, sier han. Utdanningsdepartementet hadde for eksempel fått overført 85 millioner dollar, men ingen hadde noen gang bedt om en oversikt over bruken av disse.

Rimelig samsvar. Forskerne klarte etter hvert å få rimelig oversikt over midlene på sentralt nivå. Ikke alt er

”

En del av det er nok korrupsjon.

Bertil Tungodden, leder av forskerteamet.

BISTAND TIL GRUNNUTDANNING

- Tanzanias plan for grunnutdanning (Primary education development plan, PEDP) støttes av åtte giverland, deriblant Norge, og av Verdensbanken.
- Programmet tok til i 2002, og første fase er planlagt å vare ut 2006.
- Totalt var programmet på 247 millioner dollar i 2002 og 292 millioner dollar i 2003 (til sammen 4,5 mrd. kroner i den da gjeldende dollarkursen).
- Tanzania bidrar selv med 61 prosent av finansieringen (hovedsakelig til lærerlønninger), bistand fra ulike givere utgjør 20 pst. og et lån fra Verdensbanken 19 pst.
- Norsk bistand til programmet: Til sammen 150 millioner kroner i treårsperioden 2002-2004.

Utdanning har vært et høyt prioritert område for norsk bistand til Tanzania. Her er statsminister Kjell Magne Bondevik og utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson på besøk ved nye Barafu grunnskole i 2004.

FOTO: JARL FR. ERICHSEN, SCANPIX.

betalt videre til distrikts- og regionnivå, noe forskerne forklarer med at en del tiltak, blant annet lærerutdanningsplaner, gjennomføres på nasjonalt nivå og at en del midler «fortsatt kan stå på bankkonto».

- Vi fant at det var sånn rimelig samsvar mellom det som kom inn og det som ble utbetalt mellom sentralt og distriktsnivå, sier Tungodden. De største lekkasjene er på distriktsnivå. De kan skyldes alt fra dårlige forvaltningsrutiner, prioritering av andre påtrengende behov eller ren korrupsjon.

Brukere uten innsyn. Det uoversiktlige systemet for forvaltningen av pengene gjør det vanskelig for giverne å få oversikt. Men kanskje mer alvorlig er at det gjør det enda vanskeligere for de som skal nyte godt av tiltakene å få innsyn.

- For meg er et av de viktigste funnene i denne studien hvor lite folk på lokalt nivå vet om skoleprogrammet og hva de har krav på. For å få dette systemet til å fungere best mulig, er vi nødt til å gi brukerne

innsyn og makt til kreve sine rettigheter innfridd, mener Tungodden.

Usikker skoleframtid. Skoledeltakelsen i Tanzania har variert kraftig de siste tiårene. Den var høy fram til midten av 1980-tallet, men raste etter innføring av skolepenger som en følge av Verdensbankens omstridte strukturaljusteringsprogrammer.

Ved innføring av grunnskoleprogrammet PEDP ble skolepengene fjernet igjen - også dette med påtrykk fra Verdensbanken - og innskrivningen i skolen steg kraftig.

Nye tall viser nå en utflating, og Tungodden er redd tallene vil falle igjen dersom man ikke makter å få mer penger fram til skolene. Både skolebygg, materiell og kvalitet på undervisningen må bedres, dersom folk skal finne det bryet verdt å sende barna på skolen. En av konklusjonene i studien er derfor at det må kanaliseres mer penger inn i grunnskolen, samtidig som man arbeider for å bedre forvaltningssystemet.

- Mye bra ved programmet

- Vi har også sett veldig mye bra i dette programmet, og vi så på en del områder en klar forbedring fra det første til det andre året, sier forsker Bertil Tungodden. Han mener studien gir en unik mulighet til å kartlegge hva som virker og hva som ikke er bra ved skolereformen i Tanzania.

For å kartlegge dette foreslår han at det gjøres en ny studie som kan se på pengestrømmene for 2004-2006.

- Uansett hvordan man velger å gå videre med støtte til utdanning i Tanzania, vil det være svært nyttig med en oppfølgingsstudie, mener Tungodden.

For giverne er allerede i ferd med å endre fokus. Ifølge Norad er det besluttet at det felles innbeta-

lingsfondet for de åtte giverlandene ikke vil bli opprettholdt etter 2006, ettersom man mener dette har blitt en «parallell struktur» som belaster det tanzanianske forvaltningssystemet unødig.

Hva de ulike giverne da vil gjøre, vil variere. Enkelte land ønsker å gi støtte til utdanningssektoren gjennom generell budsjettstøtte. Tungodden mener i så fall det må settes klare betingelser til Tanzanias myndigheter om at andelen midler til grunnutdanning opprettholdes på budsjettet.

- Dersom man bare øker den generelle budsjettstøtten uten å legge føringer, vil skolene trolig få mindre penger og elevene dårligere undervisning, advarer han.

Magre tider for konsulentene

Stadig færre bistandsoppdrag, sier talsmann for norske ingeniører

Mens bistandsbudsjettet har økt fra år til år, har endrede rammevilkår gitt magre tider for de tradisjonelt store bistandskonsulentene.

• ELLEN HOFVANG
OG TOR AKSEL BOLLE

- Det har gått jevnt nedover de siste årene, sier Clas Svanteson i Rådgivende ingeniørers forening (RIS). Foreningen organiserer de fleste konsultantselskapene innenfor sektorer som infrastruktur, energi, miljø, vann.

Svanteson anslår at rundt fem prosent av omsetningen til medlemsbedriftene er knyttet til bistandsprosjekter, mot åtte prosent på slutten av 1990-tallet. Selskapenes utenlandsomsetning for 2004 ligger på samme nivå som i 2003, det vil si 400 millioner kroner. Av dette er om lag 250 millioner direkte knyttet til bistandsprosjekter.

- Jeg vil tippe at under halvparten av dette er prosjekter i regi av Norad og UD. Oppdragene knyttet til norsk bistand har gått spesielt mye ned, sier Svanteson. Verdenbanken og andre giverland er viktigere oppdragsgivere, påpeker han.

Bekrefter. Nedgangen blir bekreftet hos de største bedriftene i RIS. Norconsult oppgir at deres innsats på bistandsfinansierte prosjekter har vært jevnt synkende de siste årene, mens utenlandsomsetningen har hatt en svak stigning. Selskapet anslår at antallet årsverk knyttet til bistand er sunket med rundt 30 prosent de siste fem årene. Nedgangen er spesielt sterk for norske bilateralt finansierte prosjekter.

Også COWI AS, som for en tid tilbake kjøpte opp det norske konsultantselskapet Interconsult, har redusert antallet «bistandsarbeidere».

I likhet med flere norske konsulentfirmaer har Norconsult fått færre oppdrag knyttet til norsk bistand. Men samtidig øker muligheten ute. Her er en av Norconsults representanter ute på oppdrag i Saudi-Arabia.

FOTO: SVEIN E FURULUND/SCANPIX

Totalt har selskapet redusert sine ansatte fra 500 til rundt 450, og andelen som arbeider med bistand er redusert fra om lag 125 i 2000 til 54 i 2005.

Norplan, som er et partnerskap av selskaper, opplyser at mens antallet ansatte totalt har økt, har andelen i bistandsfinansierte prosjekter holdt seg stabilt. Det dreier seg om 150 - 200 årsverk samlet i Norge og på kontorer i utlandet. Norplan ventet ingen økning i den bistandsrelaterte virksomheten i 2005.

Infrastruktur ut. Det er flere forklaringer på nedgangen. En dreining av bistanden fra infrastruktur, vannkraft og byggeprosjekter, over på

sektorer som styresett, forvaltning og utdanning og helse er én årsak. Avbindingen av bistanden med skarpere konkurranse som resultat og omleggingen av de norske næringslivsordningene er en annen.

- Andre aktører har kommet inn på dette markedet, mens de tradisjonelle konsultantselskapene har fått mindre å gjøre, sier Svanteson. Han nevner både forskningsinstitusjoner og statlige etater som brukes som fagrådgivere som eksempler på nye aktører. Ifølge Svanteson har også frivillige organisasjoner blitt mer aktive på dette området, spesielt gjelder det vannsektoren der konsulentene tidligere raddet grunnen alene. Han mener også at kon-

sulentene har fått merke konsekvensene av at Norge vil være et foregangsland for avbinding av bistanden.

- Jeg har et klart inntrykk av at det er mer bruk av egne konsultantselskaper hos bistandsforvaltningen i våre naboland Danmark og Sverige, sier Svanteson.

Endring i bransjen. Den såkalte «konsulentbevilgningen» i bistandsbudsjettet, der forvaltningen henter penger til evalueringer og rådgivningstjenester, har økt jevnt de siste årene. I 2005 er det budsjettet med en økning på 12 prosent fra i fjor. 117 millioner kroner er avsatt på denne posten i år, og 80 millioner av dette forvaltes av Norad.

Det er imidlertid ikke denne posten som har vært den største kilden til bistandsfinansiering for konsulentene, men derimot oppdrag som del av program- og prosjektavtaler i de ordinære stat-til-stat-overføringene. Nedgangen i konsulentbistanden knytter seg dermed til denne typen finansiering.

Samlede tall for utbetalinger til norske konsulenter gjennom samarbeidsavtalene med mottakerland er ikke tilgjengelig.

Lys i tunnelen. Tross den markante nedgangen i medlemmenes bistandsrelaterte oppdrag, ser ikke Clas Svanteson i Rådgivende ingeniørers forening bare mørkt på framtiden.

- Internasjonalt ser vi nå at trenden snur, og infrastrukturprosjekter er på vei inn igjen. Ikke minst gjelder dette i Verdensbanken, sier han.

Selv om han foreløpig ikke har kunnet se noen tegn til en slik endring i Norge, har Svanteson godt håp om at innretningen på den norske bistanden etter hvert igjen vil følge den internasjonale trenden.

BISTANDSBRANSJEN

”

Oppdragene knyttet til norsk bistand har gått spesielt mye ned.

Clas Svanteson, Rådgivende ingeniørers forening

Barnesykdommer plager Fredskorpset-ung

Fredskorpsets utveksling av unge mennesker mellom Norge og land i sør fungerer ikke helt som planlagt. Det viser en ny uavhengig evaluering av programmet.

• SYNNOVE ASPELUND

- Dette er statsfinansiert reisevirksomhet, og hvis det skal bli noe mer enn spennende turistreiser ut av det, må det legges ordentlig til rette for det. Ellers er det grunn til å stille spørsmålstegn ved om programmene til Fredskorpset-ung er en vettug måte å bruke penger og unge mennesker på, sier Torild Skard. Sammen med forskerkollega Axel Borchgrevink på Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) har hun evaluert fire utvekslingsprosjekter i regi av Fredskorpset-ung.

Selv om variasjonen var stor, trekker evalueringsrapporten fram noen generelle trekk ved de fire prosjektene: blant annet manglende Sør-perspektiv og uklare mål, spesielt i forhold til informasjonsarbeidet.

Vage mål. Målene for utvekslingsprogrammene er at deltakerne skal

”

Er dette en vettug måte å bruke penger på?

Torild Skard, NUPI-forsker.

Rapporten «Norway's Fredskorpset Youth Program» finner du på: www.nupi.no

lære noe om andre land, den institusjonen de jobber i, samt ha en personlig utvikling. Dessuten skal institusjonene styrkes, og sist, men ikke minst, skal informasjonsarbeid stå i fokus.

- Målene er så vage at det nesten er umulig å ikke oppfylle dem. Selv med negative og dramatiske opplevelser vil en person likevel ha lært noe om seg selv og verden. Målsettingene må ned på et mer konkret nivå, sier Skard.

Med unntak av ett av prosjektene - mellom Røde Kors i Norge og Uganda - var informasjonsbiten dårlig integrert i prosjektene. I rapporten heter det at Fredskorpset-ung er langt fra å realisere sitt eget informasjonspotensial og at Fredskorpset må spesifisere hva slags informasjon de ønsker.

- En målsetting er at de unge skal lære noe meningsfullt som de skal kunne formidle videre til andre. Vi synes ikke dette i tilstrekkelig grad gjennomsyrrer det praktiske opplegget, sier Skard.

Nord-dominans. Rapporten kritiserer også Fredskorpset-ung for manglende balanse mellom partnerne fra Nord og Sør. Mens det gamle Fredskorpset hadde en enveistankegang

som besto i å sende norske spesialister til land i den tredje verden, er dagens Fredskorps opptatt av at det skal være en mer likeverdig utveksling mellom Nord og Sør. Ifølge evalueringen gjenstår det en del før det målet er nådd.

- Ideen om gjensidighet mellom Nord og Sør ser nesten ut til å ha blitt lagt til i etterkant, uten grundig gjennomtenkning. Fredskorpsets arbeid skal underbygge norsk bistandsvirksomhet, og dette skal blant annet skje gjennom informasjonsarbeidet til de norske deltakerne. Men hva med deltakerne i Sør - hva skal de lære? Skal de også dra hjem og snakke om norsk bistand? spør Torild Skard.

Hun mener Fredskorpset må klare «å snu linsen», se Sør-perspektivet på en annen måte enn det gjøres i dag og spørre om det er andre mål for informasjonen i Sør enn i Nord.

Vil følge opp. Også Fredskorpset selv mener det er viktig å ta høyde for at prosjektene ble evaluert på et tidlig tidspunkt.

- Vi ba om å få evaluert disse fire prosjektene fordi vi lurte på hvordan de fungerte, og fordi vi ønsker å forbedre dem, sier Hans Inge Corne-

liussen, seniorkonsulent i Fredskorpsets programavdeling. Fredskorpset vil bruke resultatene i rapporten aktivt i det videre arbeidet, sier Corneliussen.

- Dette er ikke en rapport for arkivet, men et arbeidsdokument for oss i fortsettelsen.

FREDSKORPSET-UNG

■ Utvekslingsprogram i regi av Fredskorpset. Startet i 2002. For unge mellom 18 og 25 år.

■ Til sammen er det per i dag om lag 20 prosjekter underlagt Fredskorpset-ung.

■ Evalueringsrapporten «Norway's Fredskorpset Youth Program» har sett på utvekslingen mellom disse institusjonene:

- Studentorganisasjonen AIESEC i Norge og i Kenya

- Norsk Misjonsselskap og Fiangonana Loterana. Malagasy på Madagaskar.

- Troms Røde Kors i Norge og Masindi Røde Kors i Uganda.

- Lærerutdanningen ved Høgskolen i Volda og to lærerutdanninger i Malawi.

EVALUERING

Omkamp om UD-bistand?

SV og Sp kritiske til ny bistandsstruktur

SV og Sp er kritiske til at stat-til-stat-bistanden er overført fra Norad til Utenriksdepartementet. Dersom de rød-grønne partiene får regjeringsmakt etter høstens valg, kan det bety en ny gjennomgang av måten bistandsforvaltningen er organisert på.

• SYNNØVE ASPELUND

Norad er bedre rustet til å sette den utviklingspolitikken som Stortinget bestemmer ut i livet enn det Utenriksdepartementet er. Bistand er et eget fag, og Norad, slik det var før omorganiseringen i fjor, var mer opptatt av det bistandsfaglige enn UD er, sier Bjørn Jacobsen, SVs utenrikspolitiske talsperson og medlem av Stortingets utenrikskomité.

SV var i utgangspunktet mot den omorganiseringen av Norad og UD som Bondevik-regjeringen iverksatte fra og med 1. januar 2004, da alt ansvaret for stat-til-stat-bistanden ble lagt til UD og ambassadene. Partiet har etterlyst en evaluering av omorganiseringen og vil ta opp dette i Stortingets spørretime før sommeren. Hvis høstens valg resulterer i en rød-grønn regjering, bestående av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, ønsker SV en organisering som gjør at det bistandsfaglige settes i høysetet og at viktige områder som menneskerettighetene «ikke pulveriseres i et stort UD-system». Jacobsen er skeptisk til om dagens ordning fungerer bra nok.

– **Ukløkt.** Skepsisen deles av Senterpartiets leder Åslaug Haga, som også sitter i utenrikskomiteen.

– Det var veldig ukløkt å trekke så store deler av Norad inn i UD. Departementet bør rendyrkes som policy-departement, mens forvaltningen av pengene bør flyttes ut derfra. Slik det er nå blir det for stort, byråkratisk og uregjerlig, sier Haga.

Hun mener omorganiseringen av bistandsforvaltningen er noe en eventuell ny regjering må se på, men understreker at Sp ikke tar lett på endringer:

– Jeg er livredd for organisasjonsendringer, fordi de skaper så mye støy og usikkerhet.

Arbeiderpartiet, som sannsynligvis blir det klart største partiet i en rød-grønn regjering, ønsker ikke å flagge sterke meninger om en eventuell endring av bistandsforvaltningen nå.

Bistandsforvaltningen er blant de saker som vil bli satt under lupen dersom dette trekløvet kommer til makten. Fra venstre: Kristin Halvorsen, Jens Stoltenberg og Åslaug Haga. FOTO: THOR NIELSEN

– Det viktige er at organisasjonen er tilpasset den politikken vi fører. Hvis vi kommer i regjering vil vi ta utgangspunkt i den organisasjonen som er der og se om den fungerer til vårt formål. Vi ønsker ikke å gjøre organisering til et hovedspørsmål før det blir aktuelt. Når det gjelder den omorganiseringen som har vært av Norad og UD nylig har Arbeiderpartiet stilt seg litt på sidelinjen, fordi vi mener regjeringen så lenge som mulig må få styre sin egen administrasjon. Dette er ikke noe som kan fjernstyres fra Stortinget, sier Haakon Blankenborg, som er et av Aps medlemmer i utenrikskomiteen.

Kosmetiske inngrep. Vil så selve bistandspolitikken endres dersom vi får en rød-grønn regjering fra høsten? Ingen rystelse i de bistandspolitiske grunnvoller, ifølge de tre partiene. Men til tross for bred enighet om norsk bistandspolitikk, mener partiene at et eventuelt regjeringsskifte vil merkes. SV tror Norge vil få en mer aktiv gjeldspolitik og at det vil bli en dreining bort fra «veldighet og over på mer politisk innhold i bistanden».

– SV ønsker fokus på de sakfelt der utenrikspolitikk og utviklingspolitikk virker mot hverandre, for eksempel når det gjelder våpenhandel, sier Bjørn Jacobsen.

Også Ap er opptatt av å se bistandspolitikken i en større sammenheng.

– Med en rød-grønn regjering vil vi få en sterkere samordning av utenriks- og utviklingspolitikken.

Konflikter hindrer utvikling i mange land, og vi ønsker en mer aktiv holdning for å finne utviklingsstrategier som er med å dempe konflikter, sier Blankenborg. Ap ønsker seg mer kreativitet når det gjelder å få på plass globale skatter og avgifter, og partiet slår et slag for styrking av regionalt samarbeid mellom land der Norge er tungt inne med bistand. Et eksempel på slikt samarbeid er SADCC (The Southern African Development Coordination Conference) mellom ni land i det sørlige Afrika.

Et annet syn på handel? Sp mener den sittende regjeringen har et annet syn på handel enn et rød-grønt alternativ vil ha.

– Vi vil bidra til at fattige land får delta i internasjonale forhandlinger uten å bli overkjørt. Derfor trengs kapasitetsbygging på handelsområdet slik at alle land får delta på et godt faglig grunnlag, sier Åslaug Haga. Institusjonsutvikling er noe av det viktigste bistanden kan bidra til, og siden FN er best egnet til dette, må en ny regjering jobbe mer aktivt for en styrking av FN, mener Sp. Haga varsler også en gjennomgang av støtten til de frivillige organisasjonene dersom partiet sitter i posisjon fra høsten.

– De store frivillige organisasjonene sprer seg på for mange felt og er i ferd med å bli mini-Norader. De har en unik mulighet til å være med å utvikle det sivile samfunnet i andre land, men hvis de oppfører seg som statlige bistandsgivere så gjør de ikke det de er best på, sier Haga.

”

Det var veldig ukløkt å trekke så store deler av Norad inn i UD.

Åslaug Haga, leder i Senterpartiet.

notiser

Kjendiser i kø for tv-aksjonen

Den tradisjonsrike tv-aksjonen, som går av stabelen 23. oktober, skal i år bidra til å gjøre hverdagen bedre for voldsutsatte kvinner i fattige land. Kronprins Haakon er aksjonens høye beskytter. En rekke andre kjente ansikter skal også være med for å profilere aksjonen, blant andre Jens Stoltenberg, Sissel Kyrkjebø, Bjarne Brøndbo, Bertine Zetlitz og Petter Stordalen.

Norge sletter Vietnams gjeld

Den norske regjeringen har vedtatt å slette Vietnams gjeld til Norge. Gjeldslettingen vil være en del av et såkalt gjeldsbytte, i samarbeid med FNs fond for landbruksutvikling (IFAD). Som en del av avtalen vil Vietnam bruke samme sum som blir slettet, 35 millioner kroner, på nærings- og jordbruksutvikling i to av Vietnams fattigste provinser.

Nytt næringslivsinitiativ for Sudan

I forbindelse med giverlands-konferansen for Sudan i midten av april ble det startet et nettverk som skal bidra til vekt i næringslivet i Sudan. Nettverket, som har fått navnet Sudan-Scandinavia Business Forum, er dannet i samarbeid med Sudans ambassade i Oslo, sudanske forretningsfolk og personer fra næringslivet i Skandinavia.

– Hensikten er å samle representanter for skandinavisk næringsliv i et forum for å skape miljøer som gir direkte kontakt mellom bedrifter som har en interesse for å innlede samarbeid mellom Sudan og Skandinavia, sier Jon Sivert Nielsen, som leder forumet fra skandinavisk side. Norfund skal koordinere kommunikasjonen mellom deltagerne i det nye nettverket.

Frykter omfattende sult i Niger

Organisasjonen Leger uten grenser (MSF) trapper nå opp hjelpen til sultrammede i det afrikanske landet Niger og oppfordrer andre organisasjoner til å gjøre det samme. MSF beregner å måtte behandle over 20 000 underernærte barn i løpet av den nærmeste tiden. Til sammenligning behandlet MSF 30 000 barn for underernæring til sammen over hele verden i 2004.

– I dag lider familiene allerede av mangel på mat og den neste innhøstingen er ikke før i oktober. Ernærings situasjonen i regionen vil bare bli verre, dersom det ikke raskt blir gjort noe med situasjonen, sier styreleder i MSF, Atle Fretheim.

RØD-GRØNN BISTANDSPOLITIKK:

■ **Minst 1 prosent.** Alle tre partier ønsker en gradvis økning av bistanden. Sp har programfestet at 1,5 prosent av BNI (Bruttonasjonalinntekt) skal gå til bistand. SV snakket om 2 prosent som mål, men ble enige om 1 prosent i første omgang. Et stort mindretall på Aps landsmøte ønsket 1,5 prosent, men partiet landet på 1 prosent i sitt program.

■ **FN opp og fram.** Sp vil at 50 prosent av den norske bistanden skal gå gjennom FN. Også SV er opptatt av å styrke FN, på bekostning av Verdensbanken og IMF, som partiet vil jobbe for å legge ned på lengre sikt. Ap ønsker en ny gjennomgang av utviklingsstrategiene til Verdensbanken og IMF, og i sterkere grad få fattigdomsstrategier tilpasset hvert enkelt land. Ap ønsker ikke å binde en bestemt prosentandel av bistandsmidlene til FN, men være friere til å ta nasjonale beslutninger om de norske bistandskronene.

RØD-GRØNN UTVIKLINGSPOLITIKK

■ **Nye finansieringskilder.** Alle de tre partiene ønsker å se på nye muligheter for finansiering av internasjonal bistand, som for eksempel tobinskatt, karbonskatt og skatt på våpenhandel.

■ **Oljefondet.** Sp og Sv ønsker at penger fra oljefondet skal brukes til å opprette et eget fond der avkastningen skal gå til bistand. SV ønsker et nødhjelpsfond, mens Sp snakker om et utviklingsfond. Ap mener det er unødvendig å binde bistandspengene til oljefondet.

■ **Felles evaluering.** Alle tre partier ønsker en felles, internasjonal mekanisme som kan evaluere bistanden.

■ **Slette gjeld.** Sp og SV vil slette u-landsgjelden, uten at det stilles krav til slettingen. Ap mener det er urealistisk å ikke knytte vilkår til slettingen.

Vil spleise soldater og hjelpearbeidere

Nupi-forsker utreder framtiden for FNs fredsbevarende operasjoner

Et FN-opdrag der militær og humanitær innsats er godt integrert reduserer sjansene for ny konflikt, mener forskerne. Bildet viser pakistanske FN-soldater i DR Kongo.

FOTO: SCANPIX/AFP PHOTO/SIMON MAINA

Nupi-forsker Espen Barth Eide leverer denne uka en rapport til FN som anbefaler tettere samordning mellom militære operasjoner og humanitær hjelp i FN-regi.

• ELLEN HOFVANG

På oppdrag fra flere FN-organisasjoner har Barth Eide og kollegaer fra King's College i London gjennomgått erfaringer fra FNs fredsbevarende operasjoner. De vurderer om såkalte «integrated missions», der militær og humanitær innsats er del av samme FN-opdrag, skal bli normen i verdensorganisasjonen.

– Vår konklusjon er klart «integrasjonsvennlig». Men organisasjoner som Leger uten grenser og Røde Kors vil nok mene at vi går for langt i retning av integrasjon av den militære og den humanitære siden, sier Espen Barth Eide.

Foreløpige tilbakemeldinger han har fått fra FN-systemet viser en positiv holdning til økt samord-

”

FN er ekstremt fragmentert, med altfor mange sjefer.

Espen Barth Eide, NUPI-forsker.

ning, forteller den tidligere UD-statssekretæren. Reaksjonene på den endelige rapporten blir klare i sommer, i forkant av FN-toppmøtet i september. På dette møtet blir reformer av verdensorganisasjonen et meget sentralt punkt på dagsorden.

Utvikling avgjørende. Barth Eide sier at i et konfliktoområde er det statistisk større sannsynlighet for at det vil bryte ut ny konflikt etter en fredsavtale, enn at landet vil gå mot fred. Mens FNs fredsbevarende operasjoner har blitt bedre på sine kjerneoppgaver som stabilisering og levering av forsyninger, kritiseres FN for sin manglende evne til å skape varig fred.

– En hovedkonklusjon i vår rapport er at utviklingsaspektet må integreres allerede fra starten når FN starter en fredsoperasjon, sier Barth Eide. Forskerne vurderer blant annet innsatsen i Sierra Leone, Liberia, Burundi og Kongo.

Eide mener det har skjedd en endring i forståelsen av forholdet mellom sikkerhet og utvikling, der

man nå anerkjenner begge disse feltene som politiske prosesser.

– På 1990-tallet hadde vi en diskusjon om hvorvidt utvikling og sikkerhet skal kobles sammen. Nå er det enighet om at disse må ses i sammenheng, spørsmålet er hvordan, sier Barth Eide.

Hjerte og sjel. I økende grad beveger militære tropper i freds- og stabiliseringsoppdrag seg inn på humanitære områder, gjennom hjelpetiltak for å vinne lokalbefolkningens støtte – såkalte «hjerte og sjel»-kampanjer.

– Vi tror ikke en full separasjon av militær og humanitær side virker, sier Eide. Derfor konkluderer forskerne med at et godt ledet integrert oppdrag bedre kan ivareta begge sider.

NUPI-forskeren understreker at vellykket integrasjon forutsetter at bistandsinnsatsen ikke underlegges den militære operasjonen. De militære kan for eksempel ikke alltid lede et oppdrag. Han viser til Sierra Leone, som et vellykket eksempel på

at man har klart å samordne de ulike FN-enhetene.

– Her ble alle hjelpetiltak de militære ønsket å gjennomføre klart med de sivile FN-organisasjonene, for å sikre at de ikke ødela for noe av deres arbeid, forklarer Eide (se egen sak om Sierra Leone).

Trekker hver sin vei. Et hovedproblem for FN-operasjoner i dag er manglende samordning innad i FN-systemet, der ulike organisasjoner trekker i forskjellige retninger.

– FN er ekstremt fragmentert, med altfor mange sjefer, sier Eide.

Han mener avdelingen for fredsbevarende operasjoner har blitt bedre til å levere på sitt felt, men at det skorter på samordningen med andre involverte organer. Kofi Annan har ikke lyktes med å gjennomføre en samordning av FN-organisasjonene i tilstrekkelig grad, selv om generalsekretæren ofte har tatt til orde for nettopp dette, mener Nupi-forskeren.

Bistandstorget og Forum kritiserer opplegget for nytt utvalg – frykter staten v

Organisasjonene er kritiske til deler av mandatet regjeringen ønsker for et utvalg som skal vurdere de frivillige organisasjonene som bistandskanal.

• ELLEN HOFVANG

Regjeringen foreslår at utvalget skal bestå av 7-9 medlemmer og fullføre sitt arbeid innen 1. mai neste år. 2-3 av medlemmene skal velges blant kandidater fra organisasjonene selv.

Halle Jørn Hanssen, styreleder i Forum for utvikling og miljø.

Det går fram av utkastet til mandat for utvalget, som ble sendt på høring til organisasjonene i slutten av april.

Paraplyorganisasjonene Bistandstorget og Forum for utvikling og miljø skal innen 13. mai formidle organisasjonenes kommentarer tilbake til Utenriksdepartementet. Bistandstorget er i ferd med å samordne innspillene i det Bistandsaktuelt går i trykken, men bekymringen fra organisasjonene er allerede klar.

– Vi er redd for en underliggende

føring om at de frivillige organisasjonens arbeid skal samordnes med regjeringens prioriteringer. Betydningen av de frivillige organisasjonenes uavhengige og ofte kritiske rolle må tydeliggjøres i mandatet, sier Ståle Stavrum, styreleder i Bistandstorget.

Ifølge mandatet skal utvalget finne ut om det økte fokuset på «giversamarbeid, nasjonalt eierskap, nye samarbeidsformer og betydningen av å bygge lokal kapasitet er reflektert i frivillige organisasjoners

innsats for fattigdomsbekjempelse.»

Også Halle Jørn Hanssen, styreleder i Forum for utvikling og miljø, er kritisk til den sterke vektleggingen av harmonisering.

– Jeg frykter at de frivillige organisasjonene skal gjøres til et redskap for regjeringens bistands- og utenrikspolitikk. Vi ser at organisasjoner nå får strammere rammer i en rekke vestlige land, anført av USA, sier han.

Formålet med utvalget er å vurdere de frivillige organisasjonene

ere

Advarer giverne mot å trekke seg ut av Sierra Leone

Hvis ikke giverlandene fortsetter å støtte Sierra Leone når de fredsbevarende FN-styrkene trekkes ut denne høsten, kan landet kollapse og hele fredsinnsetningen være forgjeves.

• ELLEN HOFVANG

Denne kraftige advarselen kommer fra J. Victor Angelo. Den stedlige representanten for FNs utviklingsprogram i landet er samtidig viseutsending for FNs generalsekretær og dermed nestkommanderende for FN-operasjonen UNAMSIL i Sierra Leone.

FNs generalsekretær ba nylig Sikkerhetsrådet forlenge FN-operasjonen med seks måneder, slik at tilbaketrekningen er fullført i desember.

– Sierra Leone er i en overgangsfase. Det kan bli en overgang til utvikling, men det kan også bli en overgang til den neste krisen, sier Angelo, som nylig besøkte Oslo.

FN-innsatsen har vært konsentrert om å gjøre noe med de synlige konsekvensene av krigen.

– Vi har sørget for sikkerhet, og gjenoppbygd skoler, veier og broer. Først nå tar vi fatt på de underliggende årsakene, som fattigdommen og arbeidsløsheten blant de unge, sier han.

Største hittil. UNAMSIL ble etablert i 1999, hadde på det mest 17 000 mann i Sierra Leone og var den største fredsbevarende operasjonen FN har gjennomført, ifølge FN-nyhetstjenesten IRIN.

I dag, nesten tre år etter at borgerkrigen tok slutt, er det fortsatt 4300 soldater i landet. Norge har bidratt med overgangsbistand til UNDP i Sierra Leone gjennom flere år.

Angelo mener FN må ta sin del av ansvaret for at stabiliteten i Sierra Leone fortsatt er så skjør. Det har vært det enkleste for donorer og FN å gjennomføre tiltak selv, og man har i for liten grad involvert ledere og innbyggere i landet. Konsekvensen er at en svært svak stat og administrasjon i liten grad har blitt sterkere.

– Prosessen har vært alt for givedrevet, sier Angelo. De politiske partiene snakker dårlig sammen, og å styrke partier og parlamentet fram mot valget som er planlagt i 2007 blir en viktig oppgave. Også retts-

oppgjøret er en utfordring. Hittil er kun 13 personer dømt i spesialdomstolene etter krigen.

– Hæren er likevel fortsatt den alvorligste bekymringen. En hær med dårlig utstyr, dårlig moral og som føler seg urettferdig behandlet er en alvorlig trussel for stabiliteten, sier FN-sjefen.

FNs fredsoperasjoner har vært for ensidig militære, mener J. Victor Angelo, stedlig representant for UNDP og nestsjef for FN-operasjonen UNAMSIL i Sierra Leone.

gruppe land, inkludert Norge, for å be om støtte til reformer i hæren.

Militærbistand. Norge har gått hardt ut mot forslag i OECDs utviklingskomité (DAC) om å myke opp kriteriene for hva som regnes som utviklingshjelp, slik at også fredsbevarende operasjoner og reformer i militærapparatet kan få bistandsmidler. Angelo mener skillet mellom vanlig bistand og militær bistand ikke holder i praksis.

– Det er fint i teorien at bistandsmidler ikke skal gå til militæret. Men i Sierra Leone er nettopp dette spørsmålet et eksempel på at man må være fleksible, mener FN-mannen.

SIERRA LEONE

■ Verdens verste land å bo i: Landet er rangert sist på UNDPs Human development index sju år på rad.

■ Borgerkrig 1991-2001 mellom opprørsgrupper, militser og regjeringen. To millioner mennesker ble jaget på flukt. Et stort antall barnesoldater.

■ FNs fredsbevarende styrke (UNAMSIL) trekkes ut i løpet av 2005.

Kenyas president Mwai Kibaki virker bekymret der han inspiserer æresgarden.

FOTO: SCANPIX

Opphetet korrupsjonsdebatt i Kenya

Den kenyanske regjeringen har det travelt med å riste av seg korrupsjonsanklager i disse dager. For å bedre sitt image har den nå lagt fram en handlingsplan som skal ta ondet ved roten.

• TONE BRATELLI

KENYA

Opposisjonspolitikeren Mwai Kibaki gikk til valg i 2002 med løfte om null-toleranse overfor korrupsjon – og vant over det mangeårige korrupsjonsregimet til Daniel arap Moi. Nå har han – som president – erklært 2005 for «The Year of Action». Nå skal ting skje.

Men det startet dårlig. Allerede i januar i år begynte korrupsjons-skandaler å dukke opp i media. Det ble hevdet at millioner av kenyanske shilling hadde forlatt landet (også under Kibaki-regjeringen), og regjeringsmedlemmer ble trukket fram som syndere.

Samtidig bedret det ikke regjeringens image at deres fremste anti-korrupsjonsrådgiver John Githongo trakk seg 7. februar – av frykt for sitt eget liv (se Bistandsaktuelt nr. 2/2005).

Etter en noe passiv oppstart, er president Kibaki selv nå kommet på banen. Det er nylig blitt holdt et møte med giversamfunnet i den såkalte Consultative Group (CG). Det var den samme forsamlingen som frosset bistanden til Kenya i 1991 på grunn av omfattende korrupsjon. Kibaki møtte nå og presenterte en handlingsplan mot korrupsjon.

Flere lovforslag. Kenyas Anti Corruption Commission (KACC), som ledes av dommer Aaron Ringera, vil stå sentralt i gjennomføringen av tiltak mot korrupsjon. Ifølge president Kibaki har regjeringen nå bevilget 1,2 millioner kenyanske shilling (cirka 100.000 kroner) til kommisjonens arbeid.

Ifølge Ringera er det to verktøy som står sentralt i kampen mot korrupsjon i Kenya. Det ene er loven om anti-korrupsjon og økonomiske kriminalitet. Det andre er en loven om etikk for offentlige tjenestemenn. Denne loven inneholder blant annet en bestemmelse om obligatorisk offentliggjøring av formuer og verdier som innehas av høyere offentlige tjenestemenn.

Ulike reform-forslag. Handlingsplanen inneholder også forslag om beskyttelse av vitner, slår ned på hvitvasking av penger og krever åpenhet om offentlige anskaffelser. En politi-

reform er også blant forslagene.

Giversamfunnet med Verdensbanken og EU i spissen er klare i sitt budskap om at korrupsjonen må vekk. Den handlingsplanen regjeringen har lagt fram er blitt godt mottatt, men kritiske øyne vil følge oppfølgingen. Noen utbetalinger av bistandspenger er midlertidig stilt i bero på grunn av korrupsjonsbeskyldningene. Men ifølge finansminister David Mwiraria er regjeringen nå i ferd med å oppfylle betingelsene for utbetaling.

Korrupsjonsjeger sparket. Nok en skandale har funnet veien til avis-spaltene de siste dagene. Styret i Transparency International Kenya er kommet i søkelyset fordi de har sparket den daglige lederen Gladwell Otieno. Hun er beskyldt for å ha opptrådt «usivilisert» overfor regjeringen.

På en pressekonferanse nylig opplyste styreleder Joe Wanjui at de var lei av Otienos konfrontasjoner med regjeringen. Han mente at viktige kommunikasjonskanaler inn i regjering og administrasjon ville bli skadelidende. Wanjui er medlem av Democratic Party og en venn av presidenten.

For tette bånd? Frivillige organisasjoner er ikke enige i kritikken av Otieno. De krever at det oppnevnes et nytt styre i Transparency International Kenya. De misliker det som hevdes å være for tette bånd mellom regjeringen og Transparency, og krever at Otieno tas inn igjen. Organisasjonene mener kampen mot korrupsjon er svekket.

Heller ikke giversamfunnet er spesielt begeistret for handteringen av denne saken. Transparency International sentralt er også inne og ser på den.

DETTE ER ANTI-KORRUPSJONSPLANEN:

■ Få vedtatt nødvendig lovgivning som kan danne en juridisk plattform for anti-korrupsjonsarbeidet.

■ Tung håndheving av anti-korrupsjonslovene.

■ Tilbakeføring av eiendom som er ervervet gjennom korrupsjon.

■ En nasjonal kampanje som fremmer endringer i oppførselen.

■ Gjennomføre reformer som reduserer rollene til offentlig sektor og byråkratiet.

Il styre de frivillige

som bistandskanal, både for langsiktig og humanitær bistand. Etter ønske fra Stortinget skal utvalget både vurdere hvor stor andel av bistanden som bør kanaliseres gjennom organisasjonen og konsekvensene av de frivillige organisasjonenes avhengighet av statlige penger.

– Vi er positive til at regjeringen vil ha kommentarer og forslag til kandidater fra organisasjonene, sier Ståle Stavrum. Likevel vil 2-3 personer aldri kunne representere alle, og organisasjonene ønsker seg der-

for dialog med utvalget underveis i arbeidet.

– Et annet punkt vi kommer til å understreke overfor UD, er at organisasjonene må vurderes i forhold til andre bistandskanaler, ikke i forhold til en idealmålsetting om hva man ønsker å få til, sier han.

Bistandstorget med sine 64 medlemsorganisasjoner har fått i oppgave å plukke ut 4-6 kandidater etter forslag fra organisasjonene, og hadde da fristen gikk ut fått inn mellom 10 og 15 forslag.

Religiøse tar grep om aids-kampen

Bush-milliarder gir kondom-kutt og oppblomstring av trosbaserte organisasjoner

Et mylder av religiøse organisasjoner i Afrika får penger fra Bush-administrasjonen for å løfte fram kristen-konservative paroler som «ja til avholdenhet» og «nei til kondomer». – Hiv/aids-arbeidet er blitt sterkt politisert og ideologi er i ferd med å vinne over det helsefaglige, sier spesialrådgiver for hiv/aids i Kirkens Nødhjelp, Anne Marie Helland.

HIV/AIDS

• SYNNOVE ASPELUND

– Det er påfallende at det på lokalplan i afrikanske land dukker opp så mange konservative, religiøse miljøer som aldri tidligere har jobbet med hiv/aids-spørsmål. De mange nye trosbaserte organisasjonene som nå blir stadig mer aktive på dette feltet skyldes nok at det er store penger å hente, sier Anne Marie Helland.

De såkalte trosbaserte organisasjonene i Afrika har formert seg kraftig etter at USA lanserte sin femårs-kampanje mot hiv/aids i 2003. Da lovt president George Bush 15 milliarder amerikanske dollar, om lag 94 milliarder kroner, til 14 av de landene i verden – hovedsaklig afrikanske – som er hardest rammet av aids-epidemien. Støtten gis i tråd med republikanernes kristen-konservative verdipolitikk – blant annet skal minst en tredjedel av pengene til hiv/aids-forebyggende tiltak gå til prosjekter som fokuserer på seksuell avholdenhet. Informasjon om prevensjon og utdeling av kondomer blir ikke prioritert. Hiv/aids-prosjekter som vektlegger avholdenhet og trofasthet i tråd med Bush-regjeringens familie- og verdipolitikk har derfor gode vekstvilkår i dag.

Tilbakeskritt. – Det er viktigere enn noensinne å være klar over hvor politisert bekjempelsen av hiv/aids er blitt, sier Anne Marie Helland i Kirkens Nødhjelp.

– Bush har skapt en splittelse mellom givere og også mellom ulike trosbaserte organisasjoner ved å si at hvis er du for avholdenhet og trofasthet, så er du mot kondomer. Hele retorikken er blitt veldig religiøs og forenklet, og det blir mye ideologi på bekostning av faglighet.

Fra begynnelsen av 90-tallet hadde mange afrikanske land den såkalte ABC-strategien som rettesnor for sin kamp mot hiv/aids-epidemien: Abstinence, Be faithful og Use Condoms – avholdenhet, trofasthet og kondombruk. Ifølge Helland var dette bra til å begynne med, men de som jobbet med hiv/aids så at denne tilnærmingen ble for enkel. Flere har for eksempel påpekt at ABC-tankegangen ikke treffer kvinner: de fleste kvinner blir smittet etter at de er gift, av sin egen ektemann. Da hjelper det lite at de ikke har hatt sex før ekteskap og at de er trofaste. ABC-strategien ble lagt død i mange

Etter at president Bush lanserte sitt eget program mot hiv/aids vektlegges seksuell avholdenhet i stadig større grad i afrikanske land. På denne plakaten fra Mo innbyggere til å avstå fra sengehygge for å bekjempe hiv/aids.

Gateteater for å fortelle om viktigheten av prevensjon har vært vanlig i afrikanske land. FOTO: SØRVIS

” I motsetning til andre europeiske regjeringer, ser det ikke ut til at Norge har fått med seg den politiseringen vi ser på hiv/aids-området.

Anne Marie Helland, spesialrådgiver i Kirkens Nødhjelp.

land, men fikk nytt liv da Bush lanserte sitt hiv/aids-program – nå med en nedtoning av C-en, det vil si av kondombruken.

– Med Bush er hiv/aids-arbeidet flyttet tilbake til 90-tallet. Det er blitt mye vanskeligere å få penger til å opprettholde prosjekter med en helhetlig tilnærming til hiv/aids, som for eksempel kvinneklinikker, sier Helland.

Intern splittelse. Kirkens Nødhjelp, hvor Helland jobber som spesialrådgiver for hiv/aids-spørsmål, tilhører også kategorien trosbasert organisasjon. I likhet med mange tilsvarende organisasjoner og kirker som har jobbet lenge med hiv/aids, har Kirkens Nødhjelp et pragmatisk forhold til hvordan man kan gå fram for å gjøre noe med problemene.

– Kirken kan være imot sex før ekteskapet i teorien, men i praksis ser vi at for eksempel katolske kirker vil jobber med veileder folk i bruk av prevensjon og deler ut kondomer. At de ikke kan gjøre dette på kirkens

område løser de ved å sette opp en bod utenfor kirken, sier Helland.

Fleire av de trosbaserte organisasjonene som har drevet i 10-20 år, sliter nå med å få penger fordi de ikke er «konservative á la Bush». Mange organisasjoner tilpasser derfor søknadene slik at de får penger fra USA – og velger kanskje å bruke dem litt annerledes enn den amerikanske presidenten ville like. Samtidig er de «gamle» trosbaserte organisasjonene redde for å bli puttet i bås med alle «nye» som vokser fram.

Blitt storpolitikk. Internasjonalt viser splittelsen seg i forholdet mellom de to store hiv/aids-aktørene – The Global Fund og Pefar (President's Emergency Plan for Aids Relief). The Global Fund ble etablert i 2002 og er en sammenslutning av regjeringer fra utviklingsland og giverland, representanter fra lokalsamfunn som er berørt av hiv/aids, frivillige organisasjoner og næringslivet. FNs generalsekretær Kofi Annan tok initiativ til dette fon-

George Bush' inntog i aidsbekjempelsen har ført til mer dollar, men færre kondomer i Afrika.

det, men det ligger utenfor FN. Det spesielle med fondet er den sterke representasjonen av sivilsamfunn i styret – de sitter med like mange stemmer som giverlandene. Pefar er navnet på den ovennevnte femårs-kampanjen som Bush-regjeringen startet i 2003.

Da Bush lanserte Pefar, fikk USA sitt eget instrument for hiv/aids-bekjempelse, uten fare for å bli nedstemt av det sivile samfunn og uten å måtte gå med på Global Funds krav til søkerne.

– De som mottar penger fra Global Fund må ha gode, faglige søknader og fondet er nesten fanatisk opp-tatt av mottakerorientering, sier Helland.

Kritiserer Norge. Opprettelsen av

NORSK STØTTE TIL GLOBAL FUND:

- 2003: utbetalt 138 mill. kr.
- 2004: utbetalt 125 mill. kr.
- 2005: budsjettert 126 mill. kr.

i Afrika

Malawi oppfordrer president Bingu wa Mutharika landets
FOTO: KEN OPPRANN

Pepfar betydde mindre penger i kassa for Global Fund. Mange vestlige land så med skepsis på at USA skulle kjøre et sololop - med religiøs innpakning - i hiv/aids-arbeidet, og reagerte med å gi mer penger til Global Fund. Blant dem er land som Frankrike, som i utgangspunktet ikke har

Uganda kutter kondomene

• SYNØVE ASPELUND

HIV/AIDS

Avholdenhetskampanjer som svar på hiv/aids-utfordringen har fått rotfeste i Uganda - med solid pengestøtte fra USA. Ifølge en rapport fra organisasjonen Human Rights Watch truer dette suksessen landet har hatt med å bremse utbredelsen av hiv/aids.

Rapporten dokumenterer at viktig informasjon om hiv/aids er fjernet fra skolepensumet, blant annet informasjon om kondomer, sikker sex og farene for å bli hiv-smittet i ekteskapet. I forslag til nytt pensum skal det blant annet være en tekst som slår fast at kondomer kan ha små porer som hiv kan smitte gjennom, og at forekteskapelig sex er en form for «avvik».

Human Rights Watch mener barn og ungdom i Uganda står i fare for å gå glipp av helt nødvendig informasjon og dermed bli svært utsatte for hiv og aids.

AB, men ikke C. Ugandas kamp mot hiv/aids har ofte blitt trukket fram som en suksesshistorie. Selv om tallene er usikre, hevdes det at Uganda er det land i verden som har hatt størst nedgang i utbredelsen av hiv, etter en eksplosjonsartet utvikling av hiv/aids på 90-tallet. ABC-strategien, med fokus på avholdenhet, trofasthet og kondomer, var president Musevenis kjepphest. Men i november 2004 lanserte Ugandas aidsutvalg et forslag til ny strategi med fokus kun på avholdenhet og trofasthet.

AIDS-FOND

The Global Fund: Et globalt fond for å bekjempe hiv/aids, malaria og tuberkulose. Fondet kanaliserte penger fra offentlige og private givere, basert på avgjørelser som givne tar i fellesskap med mottakere, frivillige organisasjoner og representanter for dem som er rammet av sykdommene.

Pepfar: President Bushs initiativ for bekjempe hiv/aids lansert i 2003. Over en femårs periode har Bush lovet at USA skal bruke over 90 milliarder kroner på å hjelpe noen av verdens hardest rammede land med å bekjempe hiv/aids.

vært spesielt opptatt av aids-arbeidet. Italia, Spania, Sverige, Danmark og Canada har også økt sine bidrag betydelig. Norge har ikke gjort det samme, ifølge Anne Marie Helland:

- I motsetning til andre europeiske regjeringer, ser det ikke ut til at Norge har fått med seg den politiseringen vi ser på hiv/aids-området. Det er underlig at Norge i dette spørsmålet ikke er på linje med land som vanligvis er likesinnede, sier Helland.

Spesialrådgiveren i Kirkens Nødhjelp mener riktignok at utviklingsminister Hilde Frafjord Johnsen har et poeng når hun påpeker at fondet ikke har god nok samordning med andre organisasjoner på landnivå.

- Likevel er det litt paradoksalt at Norge ikke vil øke sin støtte til Global Fund, samtidig som statsminister Bondevik reiser til USA med en feit sjekk til Bill Clintons aidsarbeid, avslutter Helland.

En av forklaringene på at kondomer ikke lenger er del av politikken, er at det vil være forvirrende for ungdom å få informasjon om både avholdenhet og kondomer samtidig. USA har budsjettert med rundt åtte millioner amerikanske dollar, drøyt 50 millioner norske kroner, til avholdenhetsprogram i Uganda. En god slump av disse pengene går til The National Youth Forum, som ledes av Janet Museveni, presidentens kone. Hun er sterkt religiøs og en ivrig tilhenger av «nei-til-sex-før-ekteskapet».

Kondom-mangel. Like etter at Uganda satte avholdenhetsprinsippet i høysetet, innførte landet også strengere restriksjoner på import av kondomer. Den offisielle begrunnelsen var at myndighetene hadde funnet feil ved kondomer som var importert fra et ikke-navngitt land. Alle kondomer fra utlandet skulle testes nøyer etter dette, noe som har skapt mangel på prevensjonsmiddelet. I tillegg skal prisen på kondomer ha gått opp.

Også norsk bistand har fått merke dreiningen i Ugandas hiv/aids-arbeid. En av Norges samarbeidspartnere i Uganda begynte i fjor å få store pengesummer fra USA. Betingelsen for den amerikanske støtten var at de droppet prevensjonsfokusset i sitt arbeid. Siden den norske støtten gikk til utdeling av kondomer, tok samarbeidet slutt.

Norsk bistand lavere enn lovet

• ELLEN HOFVANG

Oljeinntektene ødelegger for Norges håp om å bli verdens «snilleste» bistandsgiver! Norsk bistand som andel av bruttonasjonalinntekt (BNI) ble redusert fra 0,92 prosent i 2003 til 0,87 prosent i 2004, viser den oppdaterte statistikken fra OECDs utviklingskomité (DAC).

Så sent som i forslaget til bistandsbudsjett for 2005 la regjeringen til grunn at den norske bistanden for 2004 er på 0,94 prosent av BNI.

Det er de skyhøye oljeinntektene - og dermed et høyt BNI - som gjør at målet om 1 prosent av BNI i bistand faktisk var lenger unna i fjor enn året før.

Tallene for samlet bistand fra OECD-landene satte ny rekord i

2004, med 78,6 milliarder dollar. Korrigert for inflasjon og fallet i dollarkursen innebærer det en økning på 4,6 prosent fra året før. Målt som andel av DAC-landenes BNI holdt bistanden seg på nøyaktig samme nivå som i 2003, med 0,25 prosent. Det betyr at det skal holde hardt å oppfylle løftene fra Monterrey-konferansen i 2002, som innebærer en økning til 0,30 prosent av DAC-landenes BNI.

USA, Japan, Frankrike, Storbritannia og Tyskland er de største givne. USA sto alene for 19 milliarder - eller 24 prosent - av de til sammen 78,6 milliarder bistandsdollarene. Det meste av økningen på 1,8 milliarder dollar var knyttet til tilskudd til Verdensbanken og bistand til Irak og Afghanistan.

notiser

Felles front i Nepal

Nepals politiske partier er i ferd med å danne en felles politisk front mot kong Gyanendra, tre måneder etter at kongen overtok makten i landet.

Ifølge en representant for Nepals kommunistparti (NCP-UML) vil de syv partiene som deltar i det ferske politiske samarbeidet fokusere på å få innsatt parlamentet igjen. Representanten for NCP-UML uttalte videre at partiene håper at en gjeninnsettelse av parlamentet på sikt vil kunne bane vei for nye fredsforhandlingene med de maoistiske opprørerne i landet.

Tamiltigrene advarer regjeringen

Ifølge representanter for Tamiltigrene, LTTE, truer den trege utdelingen av hjelp etter flodbølgekatastrofen på hele fredsprosessen i Sri Lanka.

S.P. Thamilselvan, leder for den politiske delen av LTTE, sier til BBC at president Kumartunga bevisst har forsinket prosessen hvor man har jobbet for å bli enige om hvordan bistanden til landet skal fordeles. Thamilselvan advarte mot at tamilene nå var i ferd miste tålmodigheten. Han sa at LTTE kan bli nødt til å gå til «drastiske aksjoner» for å endre på situasjonen.

Opposisjonen undertrykkes i Etiopia

Organisasjonen Human Rights Watch (HRW) hevder i en ny rapport at regjeringen i Etiopia systematisk undertrykker den politiske opposisjonen i landet før valget som skal holdes 15. mai. Ifølge menneskerettighetsorganisasjonen er situasjonen særlig ille i Oromiya-provinsen, hvor en tredjedel av Etiopias 55 millioner innbyggere bor.

- Den politiske friheten som er nødvendig for at valget skal være meningsfullt, finnes ikke for mange etiopiere, uttalte en representant for HRW til Irinnews. Regjeringen i Etiopia avviser anklager fra HRW og hevder at rapporten er politisk motivert.

Treg gjenoppbygging i Aceh-provinsen

Ifølge Kuntoro Mangkusubroto, som er Indonesias høyeste embetsmann som jobber med gjenoppbyggingen i Aceh, er resultatene av hjelpen til den katastroferammede provinsen fortsatt svært begrenset.

- Framgangen er lik null. Det finnes fremdeles verken veier, broer eller havner i Aceh, uttalte Mangkusubroto til BBC i begynnelsen av mai. Han kritiserte Indonesias regjering for å jobbe alt for langsomt og omtalte situasjonen i Aceh som «sjokkerende».

- Likevel ser det ikke ut til at regjeringen har det travelt, raste Mangkusubroto.

Bistandsaktuelt øker og øker

Bistandsaktuelt fortsetter å tiltrekke seg nye lesere. I løpet av ett år har opplaget økt med 800 eksemplarer. Mens opplaget per nr. 4/2004 lå på 13.500 eksemplarer, er opplaget per nr. 4/2005 oppe i 14.300 - en økning på om lag 6 prosent.

- Det virker som om stadig flere får en interesse for bistands- og utviklingsspørsmål. Med et opplag på godt over 14.000 betyr det at fagbladet etter hvert favner langt utenfor «bransjen». Ikke minst er det mange studenter som etter hvert har sikret seg et abonnement, sier Bistandsaktueltets redaktør Gunnar Zachrisen.

Redaktøren understreker likevel at hovedoppgaven for bladet fortsatt vil være å formidle aktualitetsstoff og ny kunnskap til de spesielt interesserte - i tillegg til å være et forum for bistandsdebatt og kritiske ytringer. - Først og fremst lager vi et fagblad for «bistandsarbeideren», men det er bare hyggelig om bredere lesergrupper har nytte av bladet. Og vi prøver så langt som mulig å unngå fremmedordene og norskengelsken som preger den vanlige fagpraten i bistandsmiljøet, sier han.

Bruker millioner til kampfly

... mens Zimbabwe står på randen av sultkatastrofe

BULAWAYO (b-a): Det første president Robert Mugabe gjorde etter at hans parti vant en omstridt valgseier i Zimbabwe, var å bestille seks nye kampfly fra Kina. Samtidig har landet snart ikke lenger råd til å importere mat.

• I ZIMBABWE:
WILSON JOHWA

ZIMBABWE

Straks etter at Mugabes parti Zanu-PF innkasserte seieren i valget den 31. mars, satte Mugabe ned en «utviklingsregjering» med 31 medlemmer, hvis oppgave er å redde landet fra økonomisk kollaps.

Men regjeringens første oppgave var å applaudere den 81-årige presidentens beslutning om å bestille seks nye kinesiske kampfly. Prisen på flyene er den nette sum av 120 millioner dollar, nærmere 770 millioner kroner, en enorm sum for luftfattige Zimbabwe.

Samtidig slår internasjonal ekspertise alarm om at matmangelen i landet raskt nærmer seg en nødsituasjon.

Manifestasjon. Ifølge Mugabe er kjøpet av K-8-kampflyene en manifestasjon av Zimbabwes suksessrike «se østover»-politikk, som skal motvirke Vestens sanksjoner mot zimbabwiske myndigheter.

I tillegg til kampflyene er en flåte av kinesiske militærkjøretøy på plass, mens det nasjonale flyselskapet har tatt i bruk to kinesiskproduserte fly. Dessuten ruller minst 50 kinesiske busser nå rundt på zimbabwiske veier.

Det er ennå ikke klart hvordan den bunnskrapte regjeringen har tenkt å betale for de kinesiske leveransene, som – ironisk nok – er ankommet samtidig med at Zimbabwe opplever en akutt drivstoffkrise på grunn av manglende valutareserver. Siden valget har bilister måttet stå timevis i kø for å skaffe seg noen dråper av den dyrebare bensinen.

Billig-bensin. Men når pumpene virker, er bensinprisen blant de laveste i verden: Kun kr. 1,50 per liter. Foran valget i mars begynte nemlig myndighetene å subsidiere bensinprisene. Den offisielle logikken er at økte bensinpriser vil ødelegge planene om å stabilisere inflasjonen, som offisielt er på rundt 123 prosent i året.

Andre produkter som har forsvunnet fra butikkhyllene den siste tiden, inkluderer nasjonens viktigste matvare, maismel, og andre viktige varer som matolje, sukker og margarin. Strømbrudd er også blitt langt mer vanlig, mens vannforsyningen er kuttet i store deler av hovedstaden Harare.

Matmangelen verst. Det er imidlertid matvaremangelen som er mest bekymringsfull. De siste anslagene viser at Zimbabwe må importere minst én million tonn mais, etter som årets avling bare var en tredel av det årlige forbruket på om lag 1,8 millioner tonn.

Det er et langt skritt tilbake for Zimbabwe, som tidligere var nettoeksportør av mat. Den statusen forsvant da den kontroversielle jordreformen ble gjennomført for fem år siden.

President **Robert Mugabe** er svært fornøyd med sin «se østover»-politikk som skal gjøre Zimbabwe uavhengig av land i Vesten. Her fra et kinesisk-bygd idrettstadion hvor Mugabe tenner frihetsflammen under 25-års markeringen av landets uavhengighet fra Storbritannia 18. april i år.

FOTO: AP/SCANPIX

Myndighetene nekter imidlertid å diskutere matmangelen, som den kaller et «sikkerhetsproblem». Regjeringen skylder på tørken, og fastholder at ingen skal sulte. Men det kommer stadig oftere meldinger om at mange familier har måttet kutte ned til ett måltid om dagen fordi inflasjonen fører til alt for høye matpriser.

– Vi har mangel på drivstoff, og det finnes verken sukker, matolje eller melk. Bare totalitære, undertrykkende regimer vil la befolkningen være uvitende om matvaresituasjonen, sier Renson Gasela, landbruksansvarlig i opposisjonspartiet Bevegelsen for demokratisk endring (MDC).

Etter at Mugabe og Zanu-PF vant valget med to tredjedeler av stemmene den 31. mars, er det få som ser noen løsning på krisen i Zimbabwe. De fleste ventet at situasjonen vil forverre seg.

Anstendig. Trass i at årets valg er det tredje siden år 2000 som er overskygget av beskyldninger om valgfusk og manipuleringer, sier MDC at partiet fortsatt tror på en fredelig løsning.

– Valgprosesser er den eneste anstendige måten å få makt på, sier MDCs talsmann Paul Themba Nyathi.

Partiet vant 41 plasser i nasjonalforsamlingen, mot regjeringspartiets 78 plasser. Med de 30 plassene som Mugabe selv kan utpeke representanter til, har Zanu-PF dermed to tredjedels flertall i forsamlingen. MDC har nå gått til sak mot Zanu-PF for å avsløre omfanget av valgfusk, men bare for 13 av setene som regjeringspartiet vant. MDC har også

brutt båndene til den sørafrikanske regjeringen og til ANC-partiet, etter at partiets sentralstyre besluttet at de «ikke lenger vil anse Sør-Afrika som en mekler for Zimbabwe». Bakgrunnen er at en sørafrikansk regjeringsdelegasjon hyllet valgresultatet i mars, mens president Thabo Mbeki blir beskyldt for å ha erklært valget for fritt og rettferdig før selve stemmegivningen startet.

Utelåst. Etter noe usikkerhet om hvordan de skulle håndtere situasjonen etter valget, har MDC nå besluttet at deres representanter skal inn ta plassene sine i nasjonalforsamlingen.

– Hovedgrunnen til dette er at vi er nødt til å beholde enhver demokratisk mulighet som er åpen, sier David Coltart, en av MDCs representanter.

Den 47 år gamle advokaten sier at praktisk sett har lite endret seg fra den forrige forsamlingen.

– Det er svært få muligheter innenfor enhver institusjon i Zimbabwe til å fortelle hva som faktisk skjer i landet, sier han til Bistandsaktuelt.

– Men i nasjonalforsamlingen har vi parlamentarisk immunitet. Vi kan snakke åpent om alt, og avsløre korrupsjon.

Men Coltart har mye å si om hvordan valget ble gjennomført. I tråd med den delvis innførte valgformen, ble opptellingen av stemmene gjort i de litt over 8 000 valglokale rundt om i landet.

I mange valglokaler startet opptellingen like etter at lokalene stengte, noe som er et brudd på valgloven. Dette, mener Coltart, var en del av et systematisk og nøye planlagt valg-

fusk-opplegg. Dermed kunne tellekorpsene skape seg en idé om hva resultatet ville komme til å bli, slik at de tidsnok kunne legge til det nødvendige antall stemmer for å få det ønskede resultatet, sier han.

Andre valgdeltakere fra opposisjonen kan fortelle lignende historier. Mary Ndlovu beskriver hvordan hun ble stengt inne i et valglokale sammen med utenlandske valgobservatører, mens den ansvarlige ved valglokalet måtte ut for å søke om tillatelse til å vise fram valgresultatet, trass i valglovens forordninger om offentliggjøring av resultatet. Rundt om i landet var det nesten ingen valgcentre som faktisk publiserte resultatene.

Fordømmer. Trass i at de fleste afrikanske observatørene ga valget godkjent-stempel, er valget blitt fordømt av flere organisasjoner, blant dem Zimbabwes advokatforening for menneskerettigheter, som blant annet har reist spørsmål ved uavhengigheten til valginstitusjonene.

Også religiøse leder er kritiske til gjennomføringen av valget. En gruppe av kirkeledere som kaller seg Kristne sammen for rettferdighet og fred sier at valget verken var fritt eller rettferdig.

– De som har makt og som fortsatt krever retten til å styre på bakgrunn av en så juksepreget valgprosess, har mistet all troverdighet, sier gruppa i en harmdirrende uttalelse.

– Myndighetene mangler nå all form for moralsk og åndelig legitimitet, mener kirkelederne.

Wilson Johwa er zimbabwisk journalist. (Artikelen er oversatt og tilrettelagt av frilansjournalist Bibiana Dahle Piene.)

Dårlig utstyr, mangel på medisiner og smittefare er en av årsakene til at helsearbeidere slutter. Dette ti år gamle røntgenapparatet er det eneste på Malawis beste sykehus. – Vi håper i det lengste at det ikke svikter, sier sykehusdirektøren.

ALLE FOTO: KEN OPPRANN

Den hvitkledde hær flykter

I fattige Malawi har tusener av leger og sykepleiere rømt fra aids, kaos og krise

LILONGWE (b-a): Leger og sykepleiere rømmer fra Afrika, og knapt noe land er hardere rammet enn det norske hovedsamarbeidslandet Malawi. Mens pasientkøene vokser og vokser, forsvinner hvert år hundrevis av ansatte fra det nedkjørte offentlige helsevesenet.

”
Utvandring av helsepersonell fra Malawi til Storbritannia har ført til et tilnærmet kollaps i jordmørtjenesten ved de sentrale sykehusene i Malawi.

Rapporten «Human Resources for Health. Overcoming the crisis», 2004.

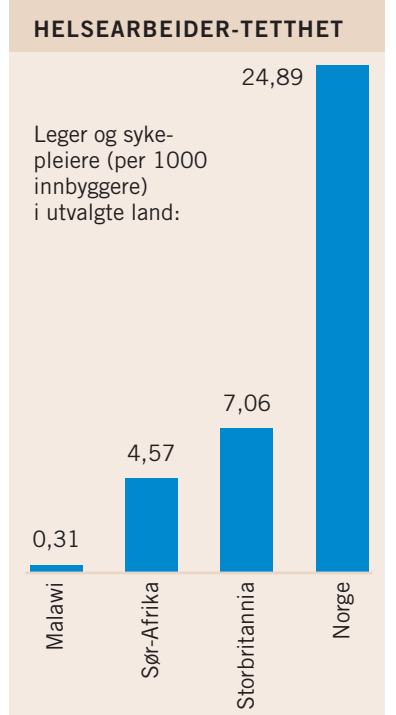
Det er trangt om plassen på Lilongwe Central Hospital. **Joyce Mpeyama** har havnet i en seng på balkongen sammen med et tyvetalls andre pasienter. Om natten sover mannen **Daniel** på gulvet under sengen.

under grovfibrede gamle ulltepper – menn med tuberkulose, lungebetennelse, malaria. Mange av dem er hiv-positive. Noen har allerede utviklet aids. Alle har med seg pårørende. Noen spiser maisgrøt eller søtpotet, andre snakker lavmælt sammen. Om natten sover de i slitne jernsenger og deres ledsagere på gulvet under.

– Det blir kaldt for oss om nat-

ten, klager Daniel Mpeyama mens han klapper ømt på kona.

Den 45-årige fallskjermssoldaten har fulgt den malaria- og magesyke kona Joyce til sykehuset i hovedstaden. Joyce (38) er kortpustet og har akutte magesmerter, men har måttet ta til takke med en seng ute på sykehusbalkongen. Mindre enn en halv meter unna ligger ei ungjente og kaster opp. Hun har ennå ikke

fått seng, men er havnet på en madrass på betonggulvet.

Eneste sykepleier. Det er i dette kaoset – normaltstanden ved Malawis beste offentlige sykehus – at vi møter Fidelia Phiri. Den hvite uniformen med den vevre 24-årige kvinnen svever som et lys av håp mellom radene av syke og skadde i malingsslitte jernsenger. >>>

>>> Denne hverdagen i april er den

• I MALAWI:
GUNNAR ZACHRISEN (TEKST)
OG KEN OPPRANN (FOTO)

En eim av svette kropper iblandet duft av nylaget mat møter oss i menneskemylderet på Lilongwe Central Hospital. Det som en gang skal ha vært landets fremste sykehus – Malawis svar på Rikshospitalet – minner per 2005 mer om en afrikansk storby-busstasjon i det kaotiske morgenerushet. Over alt står, sitter og ligger det mennesker. Ute og inne. På ventrom, pasientrom og i korridorer. De venter. Venter på kloke menn og kvinner i hvite frakker. Venter på piller, helsebringende piller.

– Her på medisinsk avdeling skulle det ha vært fire senger per rom, forklarer sykehusdirektør Kathyola. Men pågangen av syke pasienter gjør det umulig. Nå er det presset inn åtte senger og minst dobbelt så mange mennesker på hvert rom.

I og under sengen. I det dunkle lyset ligger magre menn og hoster

nyutdannede sykepleieren has-teinnkalt som vikar på en avdeling med 61 pasienter. Hun er eneste fagutdannede sykepleier på avdelingen, men en lege kan tilkalles i akutte tilfeller. Er man heldig har han tid til å komme.

- Jeg liker jobben min, men arbeidsmiljøet kunne vært bedre. Det er veldig slitsomt, sier den unge jenta med de klare brune øynene.

Hun er gift og har et barn på ti måneder. For å komme på jobb har hun gått hele veien fra hjemmet noen kilometer nord for hovedstaden. En times vandring i selskap med tusener av andre som er bosatt i hovedstadens fattige forsteder. Har man sko kan man gå langt i denne delen av verden. Men det gjelder å nå fram før mørket senker seg. Da er landeveien utrygg for unge kvinner.

- Jeg har ikke råd til å ta minibussen hver dag. Det blir for dyrt, forklarer Fidelia.

Må føde uten jordmor. Ved Lilongwe Central Hospital er unge Fidelia Phiri en høyt verdsatt ansatt i en tid med akutt mangel på sykepleiere med full utdanning.

- Egentlig skulle vi ha hatt 532 sykepleiere. Ifølge siste kvartalsrapport har vi bare 188, og mange av dem mangler full utdanning, forteller personalansvarlig sjefsykepleier Fannie Kachale.

Av spesialsykepleiere skulle det vært 136. På tavla bak den erfarne sjefsykepleieren er de markert med «grønne lapper», men 126 av lappene mangler.

Gjennomsnittet er fire sykepleiere per avdeling. Med skiftarbeid, helgeavvikling, avspaseringer og sykefravær er det en tilnærmet håpløs oppgave å ha tilstrekkelig med fagutdannet personale til stede til enhver tid på døgnet. - En sykepleier på nattevakt på en avdeling med 60-80 pasienter er ikke uvanlig, sier Kachale.

På fødeavdelingen skulle det vært 25 sykepleiere/jordmødre. Det er bare 11. - Det hender at kvinner må føde alene, uten vår assistanse, forteller hun.

«Stukket av - UK». Drømmen om grønnere beitemarker og fetere lønningssporer i utlandet er en viktig årsak til at helsepersonell i det lutfattige og gjeldstyngede afrikanske landet forsvinner. De fleste har endt opp ved sykehus og pleiehjem i Storbritannia, der lønninger og arbeidsmiljø ligger milevidt foran helsevesenet i Malawi.

Personalansvarlig Fannie Kachale viser fram en nøyaktig datert liste over sykepleiere som har sluttet ved Lilongwe Central Hospital. «Stukket av - UK» og «Sagt opp - UK» står det markert på åtte av 32 sykepleiere som sluttet i løpet av fjoråret.

Det er de mest erfarne og best utdannede som reiser. Leger og spesialsykepleiere. For det meste sykepleiere. Og strømmen har ikke bare gått til London, Liverpool og Manchester. USA, Australia, Sør-Afrika, Zimbabwe og Botswana er andre land som gjennom flere år har stukket av med malawisk helsepersonell.

- Jeg kjenner i hvert fall 2-3 som har reist til utlandet, sier nyansatte Fidelia Phiri. For hennes eldre kolleger er det annerledes. - Av mitt kull på sykepleierskolen er det vel bare én jeg vet om som fortsatt er i yrket her i Malawi, forteller en sykepleier som har gått over til å jobbe i en bistandsorganisasjon.

Slukes av ACTION AID. På veien til sykehuset har vi observert en annen av hovedårsakene til at helsepersonellet flykter fra det offentlige helsestellet. Mens malawiere flest er et

Som oftest rekker hun å skifte på de sårene som trenger ny bandasje, bytte ut plastposer med intravenøs væske og dele ut medisiner. Men Fidelia Phiri innrømmer at det er vanskelig å hjelpe alle pasientene. Hvis det er én pasient som har behov for akutt hjelp, blir det umulig å hjelpe de 60 andre, forklarer hun.

”

Egentlig skulle vi ha hatt 532 sykepleiere. Ifølge siste kvartalsrapport har vi bare 188.

Fannie Kachale, personalansvarlig sjefsykepleier.

Ordforklaring:
NGO – ikke-statlig organisasjon

Medisinskapet har et ytterst sparsomt utvalg. Den statlige innkjøpsentralen fungerer dårlig og det er ofte mangel på viktige medisiner. - De er korrupte, fastslår sykehusets direktør.

folk av fotgjengere og syklist, har den beskjedne bilparken et påfallende innslag av hvite bistandsjeper med logoer fra Action Aid, Save the Children, Oxfam, Care, Medecins sans Frontieres og andre vennligsinnede hjelpere.

Dette er bistandsfinansierte ikke-statlige organisasjoner som opererer i Malawi med lønninger og frynsegoder hinsides virkeligheten i landets offentlige helsevesen.

- Helsepersonellkrisen startet for alvor da man fra og med 1992 for første gang tillot utenlandskfinansierte ikke-statlige organisasjoner å operere i landet, forteller sjeflegen

ved distriktssykehuset i Dowa, Martias Joshua.

Både han og andre kilder forteller at mange av organisasjonene, som kom til landet med demokratiseringen på 1990-tallet, startet med ulike helserelaterte aktiviteter og trengte lokalt ansatte. Med årene har det grodd opp en hel underskog av lokale og utenlandske organisasjoner. Ikke minst organisasjoner med ulike former for forebyggende hiv/aids-arbeid har skutt opp som paddehatter - i takt med økende bistandsoverføringer til formålet.

- Organisasjonene bredte seg raskt og trakk etter hvert til seg et

Innimellom må hun sørge for å følge opp kravene til sterilitet. Ledsagerne roper på henne når siste tida har det vært akutt mangel på sterile engasjeringsklær.

betydelig antall av våre sykepleiere. Først og fremst har vi mistet de best kvalifiserte - de med lengst og best utdanning, sier Martias Joshua.

NGOene brøt avtale. Helsedepartementet så hva som var i ferd med å skje. På midten av 1990-tallet inngikk derfor departementet en avtale med NGOene i landet om at de ikke skulle rekruttere aktive vanlige medarbeidere fra det offentlige helsevesenet, kun folk på vei over i pensjonsalder. Men etter kort tid ble avtalen brutt.

- De brøt avtalen, og begynte helt åpent å rekruttere vårt perso-

mer at en del pasienter klager. - De forstår ikke situa-
ALLE FOTO: KEN OPPRANN

il hygiene som hun har lært på sykepleierskolen. Det er de synes at deres pasient har ventet for lenge. Og den ngshanser.

Det fins hjelpepleiere, rengjørere og «ledsagere» som kan bistå med enklere oppgaver. Men 24-årige Fidelia har selv hovedansvaret på avdelingen – i dag og mange andre dager og netter – ansvaret for andre menneskers liv og helse.

– Du er på feil avdeling. Prøv lenger nede i gangen, forklarer Fidelia den barbeinte nyankomne.

I ly av nattemørket lager pasientenes slektninger seg mat på fortuet utenfor Central Hospital. Fidelia har ennå mange timer igjen av sin 15 timers nattevakt. Av sykehuset får hun verken mat eller drikke i løpet av vakt.

nell. Jeg antar at de heller ville ha energiske unge sykepleiere enn pensjonister, sier en sentralt plassert kilde i Helsedepartementet.

Både i departementet og ved sentralsykehuset i hovedstaden bekreftes påstanden om at bistandsorganisasjonene har bidratt sterkt til at helsepersonell har forsvunnet fra det offentlige helsevesenet – den delen av helsevesenet som når de aller fattigste. Fra å være operative ute blant folk flest har mange sykepleiere og leger skiftet til behagelige kontorjobber med tilgang til bistandsjeep og regulert arbeidstid.

«...av 30 sykepleiere som ble ut-

eksaminert fra en sykepleierskole i Malawi i 2000/2001, ble det rapportert om at kun to ble ansatt i offentlig sektor, mens resten ble ansatt av NGOer, hvor lønningene ifølge rapportene var langt høyere», heter det i en rapport utarbeidet av International Council of Nurses.

En undersøkelse gjennomført av Helsedepartementet viste at sykepleierlønningene i privat sektor (utenlandskfinansierte NGOer og forskningsinstitusjoner) var opptil åtte ganger (!) høyere enn i det offentlige.

400 kroner måneden? Og hva med

Av mitt kull på sykepleierskolen er det vel bare én jeg vet om som fortsatt er i yrket.

Malawisk eks-sykepleier i 40-årene.

MALAWI:

- Befolkning: 12 mill.
- Uavhengighet: 1964 (fra Storbritannia)
- Styresett: Flerpartidemokrati etter 1994, da diktatoren Hastings Banda (1964-94) trakk seg tilbake etter folkelige protestaksjoner.
- President: Bingu wa Mutharika.
- Siste nasjonale valg: mai 2004.
- Næringsveier: Tobakk, sukker, kaffe, te.
- Inntekt (BNP per innbygger): 155 US dlr. (2003)
- Bistandsavhengighet: Cirka 40 prosent av utgiftene på statsbudsjettet finansieres av bistandsgivere.
- Utviklingsnivå (ifølge FNs Human Development Index): nr. 165 av 177 land.

– Svært dramatisk, sier helseministeren

– Situasjonen er svært, svært alvorlig. Bare det siste året har vi mistet 120 autoriserte sykepleiere til andre land. Vi mister flere enn vi rekker å utdanne nye, sier Malawis helseminister Heatherwick Ntaba til Bistandsaktuelt.

Den erfarne helsepolitikeren viser til at landets helsevesen allerede er tappet for fagfolk. For eksempel har landet – med en befolkning på 12 millioner mennesker – kun én psykiater og tre anestesileger.

Ifølge Ntaba, som også var helseminister under diktatoren Hastings Banda, er mangelen på kvalifisert helsepersonell og utstyr – sentralt og i distriktene – det største hinderet for at landet skal nå sine mål på helseområdet. Han viser til at landet har en ekstremt høy dødelighet og at utviklingen til og med går i feil retning. I 1992 døde 630 av 100.000 mødre under fødsel. I 2000 hadde tallet økt til 1120 per 100.000 – nesten en dobling i løpet av åtte år. Og ingen tror at situasjonen er blitt bedre siden.

– Mange dør fordi de ikke får hjelp i tide av faglærte helsearbeidere. Tilsvarende gjelder også for

barnedødeligheten som er uakseptabelt høy, sier helseministeren.

Men situasjonen er ikke bare dystre. På områder som vaksinasjoner av barn og malariabekjempelse gjør landet framskritt. Og nå ser han et lys i enden av tunnelen i form av en opptrappet helsesatsing i samarbeid med bistandsgiverne, blant annet i form av økt lønn til sykepleiere i det offentlige.

– Vi kan neppe ha håp om å få tilbake de som allerede er i utlandet, som tjener 10 og 15 ganger så mye som offentlige sykepleiere her hjemme. Først og fremst kan vi bedre vilkårene for de som allerede er i yrket, samt at vi kan bli mer konkurransedyktige i forhold til privat sektor. I tillegg har jeg et håp om at vi kan bringe noen av våre hjemlige «ikke-aktive» sykepleiere tilbake i jobb, sier Ntaba.

Heatherwick Ntaba, Malawis helseminister.

UTVANDRING

Årlig utvandring av autoriserte sykepleiere («registered nurses») fra utvalgte land i Afrika til Storbritannia – 1998/99 – 2002/03:

	1998/1999	1999/2000	2000/2001	2001/2002	2002/2003
Sør-Afrika:	599	1460	1086	2114	1368
Nigeria:	179	208	347	432	509
Zimbabwe:	52	221	382	473	485
Ghana:	40	74	140	195	251
Malawi:	1	15	41	75	47

Kilde: Nurses and Midwives Council, 2004.

HELSEPERSONELL-KRISA:

■ I Afrika finnes det i gjennomsnitt 0,8 helsearbeidere per 1000 mennesker. I Europa er tilsvarende tall 10,3 per 1000.

■ I 2001 utvandret 382 sykepleiere fra Zimbabwe til Storbritannia. Dette økte antallet sykepleiere i Storbritannia med 0,1 prosent. For Zimbabwe utgjorde utvandringen 4 prosent av det totale antallet sykepleiere.

■ Det anslås at Afrika sør for Sahara mangler mer enn 600.000 sykepleiere for å kunne nå FNs tusenårsmål.

sykepleieren Fidelia Phiri? Hva synes hun om lønnen der hun løper rundt i pasientkaoset på Central Hospital?

– Jeg begynte i desember, og har ikke fått noe lønn ennå. Men etter det jeg har hørt skal lønna være 8000 i måneden (8000 kwacha tilsvarende om lag 400 kroner, red.anm.).

– Men det er jo over fire måneder siden du begynte?

– Papirene skal ha gått fra sykehuset, men det er visst noe sommel oppe i helsedepartementet.

– Og i mellomtiden?

– Mannen min er snekker. Vi lever på det han tjener.

– Dårlig styring og liten politisk vilje, sier sykepleiernes leder

HELSEPERSONELL-KRISA

LILONGWE (b-a): – Dette er mer enn bare et spørsmål om ressurser. Det er også snakk om svak planlegging gjennom mange år og manglende politisk vilje til handling, sier leder av det malawiske sykepleierforbundet Dorothy N'Goma.

Hun viser til at Malawi gjennom lang tid har hatt en kraftig befolkningsvekst og at landet samtidig er rammet av «en varslet katastrofe» – aids-epidemien.

– Myndighetene har gjennom mange år ikke utdannet mange nok sykepleiere og annet helsepersonell, sier N'Goma.

Fagforeningslederen viser samtidig til at de offentlig ansatte helsearbeiderne har elendig lønn og lite å hjelpe seg med: Det mangler ofte helt grunnleggende utstyr som hansker, munnbind og uniformer.

– Tenk deg at du kommer ut fra sykepleierskolen og har lært om og om igjen hvor viktig det er å beskytte seg, og så møter du denne virkeligheten. Det er ikke rart om folk blir frustrerte og sinte – og tenker på å slutte. Egentlig er det rart at noen i det hele tatt holder ut, sier hun.

N'Goma håper nå at det skal være mulig å få til bedre trykksordninger for helsepersonell, og det gjøres i øyeblikket forundersøkelser med sikte på et mulig samarbeid med Det norske Sykepleierforbundet om dette. – Med norsk støtte håper vi å kunne nå ut til mellom 10.000 og 15.000 ansatte i helsevesenet, sier hun.

Både barne- og mrdredødelighet har økt i Malawi de siste årene. Mangel på kvalifisert helsepersonell er trolig viktigste årsak, mener landets helseminister. Her blir et spebarn vaksinert ved distriktssykehuset i Dowa.

FOTO: KEN OPPRANN

Nekter å reise til utkantene

Flukten fra det offentlige og over til NGOer eller til utlandet er bare to av mange fluktveier fra det offentlige malawiske helsevesenet. Strømmen går fra de små helsesentrene og inn til distriktssykehusene, fra distriktssykehusene og inn til hovedstaden, og fra det offentlige og over i det private.

Tapene er vanlige malawiere – de som er helt avhengige av et godt utbygd offentlig helsevesen. For torgkoner og kullbrennere har ikke råd til transport til storbyen og egenandelen som avkreves ved private klinikker. For dem finnes det ikke alternativer til det offentlige – bortsett fra å oppsøke medisinnmenn og «kloke koner».

Den malawiske distriktslegen i Dowa, Martias Joshua, framhever

særegne årsaker til at bemanningskrisa er enda alvorligere i distriktene enn i de store byene.

– Folk nekter å reise hit. Dowa er et typisk eksempel på det harde, kjedelige og triste livet i distrikt-Malawi: En skikkelig bolig er omtrent umulig å oppdrive. Innlagt strøm og vann er ikke vanlig. Underholdningstilbudet er lik null. Arbeidsforholdene er tøffe. Og de som ønsker seg privat arbeid ved siden av sykehusjobben har svært små muligheter, sier han.

Joshua er selv eneste fullt utdannede lege på sykehuset som har 120 pasientsenger og betjener en befolkning på 650.000 mennesker. Sykehuset har i dag kun besatt av 18 av 52 sykepleierstillinger.

– Det er et kall fra Gud, svarer hjelpepleierstudentene Thandiwe Munthali og Hope Kathumba når vi spør dem hvorfor de vil jobbe innenfor den kriserammede helsesektoren.

BEMANNINGSSITUASJONEN FOR HELSEPERSONELL I MALAWI

Noen utvalgte grupper per jan. 2005 (ansatte lønnet av Helsedepartementet i offentlige institusjoner og CHAM-misjonens helsesentre/sykehus):

Leger:

BEMANNING

MANKO

139 personer – utgjør 32 pst. av 433 opprettede stillinger.

Sykepleiere:

BEMANNING

MANKO

4717 personer – 56 pst. av 8440 stillinger.

Laboratorieteknikere:

BEMANNING

MANKO

251 personer – 50 pst. av 507 stillinger.

Farmasøytter:

BEMANNING

MANKO

93 pers. – 33 pst. av 285 stillinger

Helse- og miljøansatte (forebyggende helsevern):

BEMANNING

MANKO

304 pers. – 18 pst. av 1662 stillinger

Kilde: Helsedepartementet/ Christian Health Association of Malawi.

NORSK MALAWI-BISTAND

■ Malawi er (siden 1997) ett av syv norske hovedsamarbeidsland.

■ Den samlede bistanden var i 2004 på 175 millioner kroner.

■ Hovedinnsatsområder er budsjettstøtte, styresett, helse og landbruk.

■ Norge forvalter også svensk bistand til Malawi.

■ På helseområdet har Norge tidligere støttet det nasjonale tuberkuloseprogrammet, samt tiltak innenfor vann og sanitæranlegg.

■ I den framtidige helsesatsingen vil Norge og Sverige bidra med sektorstøtte i samarbeid med Storbritannia og Verdensbanken.

■ Kirkens Nødhjelp vil i samarbeid med sin partner Christian Health Association of Malawi arbeide for økt kapasitet i utdanningen av helsepersonell.

Sigrun Møgedal, spesialrådgiver i Norad.

Norge fronter pleier-mangel

Norge er blant pådriverne for å sette sterkere fokus på helsepersonellproblemet i Afrika. Norges utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson håper å få gjennomslag for en politikk der bistandsgiverne ser mer på behovet for investeringer i helsepersonell framfor behovet for å kutte i offentlige utgifter.

Sammen med spesialrådgiver i Norad, Sigrun Møgedal, jobber hun for å få til forpliktende internasjonalt samarbeid mellom bistandsgivere og afrikanske land. I februar ble det avholdt et ekspertmøte som diskuterte mulige tiltak for å motvirke helsepersonellkrisa.

– Siden møtet i Oslo i februar har vi kommet enda et godt stykke videre. Saken er tatt opp både under flere viktige internasjonale møter og er reflektert i Blair-kommisjonens rapport, sier Møgedal.

Stjal 3000 sykepleiere på ett år

Britene skammer seg over utbyttingen av Afrikas helsevesen

LONDON (b-a): Mange britiske sykehus hevder de må stenge, hvis de ikke kan ansette leger og sykepleiere fra Afrika. Men rekrutteringen – som tapper de afrikanske landene for livsviktig helsepersonell – har ført til kritikk og debatt i Storbritannia.

• I STORBRIANNIA:
JAN TYSTAD

Formann i legeföreningen British Medical Association, James Johnson, sa i fjor at det britiske helsevesenet har «utbyttet på en skammelig måte» de fattige landene. – Vi har verdens fjerde sterke økonomi. Likevel er vi avhengige av at andre land skal fylle behovet vårt for sykepleiere og leger, sa legeföreningens formann.

Johnson oppfordret den britiske regjeringen til å stanse denne utbyttingen av de fattige landene. Han mente rekrutteringen fra fattige land må reduseres og i stedet må britene øke utdannelsen av egne sykepleiere og leger.

I det britiske helsedepartementet får Bistandsaktuelt opplyst at man nå har etablert og følger klare etiske regler. Britiske sykehus eller firmaer skal ikke lenger aktivt rekruttere helsepersonell fra land som har mangel på leger eller sykepleiere. De rekrutterer derimot fra land hvor det påstås å være «overskudd» på helsepersonell, som India og Sør-Afrika.

Mye bedre lønn. – Jeg har inntrykk av at de fleste sykepleiere som kommer hit fra Afrika gjør det fordi de økonomiske betingelsene er så mye bedre, sier hjelpepleieren Joyce Mabilosa fra Swaziland som vil møte utenfor et sykehus i London. Hun har bodd og jobbet i England i mange år.

Den erfarne hjelpepleieren mener forholdene i helsevesenet i afrikanske land er så dårlige at det er håpløst å arbeide der.

– Da min mor kom på sykehus, fikk hun ikke noe stell. Jeg måtte ordne meg slik at en slektning gikk og stelte henne og kokte mat til henne. De hadde ikke sykepleiere som kunne stelle henne, forteller hun.

De fattige og aidsrammede landene Swaziland og Malawi er blant de landene som britene ikke kan rekruttere helsepersonell fra. Men

God lønn og gode arbeidsforhold trekker sykepleiere fra engelsktalende land til Storbritannia. Her er det statsminister **Tony Blair** som hilser på ansatte ved King's College Hospital i sør-London høsten 2003.

FOTO: SCANPIX/CAMERA PRESS

hvis noen fra slike «forbudte» rekrutteringsland, likevel selv kommer til Storbritannia og søker jobb, vil de ikke bli stanset. Helsemyndighetene mener de ikke har noen rett til å forby folk fra bestemte land å søke arbeid i britiske sykehus. Sykepleiere fra Afrika som vil møte innrømmer at det er gode lønninger og gode arbeidsforhold ved sykehusene, som trekker dem til Storbritannia.

Har tatt 28.500 helsearbeidere. På en konferanse i London nylig kom det fram at i løpet av de siste ti årene er 12.500 leger og 16.000 sykepleier blitt rekruttert fra Afrika til det britiske helsevesenet. Bare i løpet av året 2003-2004 registrerte Storbritannia over 3000 nyansatte sykepleiere fra ulike afrikanske land. 1689 sykepleiere kom fra Sør-Afrika, 511 fra Nigeria, 391 fra Zimbabwe, 354 fra Ghana, 169 fra Zambia, 146 fra Kenya, 90 fra Botswana og 64 fra Malawi, framgår det av den nye rapporten «The Skill Drain from the Developing World» skrevet av forskere ved Open University.

Og lege- og sykepleierflukten vil neppe stanse med det første. Organisasjonen Medact, som arrangerte London-konferansen, skriver i sitt medlemsblad Communiqué at Storbritannia i 2008 vil trenge 25.000 flere leger og 250.000 flere sykepleiere enn landet hadde i 1997.

Flere talere på konferansen slo fast at et land som Storbritannia, og i enda høyere grad USA, sparer store summer ved å la være å utdanne så mange leger og sykepleiere selv, og i stedet importere ferdig utdannet helsepersonell fra fattigere land. Dette burde betales tilbake med mer utviklingshjelp til disse landenes helsestell, mente de.

Vil ha prosjektbistand. En av de som deltok på London-konferansen var Joseph Kasonde fra Zambia. Han var i mange år landets høyeste embetsmann i Helsedepartementet og har også sittet i styret for Verdens Helseorganisasjon (WHO). I Zambia opplevde han hele tiden at de nyutdannede legene og sykepleierne forsvant til utlandet:

– Vi forsøkte å forby denne lege-

flukten, men det virket ikke. I stedet måtte vi prøve bedre helsepersonellens lønnsbetingelser og forbedre sykehusene i stedet, men dette er noe som det tar tid å gjennomføre, forklarer Kasonde.

Han ønsker mer helsebistand fra vestlige land, men den tidligere departementsråden advarer mot å gi penger som budsjettstøtte eller til store helseprogrammer.

– På lengre sikt tror jeg den beste hjelpen er å finne ut hvilket problem som er mest presserende, for eksempel kreft- eller aidsbehandling, og deretter inngå et samarbeid med helsemyndighetene i landet om bestemt prosjekter. Dermed unngår man at pengene blir borte i det store helsebyråkratiet, sier Kasonde.

Migrasjonsforbud uaktuelt

Et forbud mot at Storbritannia eller andre vestlige land skal kunne importere «billige», ferdig utdannede helsearbeidere fra utviklingsland er foreløpig uaktuelt – «av hensyn til individers rettigheter». Det understreker både malawiske og britiske kilder overfor Bistandsaktuelt.

Det britiske helsedepartementet har imidlertid nylig anmodet om at rekrutteringsfirmaer unngår å rekruttere fra de aller fattigste landene i Afrika, deriblant Malawi.

– Vi kjenner ikke lenger til at det drives aktiv rekruttering her i landet. Derimot er det umulig å stanse enkeltindivider som ønsker å reise på eget initiativ, sier leder av avdeling for sykepleiersaker i Malawis Helsedepartementet Anne Phoya.

Som tidligere britisk koloni er Malawi medlem av Det britiske samveldet – Commonwealth.

Anne Phoya, leder av avdeling for sykepleiersaker i Malawis Helsedepartementet.

Krisetiltak: Øker lønningene med 52 prosent

• GUNNAR ZACHRISEN

LILONGWE (b-a): Med dårlig samvittighet for å ha tappet malawisk helsevesen for et hundretalls sykepleiere og leger de siste årene, satser den britiske Labour-regjeringen nå på å bøte på skadevirkningene. Med britisk finansiering øker sykepleierlønningene i Malawi med 52 prosent fra og med april 2005.

I mange år har internasjonale bistandsgivere vegret seg mot å betale lønninger – for ikke å snakke om lønnsøkninger – med bistandspenger, men nå er det akkurat det man gjør. Den solide lønnsforhøyelsen inngår i en «helsepakke» finansiert av det britiske bistandsdirektoratet DFID, Verdensbanken og Norge/Sverige, og skal kanaliseres gjennom

det malawiske helsedepartementet. Planen er å bøte på de verste problemene med manglende helsepersonell og deretter gradvis gjenoppbygge kapasiteten. Den britiskfinansierte andelen av programmet har en total kostnad på 1,2 milliarder kroner over seks år, mens Det globale fondet mot tuberkulose, aids og malaria vil bidra med 40 millioner dollar (om lag 250 millioner kroner). Den norske andelen er på millioner kroner.

Med de økte bistandsbevilgningene er det malawiske helsebudsjettet beregnet å øke med 30 prosent, og myndighetene har lovet å opprettholde det samme nivået på helsebudsjettene ut seksårsperioden.

I programmet inngår støtte til

ulike tiltak for å redusere sykdom og dødelighet i den malawiske befolkningen – med særlig fokus på de fattigste. Dessuten iverksetter man et personellutviklingsprogram med sikte på å doble antallet sykepleiere og tredoble antallet leger i det malawiske offentlige helsevesenet.

Også i bistandskretser er det en viss skepsis til den massive britiske satsingen og at man vil finansiere lønnsforhøyelser for enkeltgrupper. Skepsisen knytter seg til hva som vil skje med finansieringen etter at seksårsperioden er over. Dessuten er det frykt for hvilke reaksjoner som vil komme fra andre yrkesgrupper i og utenfor helsevesenet når sykepleierne nå får en betydelig lønnsøkning.

Slumskoler gir unge en sjanse

...men nå vurderer giverne å trekke seg ut av bangladeshisk program

DHAKA (b-a): Over hundre tusen barn fra slumbyene i Bangladesh har fått håp om en bedre framtid gjennom utdanningsprogrammet UCEP. Men etter mange års støtte vurderer Norge og andre givere å avslutte støtten på grunn av et ønske om økt konsentrasjon av bistanden.

• I BANGLADESH:
MAHFUZ SADIQUE

BANGLADESH

- De sier at jeg ikke har noen nytte. De minner meg alltid på at jeg er jente, og jo forttere jeg blir gift, jo bedre, klager Sharmin Akther (18). Hun sitter på bussen på vei hjem fra den tekniske fagskolen i utkanten av Bangladesh' hovedstad Dhaka. Billetten er til slumbyen Kamrangirchar, der hun bor sammen med mor, stefar, to søstre og to stebrødre på to trange rom.

- Så snart jeg er ferdig med skolen, skal jeg finne meg en jobb. Jeg skal finne meg et eget sted å bo, og ta med meg søstrene mine og moren min, sier hun bestemt.

Jobber etter skolen. Sharmin er snart ferdig med den halvannet år lange elektronikkutdannelsen under Utdanningsprogrammet for fattige barn (UCEP), og best av alt: hun er nærmest garantert jobb. Utdanningsprogrammet har et stort nettverk av arbeidsgivere, og Sharmin vil trolig finne seg godt betalt arbeid i en tv-fabrikk eller et elektronikkverksted. Men veien mot en bedre framtid har verken vært kort eller enkel.

I likhet med de fleste av dagens 1643 elever ved Bangladesh' tre tekniske fagskoler i Dhaka, Chittagong og Khulna, har Sharmin måttet jobbe ved siden av studiene, helt siden hun kom inn i UCEP-programmet for sju år siden. Hver dag etter skolen jobber hun flere timer som hushjelp for en familie nær hjemstedet. Men mange av klassekameratene hennes har det verre. Gaffar (15) jobber på en fabrikk, Shampa (16) selger blomster på gatehjørner, og Shaheen (14) sier det rett ut: - Jeg samler søppel.

Gradvis utvikling. Newzealandske Lindsay Allen Cheyne startet UCEP i 1972, med bare fire lærere og 50 elever. Målet var enkelt: Å gi barn fra fattige «analfabet-familier» en håndverksmessig utdanning, og gi dem håp om en framtid med respekt og verdighet. 33 år senere har programmet antatt monolittiske proporsjoner: 30 barne- og ungdomsskoler, tre tekniske fagskoler og seks yrkesskoler med i alt 17 ulike linjer. Så langt er 118 559 elever ferdige med ungdomstrinnet, mens 17 593 har tatt den yrkesfaglige utdanningen.

- I et land der barn lever under harde økonomiske kår, har vi måttet utvikle oss gjennom årene, forklarer Aftab Uddin Ahmad, som leder UCEP-programmet i Bangladesh.

- For eksempel, etter grundige overveielser gir vi nå barna små, men viktige, økonomiske tilskudd, for å hindre at de slutter på skolen, påpeker Ahmad.

På barne- og ungdomstrinnet er det nå bare 3,7 prosent av elevene som faller fra. Innsatsen er belønnet med en FN-utmerkelse.

Over 120.000 elever fra slummen oppgis å ha tatt ungdomsskole eller yrkesfaglig utdanning gjennom det bangladeshiske UCEP-programmet.

ALLE FOTO: G.M.B. AKASH

På de lavere trinnene er et lite flertall av elevene jenter, mens det fortsatt er en overvekt av gutter på yrkesskolene.

Målet til UCEP er å trekke 1,1 millioner barnarbeidere i Bangladesh ut av fattigdommen. I dag må mer enn fire millioner barn mellom fem og 14 år jobbe i stedet for å gå på skole. Arbeidet er støttet av en rekke givere, blant dem Norge, Danmark, Storbritannia og Sveits.

Trekker seg ut. Håpet er at prosjektet en dag skal bli økonomisk selvberørende. Men tross flere forsøk, sliter UCEP med å skaffe seg alternative inntekter. Dette bekymrer giverne.

- Bærekraften til UCEP har vært mye diskutert. Vi har oppfordret UCEP om å legge til rette for større muligheter for inntjening, for å dempe avhengigheten av giverne, forteller ambassadesekretær Inger Sangnes ved den norske ambassaden i Dhaka.

Bistandsgiverne mener at UCEP har mange kontakter i de mer velstående kretser av bangladeshisk samfunnsliv, og bør være i stand til å samle inn midler blant sine støttespillere. - Organisasjonen kan også hente inntekter fra verdifulle eiendommer som de har fått i gave gjennom årene, fremholder Sangnes.

Hun opplyser videre at myndighetene i 2004 opprettet et fond der lokale organisasjoner som UCEP kan søke støtte. Givere vil også ha mulighet for å kanalisere penger gjennom dette fondet.

Leiter etter sponsorer. UCEP-ledelsen understreker på sin side at de har iverksatt ulike tiltak for å skaffe seg alternative inntekter.

- Våre feltarbeidere oppfordres nå aktivt til å gå i dialog med velstående enkeltpersoner i lokalsamfunnene med sikte på sponning av stu-

18 år gamle Sharmin Akther tar buss fram og tilbake til skolen. Hver dag etter skoletid jobber hun flere timer som hushjelp for en familie nær hjemstedet.

denter, sier UCEPs nye fundraising-ansvarlig Motahar Ali Mian.

Blant øvrige initiativer er blant annet å tilby verkstedtjenester ved fagskolene og oppsøkende vedlikehold av elektriske artikler for kunder utenfor skolene. Men UCEP innser at det er langt fram. Foreløpig har man kun klart å framskaffe inntekter tilsvarende seks prosent av totalbudsjettet.

- Selv med våre mest optimistiske anslag vil vi kun nå opp i en 40 prosent-finansiering i løpet av 2007, sier Motahar Ali Mian.

Begynner å våkne? Men kanskje er det håp om at lokale myndigheter så smått begynner å våkne.

- Vi har ingen planer om å inkludere UCEP i regjeringens finansieringsopplegg, men vi vil samtidig ikke tillate at slike programmer avgår ved døden bare på grunn av manglende finansiering, sier viseutdanningsminister A. N. M. Ehsanul Hoque Milan i en kommentar.

Han opplyser samtidig at delstatsregjeringen allerede har begynt å vurdere en mer praktisk innret-

ning av hele skolesystemet - med mer vekt på yrkesopplæring. Blant mulig tiltak er å opprette yrkesskoler i alle kommuner.

Fra sykkel til bil. For de tusener av fattige som ser på UCEP som et håp og en mulig vei ut av fattigdommen, er det alvorlig dersom programmet må trappe ned sin virksomhet. Blant dem som allerede har hatt stor nytte av programmet er 20 år gamle Rafiqul Islam, eldste sønn av sykkeldrosjefører. Når vi møter ham på et bilverksted i utkanten av Dhaka, er han i ferd med å tørke olje av hendene mens han smiler bredt. På kjeledressen står firmamerket «Continental Apparels». Han kan nå kalle seg mekaniker, og ikke en fattig dagarbeider - takket være utdanningen han har fått.

- Da faren min første gang tok meg til UCEP, fikk han meg til å love å ikke bli sykkeldrosjefører sånn som ham, minnes Rafiq. - Vel, det ser ut som jeg har holdt løftet mitt!

Mahfuz Sadique er bangladeshisk journalist.

”
Vi har oppfordret UCEP om å dempe avhengigheten av giverne.

Inger Sangnes, ambassadesekretær ved den norske ambassaden i Dhaka.

Opprørere i sol og skygge

El Salvadors FMLN vant støtte – Guatemalas URNG ble glemt

SAN SALVADOR/
GUATEMALA CITY (b-a):
Geriljabevegelsene i El Salvador og Guatemala var begge sentrale aktører i fredsavtalene som ble undertegnet i de to landene på 1990-tallet. Men et tiår etter er det bare i det ene landet at den tidligere geriljaen fortsatt spiller en markant politisk rolle.

• I EL SALVADOR OG GUATEMALA:
THOMAS JOHANSEN.

MELLOM-AMERIKA
San Salvador, 16. januar 2005: Et hav av røde skjorter fyller Parque Cuscatlan, en grønn lunge i El Salvadors hovedstad San Salvador – en by der den tidligere venstregeriljaen FMLN selv har ordførermakten.

FMLNs historiske leder Schafik Handal taler på årsdagen for fredsavtalen, og stemningen er høy. – President Saca lyver for folket! tordner Handal, som knivet med radiomannen Saca om seieren ved presidentvalget i mars 2004. Nå maner Handal og andre tidligere geriljaleidere til kamp for sosiale og økonomiske forandringer, og for å vinne parlaments- og lokalvalget i 2006.

Guatemala City, 7. februar 2005: Et sextitalls interesserte fyller et møterom i URNGs partihovedkvarter i Guatemala City. Anledningen er bevegelsens 23-årsjubileum: Denne dagen i 1982 gikk fire væpna organisasjoner offisielt sammen i én geriljahær for å videreføre kampen mot militærdiktaturet i Guatemala.

Nå på årsdagen tar partiet opp en ny trussel mot sivilbefolkningen: Regjeringen har tildelt konsesjoner til gruvedrift i fjellene i Sololá, et område med overveiende mayabefolkning. URNG vil ta saken opp i parlamentet. Men med kun to parlamentsrepresentanter har de liten mulighet til å få flertall.

Svært forskjellig. – Styrkeforholdet mellom regjering og gerilja var svært forskjellig i Guatemala og El Salvador, sier Luis Armando Gonzalez som en forklaring på hvorfor de to geriljaorganisasjonene spiller høyst ulike roller i dagens politiske liv. Han er direktør for et forsknings-senter ved det kjente jesuittuniversitetet UCA i San Salvador.

– Høyresida i Guatemala kunne tilpasse avtalene til sine behov, uten at URNG hadde styrke til å nekte. I El Salvador derimot fryktet regimet at FMLN kunne vinne militært, og måt-

Selv barna framstår røde og revolusjonære når venstrepartiet FMLN driver valgkamp som «den neste generasjons parti». Bildet er fra valgkampen i El Salvador i mars 2004. FOTO: THOMAS JOHANSEN

te ta hensyn til det, oppsummerer Gonzalez.

Han fastslår at resultatet ble svært ulike fredsavtaler, som reflekterte ulike strategier fra myndighetenes side.

Stærke motpoler. I El Salvador var fredsavtalen mindre omfattende enn den guatemalanske og uten løfter om større økonomiske reformer. Derimot ble det militære og sivile undertrykkelsesapparatet avskaffet og nye demokratiske strukturer ble etablert.

Valgene i 1994 og siden har bekræftet FMLNs plass som det største opposisjonspartiet i landet.

– Både venstre- og høyresiden i politikken er sterkere enn hva som er normalt, ARENA styrer nå for fjerde gang på rad og de to motpolene styrker seg, sier Celina de Monterrosa. Hun er parlamentarisk nestleder for FMLN, og mener partiets styrke gjenspeiler motstanderen.

Polarisering. Sentrum i politikken er nesten utryddet: Ved presidentvalget delte FMLN og høyrepartiet ARENA 92 prosent av stemmene mellom seg allerede i første valgongang.

Ved parlaments- og kommunevalget i 2003 ble FMLN for første gang største parti. Ved presidentvalget 2004, et valg med uvanlig stor deltakelse, økte de stemmetallet med nesten 300 000 velgere selv om motkandidaten fikk enda større oppslutning. Polarisingen i samfunnet ser ut til å være økende, og ikke avtakende som man kanskje skulle tro 13 år etter en fredsavtale.

Tidkrevende prosess. Guatemalas fredsavtaler ble omfattende med 350 forpliktelser. Men for å bli omgjort fra gerilja til politisk parti måtte URNG godta en tidkrevende registreringsprosess. Det tok to år og i mellomtida var de usynlige på den politiske scenen.

URNGs Rodrigo Asturias, partiets presidentkandidat i 2003 og bedre kjent som «comandante Gaspar Ilo», mener dette hindret URNG i å spille en politisk rolle.

– Vi ble fanget i en kostbar legal og administrativ prosess, og forhinn-

dret i å drive politisk propaganda, sier han. Mange av de 4500 tidligere geriljasoldatene ble passivisert i løpet av disse årene.

Ved valget i 1999 ble URNG tredje størst i parlamentet og hadde mayapresten Alvaro Colom som presidentkandidat. Men så begynte en intern maktkamp, en fraksjon gikk ut og stiftet venstrepartiet ANN. Også Colom forlot URNG og stiftet senere et sentrumparti, som i 2003 gjorde et brakvalg og førte ham til andre valgongang i presidentvalget. URNG derimot fikk bare 2,5 prosent og to kongressmedlemmer.

En bred front? Valgnederlaget i 2003 har gjort inntrykk. Nå søker lederne i URNG allianser.

– Det finnes mange som ikke er kommunister eller sosialister, men

som er demokrater og progressive. Dem må vi ha med, sier parlamentsmedlem Alba Estela Maldonado.

URNGs ledere åpner nå for gjenforening med utbryterne i venstrepartiet ANN og for en aktiv alliansebygging med sosiale bevegelser som ønsker en annen kurs for Guatemala. Og de vil inkludere landets mayabefolkning.

– Vår politikk skal baseres på mayaenes filosofi og tenkemåte, sier Maldonado. Andre observatører er skeptiske og mener at partiene, URNG inkludert, bare er ute etter mayaindianernes stemmer – men uten forpliktelser.

«Bare lureri». To timer med buss og pickup fra byen Quetzaltenango i retning Mexico, har Domingo Martínez Perez og hans familie slått seg ned på en finca. De deler gården og inntektene, men også frustrasjonene og slitet for å overleve, med 34 andre familier. Alle var med i URNG under krigen men måtte flykte over grensa til Mexico.

Da de kom tilbake for åtte år siden, og etter noe venting fikk adgang til statlige lån, kjøpte de Santa Anita. Men gjelda er skyhøy og hverdagen hard.

– Da freden kom ble vi lovet mange ting, sier Domingo. – Men det var lureri alt sammen.

Hver familie fikk 15 000 quetzales (ca. 15 000 kroner) fra staten, etter lovnader om det femdoble. Jorda til å bo på måtte de skaffe selv, og fra URNG fikk de ingen hjelp.

– Konflikten i Guatemala startet på grunn av undertrykkingen av bøndene. Nå trenger bøndene penger, og er tvunget til å stemme på de partiene som vil gi dem det, til og med de som har undertrykt dem før. Hvis det fins pengesedler, stemmer de til og med på (eks-diktator, red.anm.) Rios Montt, forteller bonden Domingo Martínez Perez.

Thomas Johansen er norsk frilansjournalist.

notiser

Ingen gjeldsavtale

Verdens rike land mislyktes igjen å komme til enighet om ordninger for å slette de fattige landenes gjeld, da de møttes i forbindelse med vårmøtene i Verdensbanken og IMF i april. De er positive til å slette opptil 40 milliarder dollar i de fattigste landene, men klarer ikke bli enige om hvordan gjeldsletten skal finansieres.

Striden står først og fremst mellom USA og Europa. USA vil slette gjelden landene har til Verdensbanken og Afrikabanken uten å kompensere for dette, slik at banken vil ha mindre penger igjen til nye utlån. De europeiske landene mener dette vil innebære en svekkelse av bankene, og ønsker at givelandene skal stille med ekstra finansiering for å dekke gjeldsletten. Storbritannia ønsker å selge deler av IMF's gullbeholdning for å finansiere gjeldslette, noe USA er klart motstandere av. Heller ikke Frankrikes forslag om å skattelegge internasjonale flyreiser for å finansiere gjeldsletten, fikk den nødvendige oppslutningen.

Under årsmøtene til finansinstitusjonene sist høst, lovte de sju rikeste landene (G7) at de ville komme fram til en avtale om gjeldslette innen utgangen av 2004. Etter vårmøtet ble løftet om gjeldssanering gjentatt, denne gangen med tidsfrist «senere i år».

Tsunamivarsling etableres

Ni giveland, blant dem Norge, har blitt enige om å etablere et system for tsunamivarsling for 27 land som har kystlinje i Det indiske hav. Systemet har en kostnadsramme på om lag 40 millioner kroner og skal etter planen være operativt i løpet av seks måneder. Ifølge Patricio Bernal, som jobber i UNESCO, er ikke de tekniske kostnadene ved et slikt system så høye.

– Den største utfordringen og de største kostnadene vil ligge i at hvert enkelt land trenger å utdanne spesialisert personell samt at hvert enkelt land må opprettholde beredskapen 24 timer i døgnet, understreket Bernal.

MELLOM-AMERIKA

■ Både i El Salvador og Guatemala prøvde venstregeriljaer på 1980-tallet å gjøre opprør mot høyreorienterte regimer.

■ En urettferdig jord- og inntektsfordeling var en viktig årsak til opprøret i begge land.

■ I 1992 ble El Salvadors fredsavtale undertegnet.

■ I desember 1996 kom freden også til nabolandet Guatemala etter 36 års borgerkrig.

■ Titusener av mennesker – de fleste sivile – ble drept i begge de to landene under borgerkrigene.

■ Guatemala har vært et sentralt bistandsland for Norge i Mellom-Amerika. El Salvador har mottatt noe bistand via frivillige organisasjoner og den statlige regionalbevilgningen.

Stille før dommens dag

Haag-domstolen vil granske blodsporene etter lederne bak folkemord

HAAG (b-a): Den internasjonale straffedomstolen i Haag (ICC) har ennå ikke gjort stort vesen av seg. Men snart kommer de første tiltalene fra domstolen. De vil vise hvor godt den sterkt kritiser-te institusjonen fungerer.

• I NEDERLAND:
GÖRREL ESPELUND
OG ANDREAS KARLSSON

MENNESKERETTIGHETER

Innenfor ICC-skyskraperens skinnende hvite vegger syder det av liv. Korridorene er gjennomsyret av en nybyggerånd; det er stille og effektivt. Opptatte mennesker farer frem og tilbake med permer og rapporter.

Det er her, i Haag-forstaden Voorburg, at verdens krigsforbrytere skal tiltales. I en ombygd garasje på utsiden av bygningen skal rettsakene føres.

- ICCs fremste mål er selvsagt å straffe dem som er skyldige i folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser. Men domstolen skal også trekkes inn når nasjonale rettssystemer ikke fungerer, sier ICC-talsmann Philippe Kirsch til Bistandsaktuelt.

Vil ta lederne. Til forskjell fra krigs-tribunalene som FN har opprettet for det tidligere Jugoslavia og Rwanda, vil bare personer høyt oppe i systemene risikere å bli tiltalt ved ICC.

- Vi kommer til å fokusere på de verste lovbrøtterne, på lederne. De som har begått forbrytelsene, tolerert dem og beordret dem. For å kunne forebygge lovbrudd i fremtiden må vi gå etter lederne som sto bak, sier Kirsch.

ICC er en av de største milepælene innen folkeretten i moderne tid. Forgjengerne er rettsprosessene som ble holdt i Nürnberg og Tokyo etter andre verdenskrig. Den kalde krigens slutt og FNs etablering av de to krigsribunalene banet vei for en permanent internasjonal domstol.

I løpet av de drøyt ti årene som har gått siden spesialtribunalene ble opprettet, har innstillingen til internasjonal strafferett endret seg. Forbrytelser som tidligere sjelden førte til tiltale, som voldtekt og annen seksuell vold, blir nå utredet og forbrytterne tiltalt. Tiden for straffrihet er forbi.

- For noen år siden hørte man ofte at de som var skyldige i større forbrytelser skulle gå fri av praktiske årsaker. Det argumentet hører man ikke lenger. Det er klart at det blir diskutert hvem som skal dømmes hvor, men man hører ikke lenger at lederne bak forbrytelsene skal gå fri, sier Kirsch.

«Europeisk» kritikk. Kritikerne til ICC har reist spørsmål ved domstolens plassering i Haag, Nederland, og peker på at den risikerer å bli en vestlig, eller «europeisk» domstol. De mener at den ligger altfor langt borte fra stedene der forbrytelsene foregår.

Den kritikken er Philippe Kirsch ikke enig i.

- Afrika sør for Sahara ville ha en sterk domstol, mens enkelte land i vest faktisk ville ha et svakt ICC. Afrikanske stater har påpekt at de ser domstolen som en potensiell beskyttelse mot naboland, grupper eller organisasjoner som forsøker å begå slike forbrytelser med deres forfer-

Slik så det ut da 18 dommere ble tatt i ed i Haag 11. mars 2003. Blant dommerne er det syv europeere, tre afrikanere, tre latinamerikanere, to asiater, en nordamerikaner, en karibier og en fra Stillehavsoyene.

FOTO: SCANPIX/EPA/ROBERT VOS

delige konsekvenser. Så forestillingen om at dette skulle være en vestlig domstol står helt i motsetning til den støtten ICC har fått.

Og det er nettopp i Afrika at påtalemakten ved domstolen har valgt å starte sitt arbeid. I fokus er den langvarige konflikten i Nord-Uganda, samt borgerkrigen i Kongo, især urolighetene i Ituri-provinsen øst i landet. I begge sakene har regjeringene i de respektive landene bedt domstolen om å etterforske mistenkte krigsforbrytelser.

Dilemma. Men også denne etterforskningen har fått kritikk. Ulike grupper, deriblant lokale ledere og den internasjonalt anerkjente tankesmia International Crisis Group, har i det siste satt spørsmålsteget ved om det er lurt av ICC å true med tiltaler i Uganda akkurat nå.

«Spørsmålet er om ikke dette vil underminere snarere enn støtte fredsprosessen», skriver International Crisis Group i en rapport.

I midten av mars besøkte en ugandisk delegasjon ICC for å forsøke å overtale domstolen til å vente med tiltalene. Ugandas regjering, som har slåss mot opprørerne i nord i 18 år, insisterer imidlertid på at prosessen fortsetter.

Domstolens sjefanklager sier i en uttalelse at han er bevisst på den komplekse situasjonen, og at han er

innstilt på å fortsette dialogen.

Forebyggende. Norske Morten Bergsmo, som er rettssjef for ICCs påtalemyndighet, er overbevist om at domstolen kommer til å ha en positiv effekt når det gjelder økt sikkerhet.

- Jeg ser ICC som en aktiv aktør i overgangen fra konflikt til stabilitet, og i oppbyggingen av en fungerende rettsstat. Gjennom de sakene som ICC tar opp øker forståelsen for det som har hendt, og konsekvensene av dommene kommer til å gjennomsyre det lokale rettssystemet. Det kan ta tid, men jeg er overbevist om at det vil skje, sier han.

Bergsmo legger til at ICCs eksistens i seg selv kommer til å gi en positiv innvirkning på kunnskapen og respekten for folkeretten. En av domstolens fremste oppgaver er å ha en forebyggende og avskrek-kende effekt.

- Vi vil bare kunne ta opp et fåtall saker. Derfor må vi tro at vårt arbeid kommer til å ha en preventiv effekt. For meg er den kanskje viktigste målgruppen for ICC militære og medlemmer av sikkerhetsstyrker. Disse vil få vite at dersom de ikke følger folkerettslige regler, gjør de seg skyldige i overgrep, sier han.

USAs nei. Det mest omdiskuterte spørsmålet siden opprettelsen av

KRIGSFORBRYTER-DOMSTOLEN

■ Den internasjonale straffedomstolen (ICC) ble formelt opprettet 1. juli 2002. Domstolen kan bare etterforske og påtale forbrytelser som har skjedd etter denne dato. Domstolen er i dag godkjent og ratifisert av omkring hundre land.

■ Blant de land som ikke anerkjenner ICC er Kina, India og Pakistan. Andre land, som USA og Israel, har undertegnet avtalen men ikke ratifisert den.

■ Domstolens mandat gjelder tre ulike typer lovbrudd: Folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser.

■ ICC kan bare etterforske lovbrudd som er begått i en medlemsstat, eller av personer som er statsborgere i land som har godkjent domstolen. Det finnes likevel noen unntak fra regelen.

■ Ett unntak er at FNs sikkerhetsråd kan be domstolen om å etterforske særskilte hendelser. Da kan også statsborgere fra ikke-medlemsland, eller folk som har begått forbrytelser i slike land, bli stilt for domstolen.

ICC, er hvordan domstolen kommer til å fungere uten amerikansk deltakelse. USAs holdning i dag er å ikke samarbeide med, men snarere motarbeide, domstolen.

Administrasjonen i Washington har uttrykt frykt for at amerikanske statsborgere skal kunne utsettes for politisk motiverte rettsaker ved domstolen. Ekspertene påpeker imidlertid at det ikke finnes noen grunn til redselen. ICC kommer til å fokusere på forbrytelser på et såpass høyt nivå at USA ikke har noe å frykte.

Flere analytikere sier i stedet at det faktisk at FNs sikkerhetsråd nylig besluttet å sende spørsmålet om Darfur i Sudan til ICC, kan være en måte å smyge USA inn i et samarbeid med domstolen. USA har vært en av de sterkeste pådriverne for en internasjonal juridisk prosess når det gjelder krigsforbrytelsene i Darfur. Da Sikkerhetsrådet stemte over å sende saken til ICC, avsto USA fra å stemme og brukte dermed heller ikke sin vetorett.

Vil USA bli med? - USA mener at det hadde vært bedre å bruke et tribunal i Afrika. Samtidig var det viktig at det internasjonale samfunnet talte med én stemme i dette tilfellet, sa USAs viseambassadør i FN, Anne Woods Patterson, i en uttalelse etter avstemningen.

Hun undertreket samtidig at USAs motstand og betenkeligheter når det gjelder ICC står fast.

- Jeg tror at USA en dag kommer til å bli medlem av ICC, men det kommer til å ta tid, sier Mark Ellis, talsmann for Den internasjonale advokatforeningen og selv amerikanner.

- Først tror jeg at vi må se en kraftfull politisk forandring i landet. Dernest håper jeg at ICCs arbeid etter hvert kommer til å bli ansett som rasjonelt, fremgangsrikt og rettferdig. Det kan forhåpentligvis minske den uroen som ICC-motstanderne føler, sier han.

Eksil-tamiler gir millioner

Norske tamiler har samlet inn 12 millioner kroner til hjelpeorganisasjonen Tamils rehabilitation organisation (TRO) etter flodbølgen i romjula. Det forteller K. P. Reji, direktør for hjelpeorganisasjonen, som nylig var på Norgesbesøk.

• ELLEN HOFVANG

Til nå har den tamilske hjelpeorganisasjonen i all hovedsak basert seg på innsamlede midler fra tamiler i eksil, men regner i år med betydelig støtte fra bistandsgivere i Vesten. Norske myndigheter har bidratt økonomisk til TROs hjelpearbeid etter tsunamien, og organisasjonen har søkt om nye midler både fra Norge, Sverige og andre europeiske giveland.

- Vi har hatt et svært positivt møte med norske bistandsforvaltere. De forstår både behovet for hjelp etter flodbølgen og for å hjelpe de som er internflyktninger som følge av konflikten på Sri Lanka, sier K. P. Reji.

Norske tamiler har samlet inn 12 millioner kroner til hjelpearbeidet etter flodbølgen. Det er en rekordhøy sum, tidligere har det årlige bidrag fra tamilene i Norge ligget på 1-2 millioner kroner. Men selv før flodbølgebistanden, kunne TRO som helhet vise til en enorm vekst. Ifølge direktør Reji var organisasjons-

nens budsjett på om lag 95 millioner kroner i 2004, bortimot en tiodobling siden 2001. På grunn av tsunamien regner de med stor vekst også i 2005.

Riksveisyndromet. Reji forteller at TRO samarbeider med en rekke frivillige organisasjoner nord og øst i Sri Lanka, deriblant Flyktningshjelpen og Forut. Han har imidlertid ikke like stor respekt for alle de nye organisasjonene som kom strømmende etter flodbølgen, og mener en del organisasjoner til tider nærmest kaster hjelpen etter folk.

- Vi kaller det A-9-syndromet, etter riksveien sørover fra Colombo. Langs denne veien har folk dobbelt og tredobbelt av både sovmatter, pledd og skolesekker med komplett innhold, smiler han.

Reji forteller at hjelpeorganisasjoner uten særlig bakkekontakt deler ut hjelp til de landsbyene som er lettest tilgjengelige. Enkelte steder har hjelperne kommet med radioer til folk som mangler mat, klær og medisiner, andre lover båter som ikke er tilpasset lokale forhold.

- Giverorganisasjonene konkurrerer seg imellom og noen driver en splitt og hersk-taktikk for å vinne landsbyer over til seg, sier Reji.

Hjelpetiger. TRO betegnes ofte som den humanitære armen av tamiltigrene, LTTE, selv om direktøren bedyrer at de opererer uavhengig. Organisasjonen ble startet i 1985 og har siden drevet hjelpearbeid rettet

mot ofrene for borgerkrigen på Sri Lanka. De driver flere hundre velferdssentra, barnehager og mikro-kreditprogrammer i likhet med - og altså til dels i samarbeid med - internasjonale organisasjoner. TRO hevder å ha 500 000 medlemmer, kontorer i 16 land, samt 3500 ansatte og 10 000 frivillige på Sri Lanka.

- Vår styrke er at vi kjenner Sri Lanka. Vi kommer ikke med løsninger utenfra, men baserer oss på det folk forteller at de har behov for, sier Reji.

- Det viktigste nå er å hjelpe folk å komme i arbeid igjen. Det handler først og fremst om reparasjon av fiskebåter, eller å skaffe nye båter og utstyr der det må til, og å utbedre skader på jordbruksland.

Direktøren har liten tro på at gjenoppbyggingen etter flodbølgen vil bidra til framgang i fredsforhandlingene slik mange håpet i tiden like etter katastrofen.

- De ser ikke engang ut til å bli enighet om en felles mekanisme for fordeling av bistanden, lang mindre om fredsforhandlinger, sier Reji.

K. P. Reji, direktør for den tamilske hjelpeorganisasjonen Tamils rehabilitation organisation (TRO), er kritisk til måten mange hjelpeorganisasjoner jobber på i Sri Lanka.

Langt fram for funksjons-hemmede i Zambia

• NEWTON SIBANDA

ZAMBIA

ZAMBIA (b-a): Nesten ti år etter at Zambia vedtok en egen lov for å sikre rettighetene til landets funksjonshemmede er det vanskelig å se noen håndfaste resultater av vedtaket. Det er fortsatt svært vanskelig å være funksjonshemmet.

Det Constance Sachelo opplevde da hun skulle føde sin tredje datter på Ndola Central Hospital er et grelt eksempel på hva funksjonshemmede kan oppleve i Zambia. Sachelo, som er leder for Zambias forening for fysisk funksjonshemmede (ZNAPH), forteller om hvordan hun var nødt til å klatre opp i fødesengen ved hjelp av en høy stol.

- De kom med denne stolen og jeg visste ikke hva jeg skulle gjøre. Det var tortur å løfte den tunge, gravide kroppen min opp i sengen ved hjelp av ett ben og stolen, fortalte hun under et seminar i Ndola forleden.

Sachelo mener mangelen på utstyr for funksjonshemmede, som for eksempel senger hvor man kan justere høyden, er et stort problem.

- Dette mener vi det er viktig å få gjort noe med. Jeg har hvert fall ett sterkt ben. Hva med de som ikke har ben? spør hun og fortsetter: - Når du klager over at utstyret er dårlig, spør de deg bare om hvorfor du ble gravid. Jeg har fått fire barn, men opplevelsene på sykehuset har lært meg at jeg ikke er som alle andre.

I Zambia finnes det ikke statistikk på hvor mange skoler som er innrettet for å være tilgjengelige for funksjonshemmede, men ZNAPH mener at det ikke finnes en eneste en.

- Klasserom er ikke tilpasset funksjonshemmedes behov. Når du må sette fra deg rullestolen ved inngangen til klasserommet og krabbe bort til pulsten, da ler klassekameratene dine av deg. Dagens situasjon får deg til å lure på om det var noe vits å vedta det nye lovverket i det hele tatt, sier Sachelo.

Mulighetene for utdanning er langt mindre for funksjonshemmede enn for andre zambiere. For de funksjonshemmede som faktisk klarer å få seg en utdanning er situasjonen heller ikke lett.

- Arbeidsgivere ser ikke på deres kvalifikasjoner og muligheter, men kun på deres fysiske tilstand, sier Sachelo.

I det nye lovverket, som ble vedtatt i 1996, står det blant annet at nye bygninger skal gjøres tilgjengelig for funksjonshemmede. Hvis de ikke er det, kan byggherrene saksøkes ifølge loven.

- Men vi har ennå ikke hørt om at noen er blitt saksøkt. De problemene funksjonshemmede i Zambia har skyldes i hovedsak at det ikke er politisk vilje til å ta konsekvensene av lovverket fra 1996, sier Sachelo.

Men sosialminister Marina Nsingo hevder at det ikke mangler politisk vilje, men ressurser. Nsingo understreker at regjeringen nå vil sørge for at nye offentlige bygninger, særlig skoler, blir tilgjengelige for funksjonshemmede.

- Den politiske viljen er der, men pengene mangler. Bygninger tilpasset funksjonshemmede koster mer. Til og med bussene må tilpasses, sier hun.

Newton Sibanda er zambisk journalist.

SRI LANKA

ANNONSE

Haydom Lutheran Hospital is situated in the Manyara region in Tanzania, and is owned by the Evangelical Lutheran Church of Tanzania, Mbulu Diocese. HLH was established in 1955 as a 50 bed hospital, and the official number of beds is now 350. The Hospital has a well established out-patient department and three health centers in different districts, and is also running 27 ambulant clinics in the communities surrounding the hospital. In 2004 there was a total of 11.000 admissions, 79.000 outpatients were treated, 27.000 mothers visited the outreach clinics and 78.000 children were examined at these clinics alone. The number of operations was over 4.500. Several research projects are currently conducted at HLH and the Hospital takes part in a vast number of civic projects. A nursing school with 120 students is run at the hospital. Farming is also a part of the activities under the umbrella of HLH.

The annual budget is currently about US\$ 2.000.000. The staff numbers about 400. For more information about HLH, please visit our home-page www.haydom.no

MANAGING MEDICAL DIRECTOR AT HAYDOM LUTHERAN HOSPITAL, TANZANIA – FIVE YEARS POSITION

The Hospital is currently undergoing great changes, and the position as Managing Medical Director is now vacant as a five years position. The change process includes a revision of the organisational structure, an application to become a referral hospital and the establishment of a research unit as part of NIMR. A rehabilitation of the hospital, financed by the Norwegian Embassy, has just been completed in connection with the 50 year jubilee.

The Managing Medical Director is the chief executive of the Hospital, and will report to the Board of the Hospital.

We are looking for a candidate with the following qualifications:

- licensed MD
- preferably with further economic/administrative education and experience
- research qualifications
- knowledge of Tanzanian Health System and culture
- knowledge of international aid/funding organisations
- Swahili speaking and fluent in English

The Managing Medical Director should belong to the Lutheran Church.

A record of good results from previous positions will be essential, as will the ability to work in a multi-cultural setting.

Competitive salary, benefits and starting date will be negotiated.

For more information, contact:
The Honourable Bishop Zebedayo Daudi,
Tel. +255 27 2533059 / +255 27 2533030
Email: mbulu-diocese@elct.org or
Klinikkjsjef Anders Wahlstedt,
Sørlandet Sykehus HF,
Tel. +4738038600 / +4791697551
Email: anders.wahlstedt@sshf.no

Applications are to be sent in duplicate either by mail or via email to:

The Honourable Bishop Zebedayo Daudi,
ELCT Mbulu Diocese, Box 16 Mbulu, Tanzania
Email: mbulu-diocese@elct.org and

Klinikkjsjef Anders Wahlstedt,
Sørlandet Sykehus HF, Serviceboks 416
4604 Kristiansand - Norway
Email: anders.wahlstedt@sshf.no

Expiry date of applications: **June 1st, 2005**

www.haydom.no

Protokoll verner kulturarv fra krig

Norge somler med å forplikte seg, mener aktivister

For seks år siden ble det lagt fram en internasjonal protokoll som skal sikre at kulturminner ikke ødelegges i vår tids væpnede konflikter. Men Norge har fortsatt ikke undertegnet.

• TONE BRATTELI

Kulturarv er blitt strategiske mål under krig og konflikt. Bygninger, monumenter og andre gjenstander bombes sønder og sammen for å knuse folks identitet og tilhørighet.

– Vi har tatt opp denne saken med myndighetene flere ganger de siste seks årene, sier Leif Pareli i Den Norske Blue Shield-komiteen til Bistandsaktuelt.

– Nå må vi få fortgang på dette. I mai inviterer vi og Norges Røde Kors alle involverte departementer og andre i håp om at noe kan skje raskt.

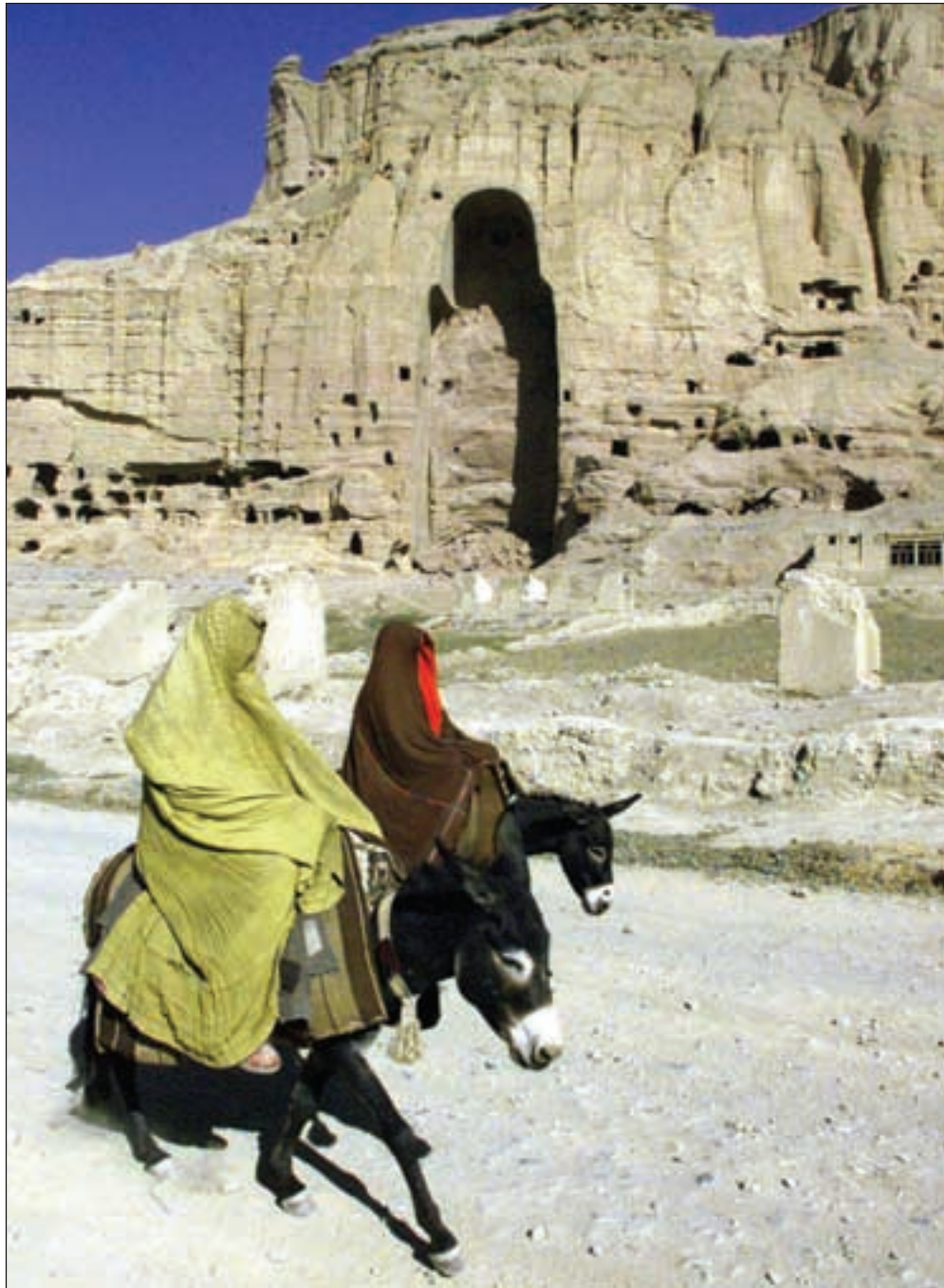
Miljøverndepartementet opplyser på sin side at prosessen med å starte arbeidet med ratifisering av protokollen er i gang. Forslaget vil bli sendt ut til høring og etter hvert legges fram i en stortingsproposisjon.

Haag-konvensjonen. Det er Haag-konvensjonen fra 1954 som har bestemmelser om at statene ikke skal rette angrep direkte mot kulturarven, og de skal avstå fra å bruke slike gjenstander til militære formål. Konvensjonen dekker alle slags kulturminner – som monumenter, arkeologiske kulturminner, kunstgjenstander, manuskripter, bøker og samlinger av vitenskapelig, kunstnerisk eller historisk interesse og betydning. I fredstid skal landene arbeide for å redusere muligheten for krigsødeleggelser av kulturminner.

I 1999 fikk Haag-konvensjonen en tilleggsprotokoll for å tilpasse konvensjonen til dagens realiteter. Protokollen skal blant annet sikre at også interne, væpnede konflikter skal dekkes opp.

I de siste åra har vi sett en rekke eksempler på hvordan ødelegging av kulturminner også brukes bevisst for å knekke et folks identitet og tilhørighet i krig. Konfliktene på Balkan og i Afghanistan er kjente eksempler. Protokollen trådte i kraft i mars 2004, etter at den var blitt tiltrådt av de nødvendige tjue land. Blant dem er våre naboland Sverige og Finland. Men altså ikke Norge – ennå.

Blue Shield. Kulturarv som faller

Afghanske kvinner på eselryggen passerer stedet der den største av de tre kjempestatuene sto. Statuen var om lag 54 meter høy.

inn under konvensjonen kan merkes med et firedelt våpenskjold i kongeblått og hvitt. Det kalles Blue Shield. Den internasjonale Blue Shield-komiteen som ble opprettet i 1996 og den norske i 2000. En av de første sakene komiteen tok opp var nettopp at Norge må undertegne tilleggsprotokollen til Haag-konvensjonen, sier Pareli.

Han opplyser også at Norge heller ikke har oppfylt de forpliktelsene som ligger i Haag-konvensjonen fra 1954. Militært og sivilt beredskap får ikke systematisk opplæring i vern av

kulturarv. En undersøkelse foretatt av Norges Røde Kors og MMI viste at bare åtte prosent av norske soldater kjente til beskyttelsesmerket Blue Shield.

Kjennskapen må økes. – Bruken av dette merket må økes i fredstid, mener Pareli.

– Han mener dette vil gi kunnskap om merket og dermed skape respekt for det i en væpnet konflikt. Dette vil ha stor betydning når norske soldater sendes på internasjonale oppdrag.

Slik så hodet på buddhaen ut før det ble knust av taliban-soldater i 2002.

– Vern av kulturarven er viktig for å knytte sammen fortid med nåtid, og for å skape identitet og tilhørighet, sier Pareli.

– Han har inntrykk av at militære og politiske ledere benytter ødeleggelse av kulturarv som ledd i en bevisst strategi. Hensikten er å ødelegge et folks identitet og undergrave deres historiske rett til et geografisk område.

notis

Uenighet om tallenes tale

• SYNNOVE ASPELUND

Har det vært en «eksplosjon» i antall foreldreløse barn i Afrika? Hvis svaret er ja, skyldes det hiv/aids-epidemien? I forrige nummer av Bistandsaktuelt sa barneforsker Anne Kielland at statistikken om barn og hiv/aids er tvilsom og fører til misforståelser og overdrivelser. Blant annet sier hun at antallet foreldreløse barn har økt, men at dette skyldes befolkningsveksten, ikke hiv/aids. Derimot har ikke andelen foreldreløse barn i befolkningen økt, ifølge Kielland.

I en e-post til Bistandsaktuelt fra Unicefs hiv/aids-seksjon i New York tar Unicef til motmæle: det har vært en økning i både antall og andel foreldreløse barn i Afrika sør for Sahara, og hiv/aids er en viktig årsak til dette. Unicef er enig med Kielland i at befolkningsveksten kan forklare det økte antallet barn uten foreldre, men har altså en annen oppfatning av hva som har skjedd med andelen foreldreløse barn i befolkningen.

Unicef har sammenliknet Afrika sør for Sahara med andre regioner og funnet at i de andre regionene har andelen foreldreløse barn sunket jevnt og trutt. I Afrika sør for Sahara har det derimot vært en økning i andelen foreldreløse barn fra 10,9 prosent i 1990 til 12,3 prosent i 2003. Unicef mener dette må ses i sammenheng med hiv/aids, siden hiv/aids-epidemien er mer utbredt i Afrika sør for Sahara enn i de andre regionene.

Kulturminner utryddes over hele verden

Taliban-regimet i Afghanistan ble fordømt av en hel verden da deres soldater ødela tre kjempemessige buddhastatuer i Bamiyandalen i mai 2002.

Brua i den sørbosniske byen Mostar fra 1566 ble sprengt i filler 9. november 1993. Brua var et viktig kulturminne og et symbol på at man kan knytte sammen muslimer, katolikker og ortodokse.

Dette er to svært kjente eksempler på hvordan kulturarven blir brukt som mål under krig og krigsliknende forhold.

Oversett problem – På mange måter

Fokus på kulturarv er et undervurdert middel i fredsprosesser.

Synnøve Vinsrygg, Nordic World Heritage Foundation.

er bruk av kulturarven som strategiske mål ved krig og konflikter et oversett problem, sier Synnøve Vinsrygg ved Nordic World Heritage Foundation til Bistandsaktuelt. Tilsvarende mener hun også at et fokus på kulturarven er et undervurdert middel i å fremme fredsprosesser.

Vinsrygg mener det pågår ødeleggelser av kulturarven også i konflikter som ikke får samme oppmerksomhet i internasjonale media, og viser til Tibet som eksempel.

– Anslag mot kulturarven var en måte kineserne brukte for å forsøke å knekke tibetanernes kultur under

kulturrevolusjonen i 1970- og 80-åra. Da ble 80 prosent av de buddhistiske minnesmerkene ødelagt. Det internasjonale samfunnet reagerte til slutt gjennom å sette templer på verdensarvlista, sier hun.

Økt interesse. Ifølge Vinsrygg er kineserne selv etter hvert blitt mer opptatt av kulturminnene i Tibet, noe som blant annet kommer til uttrykk gjennom interessen for Potalapalasset i Lhasa.

– Men fortsatt flytter mange kinesere inn og bidrar til å ødelegge den tradisjonelle byggetradisjonen rundt palasset, sier hun.

Utenriksdepartementet har ledige engasjement som ambassadesekretærer ved norske ambassader i Afrika

Ambassadesekretærene vil ha ansvar for utviklingssamarbeid og forvaltning av bistandsportefølgen ved enkelte norske ambassader i Afrika. Engasjementene vil ha 2 års varighet, med mulighet for 1 års forlengelse. Snarlig tiltredelse.

Ambassaden i Lusaka (Zambia) LANDØKONOM/ AMBASSADESEKRETÆR – Utlysning nr. 98/05

Landøkonomen er en av 10 utsendte medarbeidere ved ambassaden i Lusaka og vil ha ansvaret for utarbeidelse av samfunnsøkonomiske analyser og utredning av regionale forhold. Stillingen vil være sentral i ambassadens rapporteringsvirksomhet. Saksbehandling/deltakelse i nasjonale makroprosesser, herunder styrking av offentlig økonomistyring og finansforvaltning, vil være sentralt. Dette arbeidet skjer i nært samspill med et aktivt internasjonalt miljø. Det kreves høyere samfunnsøkonomisk utdanning og arbeidserfaring fra relevante faginstitusjoner og miljøer.

AMBASSADESEKRETÆR – Utlysning nr. 101/05

Ambassadesekretærens arbeidsoppgaver vil i hovedsak være politisk rapportering og analyse, samt arbeid med godt styresett og sivilsamfunnsutvikling. Stillingsinnehaver vil i tillegg koordinere bistandsmidler både til offentlige og ikke offentlige institusjoner, og drive utstrakt samarbeid og koordinering av bistand med andre givere. Stillingen er også tillagt ansvar for generell oppfølging av FN's virksomhet. Det kreves relevant høyere utdanning, gjerne med erfaring fra samfunnsøkonomisk analyse og rapportering. Gode evner til å knytte kontakt og føre dialog med forskjellige samfunnsaktører vil bli tillagt stor vekt.

For begge stillingene kontakt ambassadør Terje Vigtel; Terje.Vigtel@mfa.no eller ministerråd Gunnar Bøe; Gunnar.Boe@mfa.no, telefon 00 260 1 252 188 for nærmere opplysninger.

Ambassaden i Kampala (Uganda) AMBASSADESEKRETÆR – Utlysning nr. 99/05

Ambassaden i Kampala har et omfattende bistandsprogram i Uganda samt ansvaret for to sideakkrediterte land, Burundi og Rwanda. Stillingen omfatter politisk rapportering og oppfølging av bistandsprogrammet. Arbeidsoppgavene vil i hovedsak være knyttet til ambassadens ansvarsområder i forhold til regionale spørsmål, med hovedfokus på problematikken rundt de store sjøer. Det må påregnes jevnlig tjenestereiser til Rwanda og Burundi. Stillingsinnehaver vil ha ansvar for oppfølging av humanitære spørsmål, spesielt ovenfor Nord-Uganda. Det kreves høyere utdanning, relevant erfaring fra statsforvaltningen og god kjennskap til regionen. Solide franskkunnskaper vil bli tillagt stor vekt. Erfaring fra arbeid knyttet til fred- og konfliktområder vil være en fordel. Søkere bør ha analytiske evner, samt interesse og forståelse for politiske prosesser. Evne til hurtig å kunne viderefremme informasjon og politisk analyse vil være viktig. Kontakt ambassadør Tore Gjøs; Tore.Gjos@mfa.no eller ministerråd Anne Kristin Hermansen; Anne.Kristin.Hermansen@mfa.no, telefon 00256 41 343 621 for nærmere opplysninger.

Ambassaden i Lilongwe (Malawi) AMBASSADESEKRETÆR - Utlysning nr. 87/05

Ambassaden i Lilongwe forvalter idag en årlig bistand til Malawi (inkludert svensk bistand) på rundt NOK 250 mill. Sentrale innsatsområder er helse, godt styresett, HIV/AIDS og jordbruk. Det er besluttet å øke innsatsen innen jordbruk, og den nye medarbeideren vil i samarbeid med myndighetene og andre aktører innen jordbruksutvikling være sentral i utvidingen av norsk støtte til sektoren. Forvaltning av nåværende bistand til jordbruksuniversitetet (Bunda College) og til organisasjonen for småbønder (NASFAM) vil videre være en del av oppgavene. Det kreves høyere utdanning og god innsikt i jordbruksproblematikk i utviklingsland. Det er nødvendig med meget gode engelskkunnskaper samt gode samarbeids- og kommunikasjonssevner. For nærmere opplysninger om stillingen kontakt ambassadør Gunnar Føreland, tlf + 265 1 774211, gunnar.foreland@mfa.no

For alle stillinger gjelder:

- Høyere utdanning
- Innsikt i norsk utviklingspolitikk er ønskelig
- Erfaring fra utviklingsland, utenriksstasjon eller annen relevant internasjonal erfaring er ønskelig
- Erfaring fra forvaltningsmessig arbeid er ønskelig
- Gode muntlige og skriftlige kommunikasjonssevner på norsk og engelsk.
- God kunnskap i bruk av IKT som verktøy
- Gode samarbeidsevner og fleksibel innstilling er en forutsetning
- Personlige egenskaper som evne til å jobbe selvstendig og under høyt tidspress vektlegges

Stillingene kan tillegges andre oppgaver etter stasjonssjefens beslutning. Teamsammensettingen ved ambassadene vektlegges. Snarlig tiltredelse. Tilsetting er avhengig av til enhver tid gyldig sikkerhetsklarering. Engasjementene avlønnes som førstekonsulent (1408) eller rådgiver (kode 1436, lønnstrinn 42-61). Det tilstås uteligg som bestemt for utenriksstasjonen som ambassadesekretær, samt fri bolig. Fra lønnen trekkes 2% lovbestemt pensjonsinnskudd til Statens pensjonskasse.

Kontaktperson vedr. framdrift og tilsetting: Førstekonsulent Øyvind Starheim, tlf. 43147, oyvind.starheim@mfa.no. Merk søknaden med relevant utlysingsnummer som er oppgitt for hver stilling. Søkes flere av stillingene, send én separat søknad pr. stilling. Søknad vedlagt CV sendes stillingssoknader@mfa.no

Søknadsfrist: 26. mai 2005

Sammen for en rettferdig verden

BEREDSKAPSLEDER

Beredskapsseksjonen er en stabshenhet i Utenlandsavdelingen med faglig og koordinerende ansvar for organisasjonens virksomhet innenfor satsingsområdet katastrofeberedskap. Seksjonen skal sikre vår utryknings- og utredningskapasitet ved akutte katastrofe- og krisesituasjoner. Som aktiv deltaker i nettverket ACT International (Action by Churches Together) forankres katastrofearbeidet i samarbeidet både med lokale og internasjonale ACT-medlemmer. Kirkens Nødhjelp tar også oppdrag innenfor FN-systemet - med vekt på vann og sanitær.

Se fullstendig utlysningstekst på www.kirkensnodhjelp.no

Nærmere opplysninger på tlf: 22 09 27 00 ved utenlandssjef Knut Christiansen eller personalrådgiver Kjell Jaren
Søknad med CV sendes: Kirkens Nødhjelp, Postboks 4544 Nydalen, 0404 OSLO innen **20. mai 2005**

Høgskolen i Nord-Trøndelag

STUDIETILBUD

Internasjonalt arbeid

Deltidstudium

Studiet gir innsikt i utfordringer og muligheter ved å leve og jobbe i internasjonal kontekst, med spesielt vekt på konfliktområder, menneskerettigheter, sikkerhetsperspektiv, medieretning, ledelse og forhandling, og kulturkunnskap er noe av innholdet.

FRIST: 30. mai

KONTAKT Merit Moen, Tlf 74 11 22 40 merit.moehint.no
Anita Myhr, Tlf 74 11 20 34 anita.myhr@hint.no

Se alle: www.hint.no/internasjonalarbeid

HØGSKOLEN I NORD-TRØNDELAG
Serviceboks 2501 • 7729 Steinkjer
Telefon: 74 11 20 00 Telefaks: 74 11 20 01
E-post: postmottak@hint.no

FORUT *FORUTs visjon er en verden i fred og uten fattigdom, der alle er sikret menneskerettigheter og sosial rettferdighet og rusgifter ikke hindrer velferd og trygghet. Vi trapper opp virksomheten i prosjektet «Rusgifter og utvikling» for å sette fokus på alkohol- og narkotikaspørsmål i utviklingsarbeidet og søker en*

Prosjektmedarbeider: Rusgifter og utvikling

Prosjektet «Rusgifter og utvikling» (Alcohol, Drugs and Development - ADD) har som formål å integrere rusperspektiv i bistandsvirksomheten, utvikle kompetanse og metodikk samt bygge og organisere motkrefter mot en ekspanderende alkoholindustri og for utviklingen av alkoholpolitiske virkemidler på nasjonale, regionale og internasjonalt nivå.

Prosjektet har til nå vært bemannet med én prosjektleder i Oslo. På grunn av utvidet engasjement søkes en ny prosjektmedarbeider med relevant høyere utdanning. Erfaring fra rusforebygging, ruspolitisk arbeid og/eller bistandsarbeid vil bli tillagt vekt. Lønn etter avtale.

Søknadsfrist: 20. mai
Fullstendig utlysning på www.forut.no

hvem? hvor? hva i all verden?

FOTO: SCANPIX/AP /BURHAN OZBILICI

1. Hvem er dette?
 2. Hva heter den nye sjefen i Verdensbanken?
 3. Afrikanske stammereligioner er polyteistiske. Hva betyr det?
 4. I hvilket år besatte Kina Tibet?
 5. Hva heter verdens høyeste foss?
 6. Hvor er Maseru hovedstad?
 7. Hva heter den chilenske forfatteren som har skrevet boka «Åndenes hus»?
 8. Hva heter den store floden som danner naturlig grense mellom Laos og Thailand?
 9. Hvilken zimbabvisk politiker er kjent under kallenavnet «Mugabes svar på Goebbels»?
 10. Hva er en mongol?
 11. Hva er det søramerikanske landet Ecuador gitt navn etter?
 12. I hvilket land er John Garang påtroppende visepresident?
 13. «ABC» er stikkord for den viktigste strategien mot spredning av HIV. Hva står bokstavene ABC for?
 14. Hva betyr «Poco Loco»?
 15. Hva er hovedstaden i Kuwait?
 16. Hva het det store fruktbare området i oldtidens Irak?
 17. Hvem var Norad-sjef før avtroppende Tove Strand?
 18. Har den årlige norsk bistanden til Kina ligget på mer eller mindre enn 50 millioner kroner de senere årene?
 19. Når ble Hong Kong overdratt til Kina?
 20. Hva er «den fjerde verden» en betegnelse for?
- Svarene finner du på side 27.*

Spørrespalten er laget av **Caroline Hvidsten**

Verdensdelene

Fire store faktaplansjer

www.plansjer.no

Prøv en annonse i

bistands aktuelt

Tlf. 22 24 20 40

Fordomsfull «misjonssåpe»

AV ASTRID FOLKEDAL OG
NILS-TORE ANDERSEN,
MISJONSALLIANSEN

MASSEMEDIER

Avisen Vårt Land har fulgt TV2s dokusåpe fra misjonærlivet i Mali: «Et Himla Liv». Ved seriens slutt, spør journalist Øyvind Woie seg om norske misjonærkolleger og bistandsarbeidere, i og utenfor Normisjon, klarer å identifisere seg med bildene som sendes hjem fra misjonsmarken. Selv har Woie «en snikende følelse av at noe mangler [...] av at bildet burde vært større og mer nyansert» (Vårt Land, 02.04.05).

Journalisten lurer dessuten på om den norske misjons- og bistands ekspertisen synes dokusåpa gir et godt bilde av misjonæren og misjonsarbeidet anno 2005. Svaret gir seg på mange måter selv. For hvor mange eksempler finnes det egentlig på realityserier som faktisk avspeiler virkeligheten, dagliglivet? Det hadde vært mulig å avfeie debatten med dette, med at dette er realityshow à la Robinson, som det likevel ikke er grunn til å ta alvorlig. Men fordi de fleste nordmenn ikke har noe annet forhold til norske misjonsorganisasjoner enn det de får via media (og siden serien nå er nominert til Gullruten for årets beste dokusåpe), er det på sin plass å se litt nærmere på hvilke holdninger som framstilles i serien.

Misjonsalliansens ønsker på ingen måte å svare for Normisjon, ei heller å kritisere Normisjons misjonærer – eller andre misjons- og bistandsorganisasjoner. For vi er selvfølgelig ikke feilfrie vi heller. Vi gjør våre tabber som alle andre. Dette er heller ikke så mye en kritikk av TV-Inter og TV2 spesielt, som det er et ønske om å bidra til en prinsipiell debatt om misjons- og bistandsnorges – men også medias – framstillinger av mennesker fra Sør.

Daglig må vi som bistands- og misjonsorganisasjon tenke gjennom hva vi ønsker å formidle, hva vi sier og hvordan vi sier det. Det betyr ikke at vi aldri begår overtramp. Men vi må gjøre det vi kan for at det ikke skjer. Spesielt fordi vi snakker om mennesker fra Sør, de som tradisjonelt har vært utsatt for vår rasisme og våre koloniale overgrep. Spesielt fordi vi i Vesten framstår som verdens seierherre, de som sitter på pengene – og på makta til å definere verden og verdens mennesker på våre «hvite» premisser.

For at premissene skal være klare, ønsker vi kort å gjøre greie for utgangspunktet for Misjonsalliansens arbeid: Misjonsalliansens arbeid retter seg mot fattige, marginaliserte og diskriminerte grupper i Sør. Målsettingen er at disse menneskene skal få muligheten til å ta ansvar for sitt eget og familiens liv, bidra i utviklingen av sitt eget samfunn og skape sin egen framtid. Vi støtter prosjekter i åtte land i Asia og Sør-Amerika. Vårt diakonale arbeid skal alltid utføres i respekt for våre samarbeidspartneres kultur, egenart, størrelse og ressurser.

Misjonsalliansen har en liten stab i Norge, og få norske medarbeidere i våre samarbeidsland. Jobben, i stor grad, gjøres av nasjonale medarbeidere og frivillige. Bare i Bolivia har vi i dag nærmere 2000 frivillige knyttet til våre prosjekter. Hvorfor? Fordi det er de økonomisk fattige selv som vet hva de behøver. Og det er på grunnlag av deres ønsker vi setter i gang nye prosjekter. Vi sitter ikke i Norge og bestemmer hva kine-

kronikk

Kronikker i Bistandsaktuelt kan sendes gz@norad.no. Teksten bør ikke overstige 9000 tegn inkl. mellomrom. Legg ved bilde av artikkelforfatter. På grunn av stor pågang kan ikke alle kronikker regne med å komme på trykk.

siske leprapasienter eller ecuadorianske slumbeboere trenger. Det vet de selv, og de har evne til å gi uttrykk for det, om de bare får sjansen. Også derfor er målet at Misjonsalliansens arbeid i våre samarbeidsland etter hvert skal bli nasjonalisert. Vi tror ikke vi er den eneste misjonsorganisasjon som tenker slik.

Alle Misjonsalliansens prosjekter forutsetter dessuten lokale bidrag, i form av midler og arbeidskraft. Lokal forankring er det selvfølgelig stikkordet, det er ingen hemmelighet at dette er en av nøklene til en bærekraftig utvikling. Lokale bidrag og lokalt eierskap er enormt viktig, også fordi vi med vår virksomhet ikke ønsker å gjøre de fattige til tiggere. Arbeidet vårt skal heller ikke drives på en slik måte at vi gjør oss selv til snille velgjørere som setter folk i taknemlighetsgjeld til oss. Misjonsalliansen starter heller ikke opp egne menigheter. Der det er mulig for oss, samarbeider vi med eksisterende kirker på deres premisser.

Vårt selvfølgeligste utgangspunkt er at alle mennesker er like mye verdt. Derfor stiller vi ingen religiøse krav til mottakerne i våre samarbeidsland. Alle fattige fortjener vår respekt. Derfor kan ikke organisasjoner som Misjonsalliansen kynisk spille på det som selger mest. De økonomisk fattige i Sør skal respekteres som de hele mennesker de er, med alle sine økonomiske, sosiale og åndelige behov. Behov vi kan bidra med å stille, om de fattige selv ber oss om det.

Vi mener Vårt Lands journalist har et godt poeng når han understreker at et av de største problemene med dokusåpa «Et Himla Liv» er det totale fraværet av de såkalte innfødte, maliernes, stemme i serien. Rett nok handler serien om de norske misjonærene, men å gjøre malierne stemmeløse er både unødvendig og skremmende lite reflek-

tert. Under et møte tidlig i produksjonsprosessen, hvor TV-Inter presenterte dokumentarideen sin for flere misjonsorganisasjoner, tok vi nettopp opp slike farer. Med misjonæren i sentrum blir det lett galt, mente vi. Og slik ble det, dessverre, tross flotte norske utsendinger.

Afrikaneren, asiaten, søramerikaneren er i alle år blitt framstilt som passiv og tilsidesatt. Som et objekt, for vår bistand, vår misjon eller vår vestlige veldedighet. Men også som en skyteskive for vår rasisme og våre fordommer overfor mennesker fra andre kulturer. Som en statist, uten evne til å snakke for seg selv eller reflektere over sin egen situasjon, uten evne til å ta fatt i sine egne problemer. Som et umyndig barn, som man snakker på vegne av, ikke sammen med eller lytter til. Dette bildet er selvfølgelig svært fjernt fra hverdagen på den såkalte misjonsmarken, ihvertfall slik Misjonsalliansen kjenner den fra sine samarbeidsland. Misjonærene i Normisjon kjenner seg sikkert heller ikke igjen i et slikt bilde.

Men heller ikke i misjonærserien fra Mali får de «innfødte» lov å være subjekt. Mennesker med mening, holdninger, tanker, med initiativ, tiltakslust, kunnskap. Som de selvsagt har, men som vi får se altfor lite av. Slik er serien med på å opprettholde våre fastlåste ideer om «de andre», uten at de selv får mulighet til å forsvare og å forklare seg. Slik føyer serien seg inn i en århundrelang orientalistisk tradisjon, slik den ble avkledd av den nå verdenskjente teoretikeren Edward Said sent på syttitallet: De andre, de som ikke er som «oss» hvite, vestlige, defineres av oss, på våre premisser. Malierne i serien fratas til og med sine navn, og dermed sin verdighet. Øyvind Woie slår fast at de blir gjort til statister i den hvite manns misjon. Andre taler om dem, for dem, på et språk de ikke forstår.

Vi har sett det i andre dokusåper. Der en person snakker om og omtaler andre mennesker i nærheten, mens han ser rett inn i et kamera. Men når personene det snakkes om verken kan forstå hva som blir sagt eller blir gitt mu-

ligheten til å forklare seg med egne ord, slik som i dokusåpa fra Mali, går det hele galt.

Like feil blir det når serien i svært liten grad setter fokus på helt konkrete resultater av arbeidet som drives i Mali. Innsatsen som gir langvarige, dyptpløyende og positive resultater, som legger grunnlaget for bærekraftig utvikling på lokale premisser. Misjonsalliansen har ingen grunn til å tro at det bare er vi som kan fortelle historier om mennesker som har fått en helt ny kurs i livet, økonomisk, sosialt, åndelig, som følge av misjonens innsats. På samme måte som det finnes nok av gruffull realitet å fortelle om, finnes det nok av konkrete, positive resultater å ta av. Det er ikke dermed sagt at media ikke skal få lov å rette fokus mot sider av misjons- og bistandsinnsatsen som kan kritiseres. Det har de også en plikt til. Men for vår egen del hadde det vært rart om Norad år etter år gav oss midler til utviklingsprosjekter, i 2005 over 30 millioner kroner, om vi ikke kunne vise til helt konkrete resultater og et arbeid preget av et høyt bistandsfaglig nivå.

Det ble sagt at «Et Himla Liv» ville være med på å avkreffe nordmenns fordommer om misjon. Vi er redd denne serien, til tross for de beste intensjoner, heller har vært med på å bekrefte folks fastlåste ideer om norske misjonsorganisasjoners arbeid. Ikke fordi Normisjon eller andre misjonsorganisasjoner nødvendigvis driver et resultatløst arbeid preget av avlagte, fordomsfulle holdninger. Men fordi det er dette inntrykket man lett sitter igjen med etter å ha sett serien «Et Himla Liv». Dessverre.

Astrid Folkedal er informasjonskonsulent og Nils-Tore Andersen er generalsekretær i Misjonsalliansen.

Maliere i tv-serien «Et himla liv» fratas sin verdighet og blir gjort til statister i den hvite manns misjon, mener kronikkforfatterne. Bildet er fra tv-serien og tilhører produksjonsselskapet Tv Inter.

FOTO: TV2/TV INTER

Verdensmusikk for sofasittere

AV VICTORIA BUHANZA, TANZANIA

KULTUR

Platen «Egypt» med den senegalesiske artisten Youssou N'Dour er av BBC og andre europeiske medier kåret til den beste afrikanske platen i 2004.

Jeg går langs Samora Avenue i sentrum av Dar es Salaam. Det summer av rytmisk musikk fra de små bodene som selger musikk og film. Alt er piratkopier, men ingen har råd til noe annet. Jeg spør hva som er nytt, og får de siste anbefalinger fra tanzaniansk hiphop og kwassakwass fra Kongo. Det er kjente navn som selges så raskt bakmennene får brent nye CD-kopier og trykket opp kopier av omslagene.

Utvalget er best hos Salamander Music Store. Jeg spør etter den siste platen til Youssou N'Dour?

– Youssou, hvem?

– N'Dour. Den siste plata hans heter «Egypt», og er kåret til den beste afrikanske platen i det siste året.

Tror jeg har hørt om mannen, men vi har ingen plater av ham. Dette er musikk for wazunguene (de hvite). Det er umulig å danse til den musikken. Ingen vil kjøpe musikk du ikke kan danse til, sier min musikkhandler hos Salamander.

Såkalte «verdensmusikk» fra Afrika selger godt over hele Europa, inkludert Norge. Det merkelige er at det er langt fra den samme musikken som selger i Afrika og i Europa. Faktisk er det helt ulike artister som ligger på topp av salgslistene i Nord og Sør. Dette har vært tilfelle i mange år, men er aldri blitt så tydelig som i holdningene til plata «Egypt» av Youssou N'Dour. Her går Youssou i dybden av sin sufisme og spiller arabisk musikk sammen med Egyptian Fathy Salama Orchestra. I den grad denne platen har blitt distribuert på det afrikanske konti-

Afrikansk musikk er i Afrika først og fremst dansbar musikk. I Europa appellerer den mer til 50-åringer som vil slippe av i lenestolen.

FOTO: MWANZO MILLINGA

ment, er den blitt møtt med et kjempestort gjesp.

Det som selger i Tanzania er enten lokal hiphop og pop eller dansemusikk fra Congo og Kenya. Av og til slipper også en sørafrikansk plate inn på listene. De østafrikanske artistene som er kjente i Europa er Suzzana Owiyo fra Kenya, Geoffrey Oryema fra Uganda og Remmy Ongala fra Tanzania. Vi har hørt om Remmy, og ser han på bussen av og til. Men de to andre har vi ikke hørt om.

Det er altså åpenbart at europeere og afrikanere ikke liker den samme afrikanske musikken. Hva er årsaken til det? Jeg har to forklaringer:

Den første forklaringen er at afrikanere og europeere bruker musikken forskjellig. En europeer vil

Europeere og afrikanere liker ikke den samme afrikanske musikken.

lytte til musikken på et fint stereoanlegg. Musikken brukes til avslapning og atspredelse. I Afrika er musikk knyttet til dans. Det skal være rytme og trøkk, alternativt noen sødmefylte ballader for romantisk stemning.

Den andre forklaringen på de to forskjellige musikkmarkedene er nok at nesten ingen tjener penger på salg av musikk i Afrika. De som tjener penger er gateselgerne som har brent cd-plater på en sliten pc, og som har kopiert omslaget på en fargekopimaskin. Ingen ting av fortjenesten kommer tilbake til artist eller plateselskap. Jeg vet det finnes platebutikker med «lovlige» plater i storbyer som Johannesburg og Nairobi,

sett fra sør

I spalten **Sett fra Sør** vil du møte korrespondenter fra afrikanske land.

Victoria Buhanza er frilansjournalist i Dar es Salaam, Tanzania.

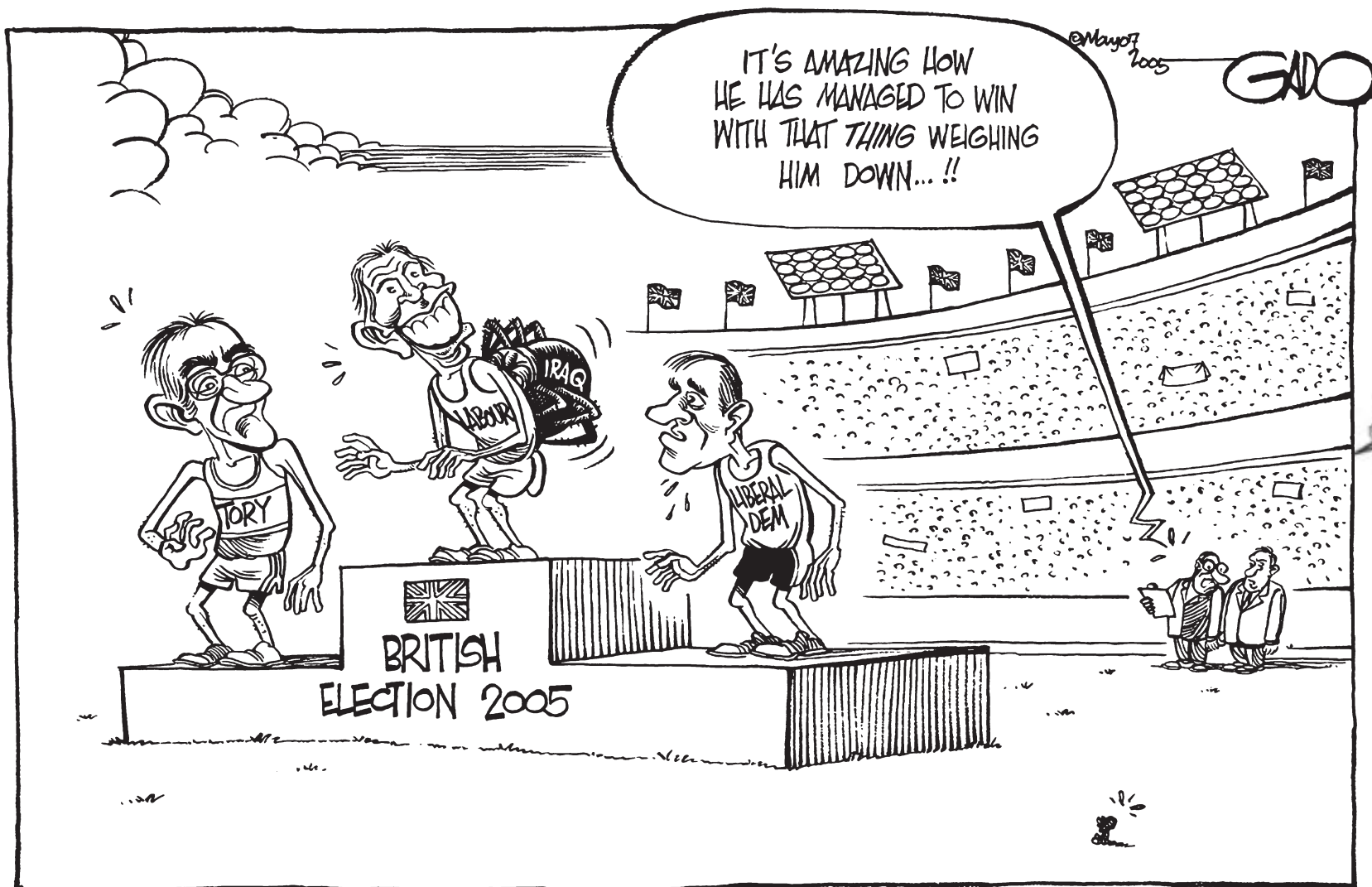
men jeg kjenner ingen som kjøper en plate til 150 kroner når de kan få en like god kopi til 15.

Afrikanske artister med kommersielle ambisjoner må derfor selge sine plater og holde sine konserter i Europa eller USA der det er store penger i musikkindustrien. «World music» er også en salgbar genre, ikke minst for 40-60-åringer. Det er folk som heller hører musikk fra godstolen enn på dansegulvet.

Jeg mener ikke nødvendigvis at det er galt at noen afrikanske musikere selger i Europa og noen andre i Afrika. Men det hadde jo vært fint om at når afrikansk kultur av og til slipper til på det vestlige markedet, så kunne det være kultur som vi virkelig satte pris på og følte oss stolte over.

PS! Jeg fikk omsider tak i et eksemplar av «Egypt», og satte det i spilleren på en fest. Dansegulvet ble tomt for folk, og noen tok det som et hint om at festen var slutt og ville bestille taxi for å komme seg hjem.

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwambwa, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

Sterke uttrykk fra Cubas nasjonalpoet

LITTERATUR

Denne bokvåren kan du finne en liten perle av en bok dersom du legger veien forbi de største forlagshusene. Orkana forlag – lokalisert i Stamsund – har sørget for at Cubas nasjonalpoet Nicolas Guillen er kommet på norsk, nesten 16 år etter sin død.

Guillen ble født i Cuba i 1902 i en familie med sterke afro-cubanske røtter. Samtidig ble landet hans uavhengig. Likevel: Det var en turbulent tid i en del av verden der turbulens ikke er noe ukjent fenomen. Fire år før poeten ble født hadde USA erobret landet hans fra Spania og fire år etter hans fødsel kom den store nabo fra nord tilbake igjen. Opp gjennom oppveksten forsynte amerikanske interesser seg grådig på øya.

Med sin bevissthet rundt tidligere slaver på familietreet ble den unge poeten en stemme mot alt som kunne føre til undertrykking og dis-

bokanmeldelse

Nicolas Guillen:

«Den store dyrehagen»

Orkana, 2005.

kriminering. Hans egen far ble henrettet på åpen gate av politiske motstandere. Sønnen tok opp pennen som våpen og ble forfatter, journalist og aktivist.

Guillens far hadde også arbeidet som journalist med en forkjærlighet for afro-cubansk musikk og litteratur, og dette sto også sønnens hjerte nær livet ut. Gjennom sine tekster har han inspirert utviklingen av den karibiske musikken som Colombias vallenato, Trinidads kaiso, Cubas son og Jamaicas reggae.

Den første diktsamlingen kom ut i 1930, og Guillen markerte seg som en skarp kritiker av landets da-

værende regime. Det skulle koste ham mye. I 1953 ble han tvunget i eksil.

Poeten ble ønsket velkommen hjem til Cuba etter revolusjonen i 1959 av Fidel Castro og Che Guevara. Han gjorde til og med mislykkede forsøk på å få en post som politiker for det kommunistiske partiet. Men Castro må ha hatt sans for poeten og tok han med i arbeidet med å utforme en ny kulturpolitikk og etablere en interesseorganisasjon for kunstnere. Guillen ble leder for denne organisasjonen.

Etter hvert utviklet Guillen seg til å bli Cubas mest folkekjære poet. I 1967 kom hovedverket hans som på norsk har fått tittelen «Den store dyrehagen».

Det er mange politiske brannfakler i denne boka, koplet til stor kjærlighet til folk og kultur og overrislet med ironi og humor. Dyrehagen framstår som en metafor på ver-

den med all den elendighet som tilbys fattige og undertrykte. Den er et oppgjør med imperialismen. Den er en knallhard avdekking av et samfunn der dollaren en gang fløt uten å nå den vanlige cubaner, og som støttet seg til en turisme bygget på gambling og prostitusjon.

Cuba var stedet der folk enten var blitt fraktet med makt fra andre land og kontinenter, eller kom frivillig fra den rike del av verden for å utfolde sin egen grådighet. Gjennom Guillens poesi møter vi blant mye annet ågerkarlene, sulten, vindene, tigreren, atombomben, halliken, politiet og drømmen. Det er en lærerik bok – på flere måter. Og den gir næring både til hode og hjerte. Selv om det er Cuba som står i fokus, gir verselinjene fra seg en smerte som er universell og berører oss alle.

STONE BRATTELI

CARE er en av verdens største hjelpeorganisasjoner. CARE International har virksomhet i rundt 70 land og et utstrakt bistandsfaglig nettverk. Omtrent 45 millioner mennesker får hvert år forbedret sine liv gjennom CAREs arbeid.

CARE Norge er medlem av CARE International. CARE Norge driver utviklings- og nødhjelpsprosjekter i mer enn 20 land, med hovedvekt på Afrika. CARE Norge bekjemper fattigdom ved å vektlegge kvinnes rolle i samfunnet. I samarbeid med lokalbefolkningen hjelper vi fattige samfunn med å skape varige løsninger på sine grunnleggende problemer. Arbeidet vårt bygger på hjelp til selvhjelp-prinsippet, og tar utgangspunkt i lokalsamfunnets egne forutsetninger, tradisjoner og behov. Mange års grasroterfaring i verdens mest utsatte områder har lært CARE at kvinner er den viktigste kraft verden har når fattigdom skal reduseres, rettigheter fremmes og utviklings skapes.

INFORMASJONSRAÐGIVER I CARE NORGE

(1 års engasjement)

Ansvarsområder:

- Styrke CAREs talsmannsrolle
- Øke folks engasjement og forståelse for kvinneverdighet, utviklingsarbeid og nord/sør spørsmål.
- Øke CAREs eksponering i norske medier

Arbeidsoppgaver:

- Produsere pressemeldinger og nyhetssaker
- Medarbeider for informasjonsbladet I CARE
- Ansvar for informasjonskampanjer og pressvirksomhet rundt arrangement.
- Ansvarlig for CARE Norges nettsider

Kvalifikasjoner:

- Minimum tre års redaksjonell erfaring fra norsk presse
- Erfaring fra prosjektledelse
- Stor kompetanse på bistand og internasjonal politikk
- Gode web og datakunnskaper
- Relevant høyere utdanning

Vi søker en person som:

- Har et etablert nettverk innen norsk presse
- Har god nyhetsteft, politisk forståelse og evnen til analyse og helhetstenkning
- Har god, rask og presis skriftlig framstillingsevne
- Stor arbeidskapasitet og stå-på-vilje
- Har god evne til å jobbe selvstendig og målrettet
- Er kreativ, strukturert og nøyaktig
- Har gode samarbeidsevner og er bidragsyter i et nyskapende og positivt arbeidsmiljø

Betingelser:

Stillingen lønnes etter avtale. Noe reisevirksomhet må påberegnes.

Kontaktperson:

Søknad med CV sendes til

CARE Norge

Universitetsgaten 12, 0164 Oslo

Eventuelle spørsmål rettes til H Tel: (+47) 22 99 26 00

Søknadsfrist: 5 juni 2005

OM CARE:

Besøk oss på: www.care.no

A MEANINGFUL CHALLENGE

Save the Children Norway (Redd Barna) is a non-governmental humanitarian membership organisation which is politically and religiously independent, working to realise children's rights in accordance with the United Nations Convention on the Rights of the Child

Save the Children Norway now seeks candidates for the following positions:

CAMBODIA Resident Representative

MURMANSK Programme Director

Save the Children Norway's programme in Cambodia was established in 1988. The office is located in Phnom Penh and has 38 local employees and an annual budget of 15 MNOK.

Save the Children Norway's programme in Murmansk was established in 2002 and is located in the city of Murmansk. The office has 7 local employees. The annual budget is 3,2 MNOK.

Main responsibilities for both positions:

- Leadership and management of the programme within Save the Children's strategies and policies
- Organisational development and team building
- Financial management and fundraising
- Represent Save the Children Norway towards authorities, donors and partners in the country/region

Qualifications for both positions:

- Higher education and minimum ten years of relevant work experience, including at least three years of leadership/management experience. For Murmansk: Professional background from working with children at risk will be considered an asset.
- Good interpersonal communication skills and cultural sensitivity.
- Knowledge of Norwegian foreign and development policy.
- Knowledge of the respective countries/regions would be considered an asset.
- Fluency in English.

Duration of appointment: Two years, starting Autumn 2005.

Further information may be obtained from:

For Cambodia, Kari Vestbø, tel. 22 99 08 73,

for Murmansk, Bjørn Lindgren tel. 22 99 08 95/95 82 44 37.

Application with CV should be sent to: personalavd@reddbarna.no

Closing date for applications:

18 May 2005.

Redd Barna

nytt om navn

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider Fred Isaksen på e-post: nyttomnavn@akela.no eller på telefon 922 21 487.

Britt Schumann er ansatt i SOS-Barnebyer som prosjektkoordinator i internasjonal avdeling. Hun har blant annet erfaring fra Utdanningsforbundets internasjonale avdeling og som prosjektleder for Norsk Folkehjelp i Albania. Hun har vært sekundert gjennom beredskapslistene NORSTAFF og NORDEM til EUMM i Albania, til OSSE i Bosnia og Hercegovina, til UNHCR i Rwanda og D.R. Kongo. Fra tidligere har hun lang erfaring som journalist og informasjonsmedarbeider, blant annet som frilanser og programsekretær i NRK, som tidsskriftsredaktør, informasjonsleder for Verdikommisjonen og som informasjonsmedarbeider i UDI og for bistandsministeren.

Dr. Faye Benedict begynte som utdanningsleder i Noragric 1. mars 2005. Hun kommer fra stillingen som studiekvalitetsrådgiver i UMBS sentraladministrasjon der hun har arbeidet med kvalitets-

sikring av studiene og universitetsakkreditering siden 2001. Før det var hun ansatt som førsteamanuensis i økologi ved Høgskolen i Telemark og hennes faglige bakgrunn er innen tropisk landbruk, stressøkologi og miljøundervisning.

Herborg Bryn går fra stillingen som kommunikasjonssjef i Norges Røde Kors, og blir ny P2-sjef i NRK fra 15. august.

Kathrine Sund overtok i januar som leder i Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpesfond (SAIH) etter **Eirik Gulseth**. Hun har bred erfaring fra SAIH gjennom sitt arbeid i lokallaget i Bergen, SAIHs arbeidsutvalg og styre. Sund holder på med en master i internasjonal politikk med ferdypning i freds- og konfliktstudier på PRIO/Australia National University.

Øygunn Brynildsen overtok i januar som nestleder i SAIH etter **Gunvor Knag Fylkesnes**. Hennes SAIH bakgrunn er variert, med fartstid fra lokal-lagsarbeid i Bergen og Blindern, og gjennom arbeidsutvalget. Brynildsen har en cand.mag fra UiB og prosjektforum fra UiO. Hun holder på med en master i samfunnsøkonomi ved UiO.

Leif-Arne Kristiansen (30) er ansatt som generalsekretær i bistandsorganisasjonen FAIR. Han kommer fra stillingen som partner i kommunikasjonsbyrået Signal AS. Kristiansen har tidligere hospitert i Utenriksdepartementet og vært redaksjonssekretær i det forvaltningspolitiske tidsskriftet Stat&Styring. Han er Cand.Mag med utdanning fra Høgskolen i Bodø, Norges Markedshøgskole (NMH) og Høgskolen i Lillehammer.

Varuna Rathnabarathie (30) arbeider ved Norsk senter for økologisk landbruk (NORSØK) gjennom Fredskorpsprogrammet Volunteers for Sustainable Development som er et samarbeid mellom NORSØK, Utdviklingsfondet og Noragric. Varuna kommer fra organisasjonen Centre for Human Development i Sri Lanka og har en MSc-grad i post-harvest technology. Arbeidsområdene på NORSØK er næringshusholdning og biodiversitet. Han har også vært involvert i informasjons- og koordineringsarbeid hos Utdviklingsfondet etter flodbølgekatastrofen på Sri Lanka.

Esther Mella (30) arbeider for Norsk senter for økologisk landbruk (NORSØK) gjennom Fredskorpsprogrammet Volunteers for Sustainable Development. Esther har en MSc-grad i naturressursforvaltning og skogbruk. I Tanzania er hun ansatt hos organisasjonen ENVIROCARE i Dar es Salam. På NORSØK arbeider hun blant annet med en undersøkelse av det tanzanianske markedet for økologisk mat.

Liv Birkeland (34) er Fredskorps hos ENVIROCARE i Tanzania gjennom Fredskorpsprogrammet Volunteers for Sustainable Development. Liv er til vanlig ansatt som fagkonsulent i hagebruk ved NORSØK og har utdanning som sivilagronom i hagebruk fra NLH. Hos ENVIROCARE jobber hun med økologiske hagebruksprosjekter i Kilimanjaregionen.

David Stenerud overtok i april deskansvaret i magasinet Folkevett. Stenerud har ett års permisjon fra stillingen som gravende journalist i Norwatch.

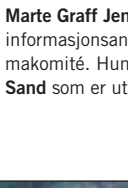
Erik Hagen begynner i mai i stillingen som gravende journalist i Norwatch. Stillingen er et 12 måneders vikariat.

Kari-Lill Fredriksen (30) er ansatt i ett års engasjement som informasjonskonsulent i FN-sambandet fra februar 2005. Hun er journalist med erfaring fra NRK og Aftenposten. Hun har kommunikasjonsfaglig bakgrunn, og har erfaring som journalist fra utenlandske aviser og BBC i New York. Hun har studert seks år i England og USA (MA New York University).

Svein Erik Myrseth ble nylig valgt som styreleder i Atlas-alliansen etter **Lars Ødegård**. Myrseth er også styreleder i Landsforeningen for Hjerte- og lungesyke, som er en av 11 organisasjoner bak Atlas-alliansen. Myrseth er utdannet lærer og har bred erfaring fra ulike organisasjonsverv, flere av disse internasjonalt.

Marte Graff Jenssen (28) er ansatt som informasjonsansvarlig i Den norske Burmakomiteé. Hun vil vikariere for **Åse Sand** som er ute i svangerskapspermi-

sjon. Graff Jenssen har lang erfaring fra ulike frivillige organisasjoner, deriblant Operasjon Dagsverk og PRESS. Hun kom nå fra den norske ambassade i Brasilia, der hun som studentpraktikant hadde ansvaret for ambassadens informasjonsarbeid. Hun har bachelorgrad i utviklingsgeografi og har tidligere jobbet som journalist i Avisenes nyhetsbyrå.

Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) har fått nytt styre som skal vedta felles politikk på vegne av 70 ulike frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner. Leder i LNU:

Christoffer Grønstad (26) fra Norges Bygdeungdomslag. Nestleder: **Eivind Vad Petersen** (23), Norsk studentunion. **Trine Lie Larsen** (28) fra Arbeidernes Ungdomsfylking. **Roald Sikveland** (24) fra Norske baptisters barne- og ungdomsforbund. **Inge Carlén** (28) fra Hyperion – Norsk forbund for fantastiske fritidsinteresser. **Maria Rygge** (27) fra Norges KFUK-KFUM speidere. **Toril Berge** (26), Norges Unge Venstre. **Julie Emilsen Bäckström** (28), Norske 4H. **Martin Dalin** (24), Natur og Ungdom. **Bjarne Kristoffersen** (24), Press – Redd Barna Ungdom. **Eili Vigestad Berge** (29), Norges KFUK-KFUM. **Stein Erik Skotkjerra** (25), Norges Blindeforbunds Ungdom. **Susanne Rodvelt Hansen** (21), Ung Kirkesang. **Varamedlemmer: Eirik Bogsnes**, ANSA. **Anders Handberg**, Ungdom mot Narkotika. **Line Weber Skjærpe**, Unge Høyres Landsforbund.

Terje Heggernes har vært FORUTs generalsekretær helt siden starten i 1981. Han har valgt å fratrukke sin stilling fra 1. mai, og gleder seg nå til å bli FORUTs stedlige representant på Sri Lanka.

Morten Lønstad overtok som generalsekretær 2. mai. Han har vært ansatt i FORUT gjennom mange år. Styreleder, **Ida Oleanna Hagen**, takker for seg etter hele 15 år i FORUTs styre. Hun har sittet som styreleder siden 2000. **Eva Sigrid Braathen**, med seks års erfaring fra FORUTs styre, er valgt til ny styreleder.

Svar hvem? hvor? hva i all verden?

1. Den nye lederen for FN's utviklingsprogram, tyrkiske Kemal Dervis. Han er tidligere vise-president i Verdensbanken og finansminister i Tyrkia.
 2. Paul Wolfowitz.
 3. At det finnes flere guder.
 4. 1950.
 5. Salto Angel (i Venezuela).
 6. I det afrikanske landet Lesotho.
 7. Isabel Allende.
 8. Mekong.
 9. Zimbabwes tidligere informasjonsminister Jonathan Moyo.
 10. En representant for en stor folkegruppe fra Sentral-Asia.
 11. Ekvator.
 12. Sudan.
 13. Abstain, Be Faithful, and use Condoms. (Praktiser avholdenhet, vær trofast og bruk kondomer!)
 14. Litt gal (på spansk).
 15. Kuwait.
 16. Mesopotamia.
 17. Per Ø. Grimstad.
 18. Mer. (Ca. 80-90 mill. kroner.)
 19. I 1997.
 20. Urbefolkningsgrupper og etniske minoriteter.
- Alt riktig:** Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!
- 15-19:** Verden trenger deg.
- 10-14:** Du kan se framtiden lyst i møte.
- 5-9:** Ikke så verst.
- 1-4:** Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?
- 0:** Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

Neste **bistandsaktuelt** utkommer ca. 17. juni

ALLE FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av 3. verdensspørsmål? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utvikling, om de mange små skritt for å unngå sultkatastrofer og krig, om vanlige mennesker som gjenvinner troen på fremtiden? Vil du gjerne følge med i de bistandspolitiske og bistandsfaglige debattene? Nå har du muligheten.

JA, jeg vil ha et gratis-abonnement på Bistandsaktuelt.

Sendes til:

bistandsaktuelt

Norad, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

Navn:

Gate/pb. adresse:Leil. nr.....

Postnr./sted:

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.no

Forberedt på det verste

Bistandsorganisasjoner vil på kurs for å bli mobbet av militære

SESSVOLLMOEN (b-a): Kjennskap til håndvåpen og miner, forhandlingsteknikk og førstehjelp. Det er noe av det som står på pensum når norske bistandsarbeidere er på sikkerhetskurs.

SIKKERHET

• I NORGERIA:
TOR AKSEL BOLLE

- Hold henda så han ser dem, for pokker! Og ikke gjør noen brå bevegelser!

Kjell Stokvik fra Care Norge snakker fort og lavt. Han er relativt rolig, men allikevel betydelig mer stresset enn han var før vi fikk øye på sjekkposten med geriljasoldater som ligger 50-60 meter foran oss. Jane Filseth Andersen fra Norsk Folkehjelp slurer på clutchen og lar bilen vår trille sakte forover. De to geriljasoldatene som bemanner sjekkposten er aggressive. De peker på oss med automatvåpen og signaliserer at vi skal stoppe bilen.

- Get out of the car - now! Now, now, now!!! roper en av geriljasoldatene og fyrer av et par skremmeskudd.

Pulsen stiger. Med høy puls og hendene godt synlige skynder vi oss ut. Bare for å få ny beskjed om å stille oss opp med ansiktene mot bilen og med hendene i været. Like i nærheten smeller noen av et par skuddserier med automatvåpen. Vi blir kryssforhørt om hvor vi skal og hvor vi kommer fra, de vil ha røyk og alkohol.

Situasjonen er ubehagelig og stressende. Men den hadde vært atskillig mer ubehagelig om sjekkposten var ekte slik at karene som truer oss faktisk var halvfulle geriljasoldater. For egentlig er de norske offiserer, og nå kan de endelig fortelle oss hva vi gjorde riktig og hva vi gjorde feil ved sjekkposten.

Skape bevissthet. Det hele er nemlig en øvelse. Vi befinner oss ikke i det fattige afrikanske landet Nigeria (som vi fikk beskjed om tidligere på dagen), men derimot på en skogsvei like utenfor Sessvollmoen militærleir. Bistandsarbeidere fra blant annet Redd Barna, Care Norge, Norsk Folkehjelp og Selskapet for Norges Vel deltar på et sikkerhetskurs som holdes på Sessvollmoen. Kurset, som avholdes for tredje gang, arrangeres av Bistandstorget i samarbeid med Forsvarets Internasjonale kompetansesenter (FOKIV),

Kjell Stokvik fra Care Norge er raskt fram på for å bistå en «skadet» soldat under øvelsen på Sessvollmoen.

FOTO: TOR AKSEL BOLLE

Les mer om kurset på:

www.bistandsstorget.no

som står for det faglige innholdet og den praktiske gjennomføringen. I løpet av tre kompakte dager kurses bistandsarbeiderne i blant annet bruk av kart og kompass, kjøring med 4-hjulsdrevne bil, gisselsituasjoner og forhandlingsteknikk. Den siste dagen er det praktiske øvelser, deltageren må kjøre gjennom sjekkposter, hjelpe lokale folk som har gått på miner og gi førstehjelp ved en trafikkulykke.

- Formålet med kurset er å få bistandsarbeidere til å bli mer bevisste

på egen sikkerhet og hva de kan gjøre hvis de skulle havne i vanskelige situasjoner, forteller major Pär Jonsson som leder kurset.

Felles utbytte. Jonsson har, i likhet med de andre som jobber ved kursstedet, lang erfaring fra internasjonale oppdrag og han har blant annet jobbet i Bosnia, Etiopia, Eritrea og Kongo. Majoren mener at denne type kursing er nyttig både for de militære og for bistandsarbeiderne.

- Soldater og bistandsarbeidere

møtes jo ofte ute i felten og i mange tilfeller uten at partene vet så mye om hvordan de andre jobber. Jeg føler at vi i forsvaret lærer av diskusjonene vi har med deltagerne på slike kurs, og jeg har inntrykk av at bistandsmiljøet opplever at de kan lære av våre erfaringer også, sier han.

Pär Jonsson, major og kursleder.

Ikke redd. En av de elleve som deltar på kurset er Birgitta Bisztray som er prosjektleder i Redd Barna. Hun har tidligere jobbet med å hjelpe ofre for menneskehandel i Romania og Thailand. I løpet av kort tid skal hun begynne å jobbe med den samme problematikken i Sri Lanka for Redd Barna.

- På kurset har dere blant annet lært om gisselsituasjoner, våpenhåndtering, forhandlingsteknikk og så videre. Du blir ikke redd og nervøs for å reise ut?

- Nei, tvert i mot. I likhet med de fleste på kurset her er jeg nok ganske motivert og dette kurset gjør bare at jeg føler meg mer forberedt. Dessuten er det viktig å ikke dramatisere. Sannsynligheten for at man skulle havne i en slik situasjon som vi har trent på her, er jo tross alt svært liten, understreker Birgitta Bisztray.

Flere trusler. Kurset på Sessvollmoen arrangeres en gang i året, og Turi Hammer i Bistandstorget forteller at interessen er stor blant organisasjonene. Kirkens Nødhjelp har til og med begynt å avholde sine egne sikkerhetskurs i samarbeid med FOKIV. Erfaringer fra Irak og Afghanistan har bidratt til det.

- Utviklingen den siste tiden, med flere og flere trusler mot bistandsarbeidere, har gjort at vi i enda større grad enn før vektlegger sikkerhet, sier rådgiver i beredskapsenheten i Kirkens Nødhjelp, Benedicte Bull.

Hun mener det man lærer på disse kursene kan vise seg å bli svært viktig i gitte situasjoner.

- Det at man vet hvordan man skifter dekk på bilen, kan bruke sambandsutstyr og skjønner betydningen av å si fra om hvor man drar og så videre, kan bidra til å forhindre at situasjoner utvikler seg til å bli kritiske, sier Bull.

«UNG i en urettferdig verden»

Bistandsaktuelt's tema-avis for 10. klasse og videregående skole kan bestilles i klassesett fra adr-ba@norad.no eller 22 24 20 59. Gratis forsendelse. Nå i revidert 2. opplag.